

KÜRTI LÁSZLÓ—PAPP KLÁRA

„EGY CSÖPP KULTURA NINCS AZ EGÉSZ HÁBORÚBAN”

Kecskés József naplója 1915-ből

Az első világháború történelmének, visszaemlékezéseinek és harcászati eseményeinek feldolgozása mind a mai napig tart.¹ A centenárium szellemében az új technológia is a világháború történelmének ismertetését, feldolgozását szolgálja: az interneten az I. világháborús portálok száma egyre emelkedik, sok-sok rajzzal, térképekkel, sőt még egy „bakanyelv” szótár is segíti a kutatók munkáját.² Az első világháborús fényképeknek hasonlóan nagy divatja lett.³ Az első világháborús naplók közül pedig egyre több jelenik meg napjainkban.⁴ Ma már több honvéd és K. u. K. alakulatnak létezik internetes emlék-honlapja, telis-tele korabeli levelekkel, naplókcal, fényképekkel és visszaemlékezésekkel.⁵ Hasonlóan ismert a debreceni 39. gyalogezred története, amelyről eddig két könyv jelent meg, ezt egészíti ki Kecskés József személyes benyomásai a galíciai

és olasz frontról.⁶ Az itt bemutatott világháborús napló több dolog miatt keltheti fel a kutatók érdeklődését. Először is, a napló az első világháború egyszemélyes élményeinek leírásaként: Kecskés József egy tanult zászlóssal történt eseményeket írta meg fordulatosan és bőven.⁷ Naplója valójában diárium: időrendben, pontosan minden nap leírja a történéseket, a napi eseményeket, gondolatait; néha reflektál a korábban történetekre is. Szerkezetileg meghatározó összetevője a kronologikus sorrend, amivel az író az eseményeket megörökítette; a napi tevékenysége közben, legtöbbször este lefekvés előtt ír. Nem kerülhet meg a naplóíró személyisége, társadalmi státusza, mivel az — más frontvonalban írt naplókkal ellentétben — Kecskésnél nemcsak alapos beszámolókat olvashatunk közvetlen környezetéről, hanem benyomásait, érzelmi állapotát sem resztekelt papírra vetni.

Az önéletrajz, a napló, a feljegyzés hozzájárulnak, hogy egy egyén életében a kutató olyan információkat fedezzen fel, amelyek a „hivatalos” történelemben nem szerepel(het)nek, vagy pontosításra szorulnak. A források egybevetése a hivatalos történelemmel és az általános ismert anyaggal fontos és nélkülözhetetlen a múlt, a közeli-távoli események megértéséhez, azok rekonstruálásához. A naplók — az események után később leírt visszaemlékezésekkel szemben — meglepő információkat hordoznak, mivel az egyéni szemléletből, sajátos meglátás szerint szerkesztett művek, sorozatos, napról-napra leírt személyes feljegyzéseket tartalmaznak. A történelmi és történeti antropológiai rekonstruálás egyben fikció is, mivel az önéletrajzok, a naplók, a feljegyzések olyan egyéni vallomásokká állnak össze, melyeken keresztül a történeti realitás egy szelete párhuzamban van a már meglévő és hasonlóan konstruált részletekkel.⁸ A memoárhoz vagyis az emlékeztetítéshez képest a

1 A recens összefoglaló munkák közül lásd pl.: *Galántai József*: Magyarország az első világháborúban. Bp. 2001; *Hajdu Tibor — Pollmann Ferenc*: A régi Magyarország utolsó háborúja, 1914–1918. Bp. 2015; Romsics Ignác (szerk.): Magyarország az első világháborúban. Bp. 2010; Szabó Dániel (szerk.): Az első világháború. Bp. 2009. Lásd még a Hadtörténeti Közlemények, 2014-es (127. évf., 3. sz.), „Az első világháború kiemelkedő eseményeinek 100. évfordulójára” közölt tanulmányokat.

2 Lásd pl.: <http://elsovilaghaboru.com/tortenete/>, <http://nagyhaboru.blog.hu/> (2016. 5. 10.). A magyar és német katonai kifejezések és műszavak listája megtalálható: www.austro-hungarian-army.co.uk/hunggerm.htm, valamint a www.austrianphilately.com/dixnut/dn2.htm (2016. 5. 12.). Mára már sok szára tehető a külföldi első világháborús honlapok száma.

3 A nagy háború magyar vizuális kultúrájáról lásd pl.: *Balla Tibor*: Szarajevó, Doberdó, Trianon. Magyarország első világháborús képes albuma. Bp. 2003; *Barta Róbert*: Az első és második világháború képes története. Debrecen, 2010; *Kürti László*: A háború vizuális kultúrája. In: A Nagy Háború másik arca. A lövészárkok hétköznapjai. Szerk.: Horváth Miklós. Bp., 2004, 29–38.

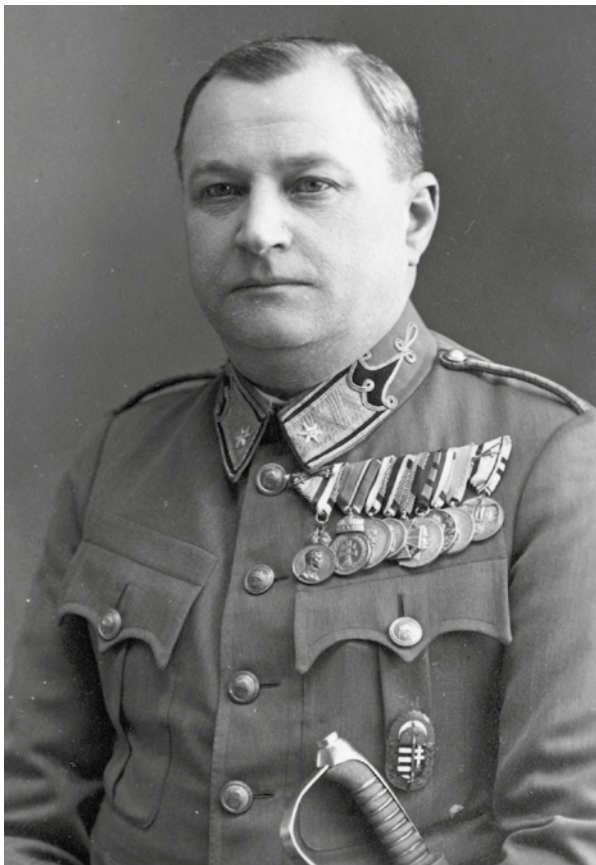
4 Itt eltekintünk ezek felsorolásától, csak jelzésképpen lásd például: Balogh István (szerk.): Tevan Rezső katonatiszt első világháborús naplója. Bp. 2012; *Csarkó Imre*: „Memento mori” — Három bihari katona kéziratos naplója az első világháborúból. A Bihari Múzeum Évkönyve, XVII–XIX. (2014) 95–170; *Galambos Sándor*: „Fejünk fölött gránát és srapnel fütyölve jár”. Varga György káplár jegyzetei az első világháborúból. Szabolcs-Szatmár-Bereg Levéltári Évkönyv, 18. Nyíregyháza (2008), 317–345; *Kocsis Gyula*: Bakannapló. Studia Comitatus 25. (1995), 217–233; Környeyné Gaál Edit (szerk.): Az első világháború emlékei a népi kéziratos forrásokban és a színhagyományban. Debrecen, 1985; *Martin Kornél*, Martin Ferenc tartalékos hadnagy első világháborús feljegyzései. Hadtörténeti Közlemények I. (2001), 139–155; Pusztai Gábor (szerk.): Szumátrától az orosz frontig. Radnai István első világháborús naplója. Debrecen, 2013; Szentí Tibor (szerk.): Vér és pezsgő. Harctéri naplók, visszaemlékezések, frontversek, tábori és családi levelek az első világháborúból. Bp. 1988.

5 Lásd pl. a 69. számú gyalogezred honlapja www.69esek.gportal.hu (2016. 5. 10.).

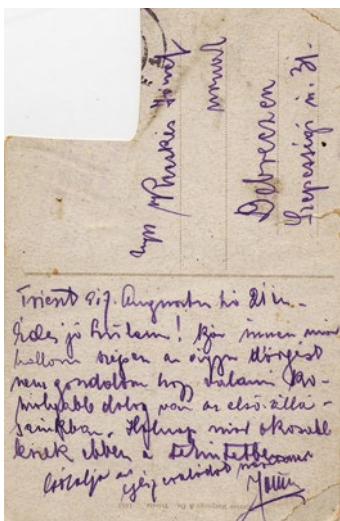
6 *Lépes Győző — Mátéfy Artur*: A cs. és kir. Báro Hütendorfi Konrád Ferenc Tábora. Debreceni 39. gyalogezred világháborús története 1914–1918. Debrecen, 1939; *Lisznyay Lajos — Tóll László*: A 39. császári és királyi gyalogezred története, 1756–1918. Debrecen, 2006.

7 Adatközlő: Kecskés József nagytisztletű úr (1930–2014), interjú 2006. Papp Klára ezúton szeretné kifejezni köszönetét keresztapjának, aki rendelkezéseire bocsátotta édesapja Dr. Kecskés József hadbíró ezredes I. világháborús naplóját az értékes dokumentumokkal együtt.

8 A naplóról jellegzetességeiről és változatairól lásd pl., *Gyáni Gábor*: A napló, mint társadalomtörténeti forrás. In: Uő: Emlékezés, emlékeztet és a történelem elbeszélése. Budapest, 148–152. A paraszti gazdasági naplók és gazdasági feljegyzések használhatóságáról és problémáiról lásd pl.: *Kürti László*: A szabadszállási Csaplár István naplója. Cumania 19 (2003), 121–152; *Mohay Tamás*: Egy naplóíró parasztember. Nagy Sándor élete és gazdálkodása a XX. század első felében Ipolynyéken. Bp., 1994.



Kecskés József vitézzé avatásakor 1927-ben



Kecskés József képe lapja szüleinek, 1917

napló más időbeliséget reprezentál, mivel szerzője szempontjából meghatározó a kronológiai célirányosság, a napi események fontossága felülírja más ismert tények által alkotott képet.⁹ A naponta vagy időszakosan vezetett naplók eredetisége abban áll, hogy az események jelenidejében, azok után rögtön megfogalmazódnak, mintegy visszaadva a megtörtént események fonalát. A napló lényeges már csak azért is, mert írója reflektál az eseményekre, és ez lesz a napló másik funkciója: leír olyan dolgokat, eseményeket, amelyeket a mindennapi életben – jelen esetünkben a katonanapló történeti idejében – nem beszél(het) ki. Kecskés szó szerint „panaszodik” naplójának, ahogyan írja június 15-i bejegyzésében, néha naplóját megszemélyesítve társának nevezi. Az egyidejűség és a szelektálás állandóan jelen van, a kettő viszonya alapfontosságú minden olyan naplóban, így Kecskésében is, amely az azonnaliságot és az önreflexiót adja vissza.¹⁰

KECSKÉS JÓZSEF

Kecskés József 1896. április 28-án született középparaszti családban, Debrecenben. Bár apai nagyapja még fuvaros volt Szalkszentmártonban, édesapja már debreceni szűcsmesterségig vitte, ám gyomorbajai miatt a könnyebb kiskereskedői szakmát választotta.¹¹ Emellett szántóföld, szőlő és gyümölcsös volt a család tulajdonában, ami egy kicsit segítette a család anyagi, jövedelmi helyzetén. A családban több gyermek született, de csak Erzsébet nevű lánytestvére maradt életben. Kecskés József első iskoláit Debrecenben, majd két osztályt a szepességi Durandon végzett azért, hogy a német nyelvet elsajátítsa. Ennek hatása érződik naplóján: sokat használ német szavakat, igaz ez a Monarchia hadseregében a tisztelnél ez kötelező volt. 1914-ben leérettségizett és mindjárt a debreceni egyetem jogi karára írárták, mint rendkívüli hallgató, majd rendes hallgatóvá akkor vált, amikor a latin kiegészítő érettségit megszerezte. Az órák jóformán még meg sem kezdődtek, mikor kitört az első világháború és a debreceni ifjú, sok más ezer lelkes fiatalhoz hasonlóan, önként jelentkezett katonának.

Nagyváradon végzett tiszti tanfolyamot, majd a debreceni cs. és kir. 39. gyalogezred kötelékébe kerül. 1914. szeptember 18-án zászlóssá léptetik elő. 1915. április 11-én került ki az orosz, bukovinai harcra szakaszparancsnokként köteléke I. zászlóaljába. Összesen 28 hónapot töltött a rajvonban. A Gorlicénél történt áttörésnél (1915. május 2–5.) tanúsított hősiességéért nagy ezüst vitézségi érmmel tüntették ki, amellyel pénzjutalom is járt. Miután hadtestét az év nyarán áthelyezték az olasz frontra, a doberdói harcokban a 3. Isonzó melletti csatában mutatott kiemelkedő teljesítményéért kisézüst vitézségi érmet kapott.¹² Sikeres szereplése

9 Az önéletírás- emlékiratról ld.: Dobszay Tamás: Emlék, felidézés, önéletírás Egy civis-memoár tapasztalatai. Korall, 41 (2010), 35–50.

10 Kürti, A szabadszállási, i.m., 121–124.

11 Kecskés József fia kérésére 1978 őszén egy öt oldalas önéletrajzot írt. A kézirat a család tulajdonában van.

12 Hősiességéről és kitüntetéséről lásd: <http://kituntetes.webnode.hu/erdekessegek/debreceni-emlekek/a-csaszari-es-kiralyi-conrad-baro-debreceni-39->

tovább folytatódott: 1916. január 1-jével hadapród zászlós, majd „t”, azaz tartalékos hadnagyi kinevezést kapott, mint géppuskás század parancsnoka. A május 8-i Tokarnia melletti csatában megsebesült egy orosz golyótól, de eltitkolta és maga kötözte a lövés okozta sebet a lábán. Május 10-én naplójában írja: „Én magam több helyt kaptam ruhámon lyukat. A fületem s a lábomat nagyon gyöngén lövedék szilánkok meg is sebesítették.” Erről vitézségi kérelmében már így ír: „Magam is dum-dum lövedék résztől bal felső lábszáramon könnyebben megsérültem, de látván, hogy jelenlétem döntő fontosságú sebem bekötözése végett még csak állásunkat sem hagytam el”¹³. A sebesülést 1926-ban egy orvosi láttelelet is bizonyít: „A bal comb legsós és második negyedének határán a külső hátsó oldalon egy kétfilleges nagyságú barnás vörös színű mozgékony nem gátló heg ül”¹⁴.

Érdekes, hogy amit naplójában csak borzadva és tömönatokban írt le, ugyanazt vitézségi kérelmében már sokkal bővebben rajzolta meg. Ebből megtudjuk, hogy 1916. július 10-én aknaszilánktól sebesül meg jobbkarján, mely 4 hónapra kórházi kezelést kívánt. 1917 elején már századparancsnokként a Signum Laudis hadiérem kitüntetését, melyet az ún. 10. Isonzó melletti csatában mutatott hősiességéért kapott. 1917. december 12-én a pótteretparancsnoksághoz vezénylik Königrätzba, s egész 1918. szeptember 18-ig ott állomásozott. 1918 áprilisában elveszítette édesapját, aki spanyolnáthában halt meg. Utána rövid ideig spanyolnáthával kórházi kezelésre szorult, de már október 18-án a harctéri kiképző csoport parancsnokságához lett indítva. Ezt a tisztelet egész a háború végéig megtartotta. Jogi tanulmányai és hadbírói vizsgájának kitűnő minősítése után 1922-ben főhadnagy hadbíróvá lett kinevezve debreceni ügyészi beosztással. 1927-ben, Klarissza nevű lánya születésével egyidőben, „már mint százados”-t, vitézzé avatták. 1936-ban Pestre rendelték, majd Erdély elfoglalása után a honvéd törvényszék vezető hadbíró őrnagya lett. Közel háromévi munka után ismét Pesten alezredesként, mint honvéd törvényszéki tanácsosként dolgozik. Az ostromot itt vészelte át családjával, majd 1945 után orvosi vizsgálat eredményeképpen két év múlva teljes nyugdíjjal nyugállományba helyezték. Múltja miatt azonban semmilyen munkát nem kapott, és 1949-ben megfosztották nyugdíjától, majd 1951-től 1953-ig a családot megfosztották ingatlanaitól és Szabolcs-Szatmár-megyébe, Demecserbe telepítették ki. Kecskés József 1953 augusztusáig rendőri felügyelet alatt állt. József fia sikeresen elvégezte a teológiát és református pap lett. A megalázott valamikori századost és hadbíró, dunakeszin egy MÁV-műhelyben kapott állást. 1978-ban leromlott egészségi állapota miatt többször kórházi kezelésre szorult, 1979. augusztus 8-án meghalt.

gyalogezred/, valamint <http://www.hungarianarmedforces.com/tvh/OA/> (2016. 4. 28). Az eredeti forrás: A magyar nemzet aranykönyve, 1914–1918. Budapest, 1921.

13 Lásd, „Főméltóságú nagybányai vitéz Horthy Miklós Úrnak Magyarország kormányzója, Budapest, Legalázatosabb kérvénye, Dr. Kecskés József nyugállományú hadbírószázados, főelőadó ügyész, Debrecen, Mester ucca 29. szám alatti lakosnak, melyben vitézi telekre való előjegyzését a legalázatosabban kéri. 17 darab melléklettel. 1926. december 14.” Eredeti levél a család tulajdonában van.

14 Orvosi Láttelelet, dr. Frank Richárd orvosfőnök, M. Kir. Debreceni honvéd és közrendészeti kórház sebészeti osztály, Debrecen, 1926. augusztus 20. A szerzők birtokában.

Hamvait gyermekei a rákoskeresztúri temetőben helyezték örök nyugalomra augusztus 28-án. Feleségét, dr. Kecskés Józsefné Pásztor Katalint, 83 éves korában 1986. május 5-én temették el.

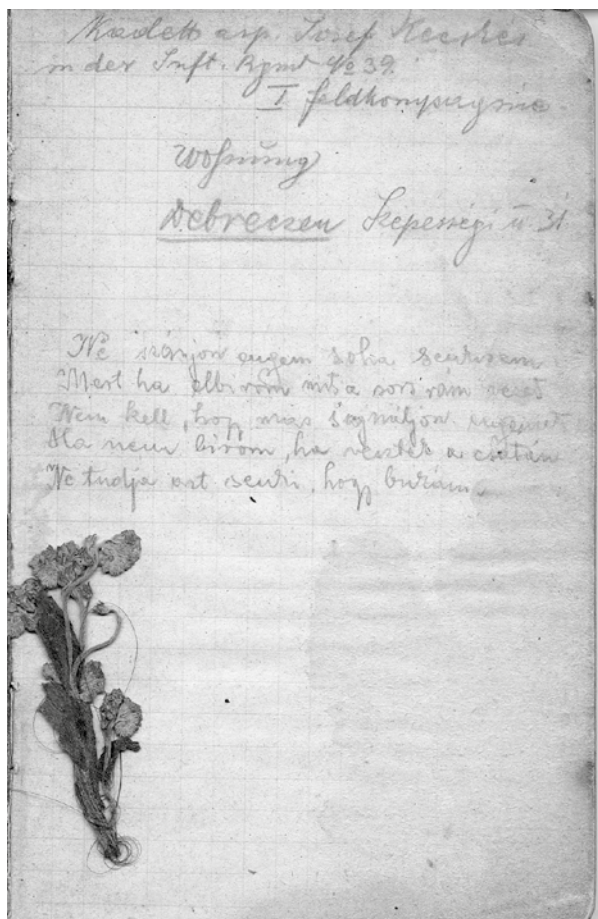
A Kecskés-napló 1915. április 11-től október 27-ig íródott, jellemző szerkesztésére a precíz dátumozás, az órapontossággal feljegyzett napi történések, ami növeli munkájának forrásértékét. A zászlós utókorra hagyományozódott öröksége három ceruzával és tollal írt naplóból és két kézzel írt jegyzetfüzetből áll. Az oldalakat pontosan megszámozza és minden napot pontosan dátumoz. Mindegyik füzetet nevével és tábori, illetve hazai postacímével látta el: „Kadett Josef Kecskes, Inf. Regiment Nr. 39, I. Feldkompanie. Wohnung: Debreczen, Szepessy u. 31.” Ezen kívül még egy idézetet is beírt naplója második füzetének kezdéséhez:

„Ne szánjon engem soha senki sem,
Mert ha elbírom mit a sors rám vezet,
Nem kell, hogy más sajnáljon engemet,
Ha nem bírom, ha vesztek a csatán,
Ne tudja azt senki, hogy: bukám.”

Az első jegyzetfüzetét még szülőjétől kapta, mivel a belső borítón ez áll: „Emléki Kedves Jó Anyád, Kad. Asp. Josef Kecskés, k.u.k. Inf. Rgt. No. 39, III. feldkomp. 109.” Talán ezért is volt olyan kedves és fontos számára a naplóírás, amire még utal az, hogy naplóját szinte megszemélyesíti, például amikor így ír április 17-én: „Tartsd kicsi naplóm meg érzelmeimet, benyomásaimat, s működj közre, hogy boldogságomat mentül hamarabb elérhessem.”

A napló történeti ideje csupán 1915. április 11-től október 27-ig foglalja össze a harctéri eseményeket. Ez a mindössze hét hónap azonban meggyőző bennünket arról, hogy Kecskés József sokkal, többez íratott egészen 1918. november 1-ig, mivel csak ekkor, igen kalandos körülmények között szerelték le. Ha írt is naplót 1916–1918-ról, akkor még nem került elő és be kell érünk a jelenleg létező anyaggal. A hét hónapot három kis naplófüzetbe írja le. Ezen kívül még egy jegyzetfüzetben vannak a kiképzésének idejéről szóló anyagok, valamint az ötödik noteszben szerepel az 1916. IX. 23 és 1917. X. 24. között történtek lejegyzése. Ez utóbbi azért érdekes, mert megtudjuk, hogy hősünk igen nagy levélíróként átlag napi 3–5 levelet küldött szeretteinek, ismerőseinek. Az is megtörtént, hogy egy egész délutánt csak levélírással töltött el. Óriásis mennyiségű levélváltásról tudósít feljegyzésében: 1916. szeptember 23. és 1917. június 24. között pontosan 404 levelet írt, s ugyanezzel 254-et kapott. 1916. június 24. és október 24. között 138 levelet írt és 77-et kapott. 1916. december 28-án például 18 levelet írt, 1917. április 2 –án pedig összesen tizet. A decemberi nagyszámú levél az ünnepeknek tudható be; levélírásának mennyiségét azonban nem igazán befolyásolja az időjárás: a nyári meleg hónapokban is vannak napok, amikor átlag 7–8 levelet küld.

Tudjuk azt is, hogy kinek hányszor írt, mivel erről külön listát vezetett. Az áthelyezések miatt igen sok barátot és katonatársat szerzett, akivel levelezést folytatott (Fiume, Trieszt, Königrätz, Wiener Neustadt, Jablonc a főbb külföldi városok). Magyarországon természetesen a szülőváros, Debrecen, majd Budapest a levelek címzése, ám igen sok a Hajdúság (De-



Kecskés József második füzetének első oldala

recske, Hajdúböszörmény) küldött levél, találunk címeket Segesvár, Zalaegerszeg, Hatvan, Nagyszeben, Geszt, Técső, Veszprém, Szeged, Eger, és más helységekbe is. A sok leveléből egy képeslap maradt fenn Triesztből, melyet szüleinek írt 1917. augusztus 21-én a következő szöveggel:

„Trieszt, 917. Augusztus hó 21-én. Édes jó szüleim. Bár innen most halom szépen az ágyúörgést nem gondolom, hogy valami komolyabb dolog van az első állásainkban. Holnap már okosabb lesznek ebben a tekintetben. Csókolja az egész családot szeretettel, József.”

Naplója első jegyzetei a kiképzés anyagaiból állnak; német nyelvű formulák, a Morse-ábécé, hadsereg szervezeti és térképészeti ismeretek egyvelege. Többször megjegyzi, hogy a kiképzéseknek és az éles lövészetnek nem valami jók az eredményei: „Bizony nagyon gyengék szegények”, írja április 20-án. A zászlós több helyen említi naplójában a foglyokkal való „találkozást”. Például május 8.: „Sok ezredekkel találkoztunk útközben, valamint elfogott oroszokkal is.” 1915. szeptember 19.: „Csakhamar elterjedt a hír hogy talián sebesült foglyok tartózkodnak itt, azonnal felkerestük őket. Kérdésünkre a szivar betörő Képű versaglierick hogy szívesen jöttek-e a háborúba élénk tiltakozással feleltek. Szerintük ők már nagyon Ki vannak merülve.” Egy hónappal később pedig ezt írja: „Fogoly is lett a

taliánokból.” Majd végül egy magyar bajtársának fogságba esését jegyzi le: „Délután levelet írok. Kulcsár testvérenek is tudatom vele, hogy a Dezső fogol.”

Sokkal többet nem ír az ellenségről és a szövetségeseikről, annál többet a katonatársakról, barátokról, a földikről és az otthoniakról.¹⁵ A foglyokkal való „találkozására” érdemes említeni azt, hogy Kecskés adatait megerősítik más források is. Lisznyai Lajos szerint a kárpáti téli csatában 34 hadifoglyot ejtettek, a nagycsertézi harcokban 100 katona került hadifogságba; a hocsai ütközetben 150 hadifoglyot ejtettek, ugyanakkor a radivoji ütközetben 40-en estek hadifogságba; végül „a 417-es magaslat körüli harcokban a 39-es ezred. . . régi jó hírnevéhez híven a már elveszett állást, pusztító tűzben, hősie rohammal visszafoglalta és sok foglyot ejtett. . . az ezred majdnem annyi foglyot ejtett, mint ahány katonát számlált.”¹⁶

A KILÁTÁSTALANSÁG MOTÍVUMAI: HÁBORÚ, OTTHON, VALLÁSOSSÁG

A vallásos (református), békeszerető, honvágygal telített író gondolatait, mint a legtöbb frontkatonáét, átszövi a szorongás és a félelem érzete, hitébe vetett bizalom. A vallásosság talán az elsődleges, amely a fronton harcoló, vagy fogságba esett katonák lelki életét legjobban áthatja. Például 1915. április 18n írja: „D. u. iskola, verőfényes napunk van. Boncsikkal kártyáztunk s miután írtózatosan nyer már a 3-ik liter bor járja, most halottuk tőle, hogy vagy 15 napig itt leszünk, bár adná az isten.” Bajtársa halála kapcsán pedig ezt jegyzi le pár héttel később:

„Most halljuk éppen, hogy Csengeri valóban meghalt. Külön sírja van rajta keresztrel s felírással. Tegnap hajnalban kapott nyakára s fejére golyót kapott nyakára s fejére golyót mely halálos volt. Sírja egy erdőben Bukovsztrótól nyugatra cca. egy kilométernyire egy veres tetejű házhoz közel van. Szépen viselte magát egészen az utolsó pillanatig. Kölcsönös megegyezésünknek tettem eleget mikor halálának hírért szüveivel közöltem.”

Majd másnap a következőt jegyzi fel:

„10 óraker tábori istentiszteleten voltunk, melyet az ég atyja szabad templomában tartott egy ref. pap. Igazán megható volt prédikációja, hát még az utánna következő. Te benned bíztunk eleitől fogva. Utána a templomhoz nem messzire levő temetőbe mentünk, hol már várt egy ki ásott sír, benne egy deszka koporsó lefödvé. A Csengeri holt tetemét tartalmazta. A ref. pap imádkozott s kifejezésre juttatta, hogy az egész ország részvéte, veszi körül úgy a névtelen sírt, a jelzett hősokeket. Halás is lesz a magyar nép s minden templomban ott lesz a világháború hőseinek neve.”

15 Kecskés József naplójában sok név szerepel. A beazonosítható nevek között van: Hedrich kapitány, Berger hadnagy, Darvasi zászlós, Pesti kadett, a társai: Gargya, Szövényi, Verem, és a többiek Bittera, Sulyok, Huszár, Csengeri, Forgács, Hardiczky, Kerekes zászlós, Koncsik, Spiro, Rosenwasser, Rosenfeld, valamint János, a tisztiszolga.

16 Lisznyai Lajos–Tóll László, A 39. császári és királyi gyalogezered története, i.m., 38–45.

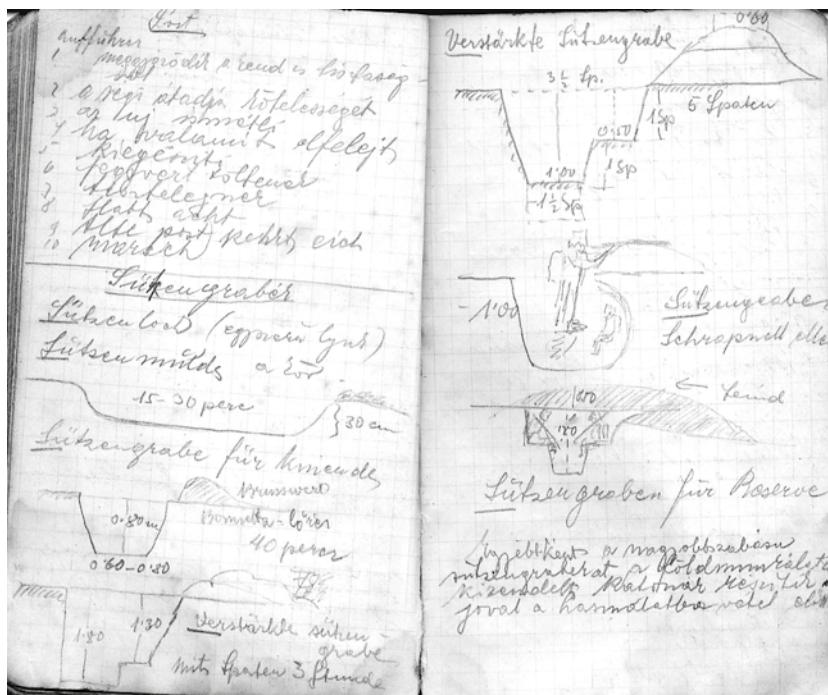
Majd június 16-án feljegyzi:¹⁷

„Hát egyszer csak az úton Ki nem tűnik szemem elé, mint Balthazár. Megőrültem neki, hogy egyszer 2 hónap után debreczeni civil embert láthatok a halál torkában. Egy Kis beszéd után Erdély nevében a vele levő Kolozsvári esperes beszélt, s a helyet Balthazár térnek nevezték el. A beszédek után áhítattal a himnuszt zengték el együttesen.”

A Himnusz mellett még a Hunyadi-induló van nevesítve: 1915. Október hó 3-án jegyzi le: „bár még mindig esik az eső a Hunyadi induló ütemei mellett vigan lépdégtünk Ő felsége József főherceg előtt.” Május 21-én pedig egy teljes imát jegyez le naplójában.

A szomorú háborús tények mellett színes, élménygazdagság jellemzi az első világháborús naplót. Kecskés néha kimondottan költői sorokat vetett papírra, máskor technikai alapossggal írja le a schrapnel és a gránát közti különbséget. Nem hiányzik soraiból a humor sem. Augusztus 21-én írja, hogy Novogeorgievsknek elestét 300 „ágyúval a taliánoknak tudtukra adtuk, aként hogy a gránát szárára erősítettük a tábori lapot s fűlsértői zajjal sietett az olasz állások mögé.” Néha élményszerű leírásai mintha nem is a frontvonalon való történekekről szólna: május 18-án egy kis városi kirándulást ír le igen szépen. Május 25-i feljegyzésében a bizakodás és a bizonytalanság közötti ellentét olvasható: „Bizonytalanul ülünk egy helyben nem tudva mikor megyünk vagy együttalán megyünk. . . Már nem bánám, ha ez unalmas élet egy Kissé vigabb fordulatot venne.” A mindennapi és megszokott frontvonal életében azért személyes dolgairól és a vele történekekről ír, mint például június 15-én: „a napi eseményekhez tartozik, hogy fenyőfából ágyat is Készítettem. Jó ebédünk elköltése után miközben meglehetősen erősen ágyúznak (az olaszok is pár száz lépésnyire levő hegy tetőre) hozzáfogok Kis asztalomra a levélíráshoz.” Egy hónappal később szinte idilli kép bontakozik ki előttünk: „mosakodás után miután Kunyhóm lerajzoltam hozzáfogok az írásokhoz, 2 pirítóst, mely nagyon jól esett bevágtam. Szép időnk van. Gyöngéden ágyúznak az olaszok, melyre mi erősen válaszolunk. Érdekes mi Kezdjük az ágyúzást s ha egy lövést ellenünk leadnak, mi rá Kontrázunk 3 nagy lövéssel. Rendesen mi is fejezzük be.” Kecskés és társai már ekkor, a háború végéről és a hazatérésről beszélgetnek, pedig nem is sejtették azt, hogy még teljes három év van előttük.

A naplóban részletes leírásokat kapunk a kitűnő menázsiról, amint Kecskés és tisztársai bővelkednek a finomabbnál-finomabb étkekben:



Kiképzésről készült feljegyzés és rajz

reggeli, ebéd, vacsora és sokszor uzsonna is van számukra készítve (tejeskávé, vajaskenyérrel, füge). Mindez ellentétben volt azzal az ellátással, amit a közlegények kaptak. 1915. áprilisi feljegyzése telis-tele van bőséges és változatos ételekkel: „sok velő evése után, szívart menági geldet kaptunk”; „Délben. . . főtt húst. . . Este szalonnát sütöttem”; „Ebéd tiszt menági bab leves, peccsenye”; „Délben a menagi (laska leves, peccsenye, mártás, rizs, tészta)”; „Ebéd borsó, bécsi szelet, ecetes burgonya, zöld paprika, tészta). Szinte hihetetlen, amit ír ellátásáról: „Este felé. . . egy doboz befőtt konzervet. . . bort, csokoládét, sajtot, cigarettát, dohányt, szivart”; egy másik alkalommal „elköltöttem kitűnő ebédemet (burgonya leves, peccsenye burgonya szelettel, zöld salátával, laska) hozzá egy üveg kitűnő Villachi sört”. 1915. június 3-án: „elköltöttük a malacpeccsenyéből álló ebédet”, majd másnap írja: „eljövetelem óta tortát itt ettem először.”

A tanultabb Kecskés József már kifinomultabban és bővebben tud írni bensőséges gondolatairól, érzéseiről, mint a nála kevésbé tanult önéletrajzírók. Az érzelmi élet bőszerű kifejezése talán a sok vers, népdal és műdal versszakaszainak megőrkítése is (közlésünkben ezeket kihagytuk).¹⁸ A „Dalok” című feljegyzéseiben a vegyes tartalmú énekekben a kor divatos népies dalai, nótái szerepelnek (pl. „Bécs várában sír a német”, „Daru madár útnak indul bucsuzik a fészektől”); ám közkedvelt dalokat, éneket vagy különböző alkalomra szóló hagyományos verseket pl. lakodalmi

17 „Az olasz hadszíntéren: átcsoportosítás Karintiába” című írásában Lisznyai Lajos, valószínűként alátámasztja Kecskés adatait: „Június 16-án Baltazár debreczeni püspök meglátogatta az ezredet és istentiszteletet tartott.” Lisznyay – Tölg, i.m., 47.

18 Az egyik a „Repülő madár, repülj nagy Törökországba, Repülj a galambom börtönablakába” kezdetű dal, amelynek háromversszakos változatát Kálmán Lajos 1916-ban Szegeden jegyezte le. Kálmán Lajos, Történelmi énekek és katonadalok. Bp., 1952, 197.

köszöntőket is találunk.¹⁹ Ez nem csak az emlékezetet szolgálta, hiszen a napi események lejegyzésében a vacsora utáni nótázást többször említ. Mintegy 150 akkoriban divatos nótát jegyzett le, és ezeket nemcsak a közlegények, hanem velük együtt a tisztok is énekelgették, ha kedvük úgy tartotta („Jó darabig eldanolgtunk még fekvé”, vagy „Este megvacsorázva még egy darabig danolgtunk”).

A kéziratos könyvek többsége dalok, énekek, hazafias versek gyűjteménye. Minden nemzedéknek megvolt az érdeklődésének megfelelő kéziratos könyve. A fiatal korosztály dalokat, szerelmes verseket írt. A meglett férfiak hazafias költeményeket, az életkor haladtával vallásos verseket jegyeztek le. Az ilyen verseskönyvek tulajdonosa maga a versíró, saját versei együtt szerepelnek, egymást váltják a műkölteményekkel.²⁰ A kéziratos paraszti könyvekből látjuk, hogy Petőfi versei a 19. század második felében ismertek voltak a falusi nép körében.²¹ Ujváry Zoltán szerint Csokonai, Vörösmarty, Tompa és mások versei szintén hatással voltak a kéziratos paraszti könyvek szerzőire. Költőink hatását a népre, népi versírókra, költeményeik feldolgozását a népköltészetben és az irodalmi olvasmányélményt a kéziratos naplókkal bizonyíthatjuk.²² A sok levélírás és nótázások természetesen felvetik azt a lehetőséget, hogy ha nem volt menetelés vagy a harcászattal kapcsolatos tevékenység, akkor az idő igen unalmasan telt legtöbb katonára és tiszt számára egyaránt.²³ Ez tűnik ki abból, hogy Kecskés unalmában szokott rá a szivarozásra, néha egyiket a másik után szívja. A kártyajáték a másik szórakozási forma, amit igen sokat játszanak, legtöbbször „Márijást.” A kártyázás mindig pénzre ment és Kecskés többször feljegyzi, hogy nyert vagy veszített. Még áprilisban írja, hogy a kapitányuk berúgott és megtiltotta a kártyajátékot, ez azonban semmit sem használt, mert ezután titokban, sokszor zárt ajtók mögött kártyáztak tovább. Az unalom jót tett Kecskésnek: itt tanult meg biciklizni.

A napló elemzése kapcsán úgy érvelhetünk, hogy az egyéni élettörténet egy közösségnek, egy társadalomnak, egy történeti szituációnak az egyéni élet szövetén átszűrődött képe. Egy olyan társadalmi tény, amely egyszerre lehetővé teszi az életvilág „rejtett” szintjeinek értelmezését, a kultúrát hordozó egyének gondolkodásának megértését, illetve a min-

dennapi élet, a társadalmi folyamatok és a történeti helyzetek pontos leírását. Elmondhatjuk tehát azt, hogy az élettörténet funkciója, hogy a megtett életutat, az életpálya egy adott szakaszát szimbolikus módon megjelenítse, hogy a múlt legitimálja a jelen, s a jelen legitimálja a múltat, azaz az élettörténet az egyén személyes és társadalmi identitásának szimbolikus megnyilvánulása. Az életpályák elsődlegesen kulturális alkotások, melyben az élettörténetek szimbolikus megjelenítési formákként kerülnek lejegyzésre.

A napló nyelvezete reflektálja a tanult ember hivatástudatát, számtalan német vezényszót és kifejezést használ, ahogyan az a Monarchia hadseregében a tisztikartól elvárt volt. A német szavakat, mintha csak magyarok lennének. Például: „egy Kadettot kellett ablósolnom. . . A szemtelen taliánok pedig mindég cseszkolnak.” A szöveg írott vagy nyomtatott megnyilvánulás, dominánsan verbális, kiegészülhet vizuális elemekkel. Kecskés naplójában vizuális elem a fotózás, a kis naplószerű füzetekben számtalan rajzot készített.²⁴ Ezen kívül családi dokumentumok között több fénykép is megőrződött, amely Kecskés és tisztársai alkotása.

Több kutató fontosnak tartja a teljesen betűhív közlést, de egyesek a mai helyesírás alkalmazását követik. A Kecskés-napló Wordben történő lejegyzésénél az eredeti írásmódot követtük. A napló szerzője használja a mondatok utáni (pont) illetve a mondatban (a vessző) írásjeleket, bár ez nem mindig következetes. Némely betűi – főleg a „k” – egyformán nagy- és kisbetű. A naplóban az elhalványult vagy nem olvasható részeket kipontoztuk (. . .), az általunk nem értelmezhető kifejezések, szavak után zárójelbe kérdőjelet (?) tettünk. A lábjegyzetekben az idegen nyelvű (német, latin) vagy régies kifejezéseket a szótári alaknak megfelelően értelmeztük, a német szó magyar megfelelőjét első előfordulásakor szögletes zárójelbe tettük.

ÖSSZEGZÉS

Egy háború sohasem zárul le tűzszünettel vagy békekötéssel, utóélete van. Ehhez tartoznak azok a dokumentumok, amelyeket a kutatók, a történészek feltárnak, hadtörténeti levéltári források alapján. A Nagy Háború teljes történelmének a megértéséhez elengedhetetlen egy-egy jellegzetes, egyéni szempontú, és emocionális hangvételű sorsfordító rész kiragadása a nagy egészből, amely alapján elkészíthetjük és finomíthatjuk

19 A korszak militarizmusáról és énekkultúrájának kapcsolatáról lásd: Szabó Dániel: Katonadalok és az első világháború. Aetas 22, 1, (2007), 44–62.

20 Ujváry Zoltán: Népi írásbeliség, kéziratos könyvek. Honismeret 6 (1982), 4.

21 Kürti L., i.m., 147.

„Petőfi Sándor

Ilyen a magyar multság

Már hiába

Ha iszik hát jár a nyelve

Jár a lába!

Hej csak oly gyors lenne honja

Haladása

Mint lábának hogy ha táncol

Hogy ha táncol a mozgása. . .”

22 Ujváry Z., i.m., 5.

23 Az első világháborús katonadalokról lásd: Szabó Dániel: Katonadalok és az első világháború. Aetas, 22, 1 (2007), 44–62. A világháború énekkultúrájának – a katonadalok elő- és utóéletének – összehasonlító vizsgálata még várat magára.

24 A következő kis füzet: 15x10 cm nagyságú, kötése fűzött fekete alapon apró szürke kockás mintázat. Az utolsó füzet cca 110 lap. A többi füzet lapjait saját maga számozta; a füzet első lapján „Morse féle abc”; a további lapokon „Táborozás”-ról adatok német és magyar nyelven rajzos ábrákkal; majd egyéb feljegyzések: „Hadseregszervezetten”; „Tűzörség”; „Elszállásolás”; „A fegyver és részei”; „Gyakorlati sérülések”; Táblázatos bejegyzés: „Nagyvárad am 22 Decz. 1914”; a levelezéseiről feljegyzés: „Kaptam” VI.20-tól VI. 29-ig 170 levél; „irtam” VI.14-től X.17-ig 730 levél; „Kaptam” VI.30-tól – X.5-ig 690 levél; „Címek” 5 lapon keresztül, nehezen olvasható; „Bevétel” és „Kiadás” részek alig látszik; levelezései: a többi nehezen olvasható, a füzet utolsó 15 lapján. Tízeseivel számozott: „Kaptam” – a legmagasabb számozás 137; „Irtam” -nál pedig 270.

összegzéseinket.²⁵ Természetesen nem minden részlet válik ismertté és így nem kapcsolódik a nagy történelmi narratívához. Kecskés József emléktárgyai közül a harctéri fényképek és a naplója maradt fenn, valamint bajtársai által állított emlékmű és a csapattestről kiadott könyvek adnak útmutatást. Az itt közölt harctéri napló érdekes, ám egyben szomorú valomásként leírja a Nagy Háború embertelen és kilátástalan voltát. A háború konklúzióját legszebben Kecskés József sajátos szemszögéből, barátja hősi haláláról szóló feljegyzésből érthetjük meg igazán:

„Mélyen megrendített halála. Erős még hozzá életerős tölgybe hatalmas villám csapáshoz hasonlítható hősi halála. Jó barátomnak nevezhettem őt s az még jobban fájdalmas. Hogy Kell ily fiatalon az embernek elpusztulnia vetődik önként fel a Kérdés. Miért nem tudtunk nyugodtan élni szomszédainktól. Ezért millióknak kell elpusztulni, nyomorékká, bénává, nyomorultá, Koldussá lenni, hogy még több millió nyugodtan békében, akadálytalanul alapozhassuk meg boldogságukat. Szép, nemes, lovagias feladat melynek szolgálatába barátommal együtt én is szegődtem. De vajjon elérjük-e azt amit elérni szándékozunk, vagy még többet veszítve hamarabb pusztulunk és veszünk s mint oldott kéve hull szét nemzetünk.”

KECSKÉS JÓZSEF NAPLÓJA

Kadette aspirante

Josef Kecskés

...

1915. IV. 10.–e

1915. IV. 11.

Lehetetlennek tartom naplóm azon érzelmek leírásával nem kezdeni, melyet szülővárosom elhagyása miatt éreztem. Debrecen nemcsak azért bír oly nagy jelentőséggel előttem, mert ott születtem s ott éltem úgyszólván 19 évet, hanem azért is mert benne hagytam összes szeretteimet. Fájdalmas volt a búcsúzás Kedves Szüleimtől s testvérkémtől Kikkal világot láttem. Kimondhatatlanul szenvedtem, mikor sírásukat láttam, mert tudtam hogy azon könnyeknek egyedül én vagyok az oka, azzal, mert önként jöttem a harctérre. Alig csókoltam Őket talán utoljára a vonaton lassan mozgásba jött, hogy véget szakítson életem egyik legszebb pillanatának. Egy néhány lépéssel szüleim mellett állott az a szőke lány kivel csak egy néhány napja ismerkedtem meg. Amint közeledtem a vonaton feléje oly elragadó volt néma szomorúságában, hogy ellenállhatatlan vágy ragadott meg egy csókkal vigasztalni szép kék szeméből kiolvasható bánatában. Ez volt életemben az első csók melyet ifjú leánynak érzelmem tolmácsolásául adtam. Tulajdonképpen nem is a szépsége izgát, hanem az a néma ragaszkodás, melyet egész lényé elárul. Egy csókkal akartam jutalmazni (de mily gyenge, s talán értéketlen jutalom). Alig ugrottam fel a vonatra, azt vettem észre a tömegben, ki előreláthatólag életem folyására döntő befolyással lesz. Utólag szinte kizártnak tartom, hogy józan ésszel rendelkeztem, abban a pillanatban is, mikor odarohantam a tömegben utat törve hozzá és arcára a tiszta szerelem csókját rá leheltem. Bár oly soká tartott volna a pillanat amíg hamar ajkamat el kellett választani arcáról, vagy bár ott estem volna össze előtte inkább, mint ide fenn egy nyomorult ólomtól találva. Vigasztalásomul kis ujjáról nekem adott gyűrűjére tekintek s utolsó virágjára lehelem forró csókomat. Vajha ő is viszonzná azon érzelmeket melyek engem töltenek el, miután megismerkedtem vele. Szívem fölé is helyeztem hajának egy levágott kis fontát gondolván, ha isten is velünk ki lehet ellenünk. Azonban a gyönyöröm nem tartott soká fűtyült a vonat, s alig tudtam fölkapaszkodni rá tova mozgottunk a tömeg éljenzése, kendő lobogtatása és a muzsika lsten áll meg a magyarja mellett, anélkül, hogy ezután kicsikém...és nővérét kit szintén oly szívesen veszek mintha testvérem volna, egy pillanatra is megláthattam, s búcsú csókomat inthettem volna néki. A vonat később mindinkább sebesebben ment, úgy hogy nemsokára egyedül maradtam gondolataimmal, s kicsikém nővérjének ideáljával. Mindjárt Nyíregyházáról írtam szép ismerősimnek köztük, köztük a már megismertnek továbbá régebbi ideálomnak, kitől még bucsut sem vettem. Büszke gögje és az én dacom kizárta szép bucsunkat, dacára, hogy én vele szemben még mindég a régi vagyok, ellenben új bájos barátnőjével, kinek szintén írok. Aznap sőt másnap sem történt semmi följegyezni való. Levélírás, kártyázással töltöttük időnket, mulattatuk magunkat. Sátoraljújhelyen át jöve csakhamar megérkezünk szakadó esőben Varranóra.

²⁵ A Magyar Hadtudományi Társaság Csata- és Hadszintértudató Szakosztálya példál az 1916-os Isonzó-melletti (a népnyelvben inkább doberdói) harcokat rekonstruálta Kókay László, a szegedi 46-os gyalogezred rajparancsnokának naplója alapján (http://www.zmne.hu/kulso/mhht/sections/mhht_csata/kterv.htm (2016. 05. 10.).

915. IV. 12. — IV. 13.

Varranón miután kiosztották tartalék eleségünket 11 órakor elindultunk egyenesen északra bokáig érő sárban. És egy párszor felkapaszkodtam egy egy szekérre, de nagyobb részt gyalog tettem meg a 16 km-es utat: Benkőfalvára azután megszálltunk. Jó meleg szobában ágyban aludtuk ki az út fáradalmait. Reggel 7 órakor folytattuk utunkat. Alig mentem néhány pár lépést észre vettem mikor mosdottam az újamról levettem a gyűrűt s ott felejtettem. Én is megfordultam (inkább a nagy templom) keresem a gyűrűt: nem találok. Egy tüzer azután felvilágosított, hogy egy kollegám eltette mindjárt megnyugodtam s felkapaszkodva egy szekérre négy km-re utól értem a csapatot, hol a gyűrűt megkaptam. Azután gyalogoltunk tovább miközben nagyon elfáradva Kelcsére értünk, hol a József főherceg parancsnoksága alatt korpiskommandó van.²⁶ Itt megebédeltünk, miután a főherceg szétnézett köztünk s filmfelvételt csináltak rólunk. A tisztek külön ülték s levétették magunkat. Igen melegen beszélgetett a bakákkal a főherceg. Így néhány Km-es út után megérkezünk egy kis tót faluba, mely 21 kmnyire van Benkőfalvától, Cca 50 házzal. Itt elszállásoltak mi szerencsésen fogtunk magunknak padlós szobát s jól aludtunk.²⁷

IV. 14.

Kipihenve magunkat reggel 7 órától 11-ig gyakorlatoztunk, mert gyengén van a legénység kiképezve. Délután mivel esett az eső iskolát tartottunk. Jól ebédeltünk s vacsoráztunk. Levelek írása után jókor lefeküdtünk.

IV. 15.

Ugyanazt csináljuk mint tegnap. Borús az idő bár, de rukkoltunk D. u. szép idő lévén fődözekeket próbálunk ásatni. Az én szakaszomé volt leg hamarabb kész, minket meg is dicsért kapitányunk. Este azután beszélgettem el majd 9 kor lefeküdtem.

IV. 16.

Reggel jó időben rukkoltunk 8 óra felé egy meg nem állapítható repülőgép bűgását hallottuk. Magasan (4000 m) egy darázshoz hasonló nagyságban lehetett látni, amit falunkat kikerülve észak keleti irányban elrepült. 10 órakor egy General major jött megvizsgálni a legénységet vagy 6 vezérkari tiszttel. Egy nagyobb gyakorlatot csináltunk mely szerrinte nem nagyon sikerült. Ezért itt maradunk egy jó darabig mondá s gyakorlatoztunk. Igen megörültünk neki. D. u. patrollba mentem zászló-sunkkal az erdőben talált néhány ibolyát kicsikémnek szánva kalapomhoz dugtam, mikor jövünk vissza hát egy tüzérrel találkozunk ki mint most jött s holnap megy vissza Debrecenbe. Nagyon megörültem vittem a hírt Gabimnak s neki fogtam írni s villanylámpa mellet megírtam leveleimet. Egyet szüleimnek, egyet kicsimnek, egyet pedig nővéremnek. Az ibolyát beletettem, hogy személyesen adja át a tüzer levelemmel együtt. Boldo-

gok voltunk mind a ketten. Este jött egy szomorú hír, hogy kettő közülünk megy a frontra. Később megtudtuk ki Csengeri I. Temp. . . IV. századból. Megnyugodva lefeküdtem s nyugodtan hajtottam le fejemet. Jó újságot hozott a tüzer, hogy már tárgyalnak a békéről mert bizony már nálunk nem nagy a lelkesedés.

IV. 17.

6 órakor már kirukkoltunk 7 óra után pedig már a főherceg volt itt kíséretével. 9 óra felé pedig egy Baon 43. gy. ezredbeli katonaság jelent meg az erdőben. Csupa oláh legény, egy zászlóssal beszéltem magyarul az mondta, hogy Turányban (3 km-re tőlünk) vannak hol a divízió kmandó is van elhelyezve. Miután elég unalmas a de. Boncsik zászlós szavára hallgatva naplómát megkezdtem utána pótolva az előző napok eseményeit. Tartsd kicsi naplóm meg érzelmeimet, benyomásaimat, s működj közre hogy boldogságom mentül hamarabb elkezdhessem. Verőfényes napunk van délben kártyáztak a fiúk, miközben benyitott a Kapitányunk. Összeszidott bennünket s megtiltotta a kártyázást. Ez arra volt jó, hogy máskor csukott ajtó mellett kártyázzunk. D. u. kis szél mellett dekungot csináltatok. s eközben írm naplóm, további leveleim Este Bancsikkal többen fellekerestük a falu templomát, mely igen nyomorúságosan néz ki. Egy csomó kép, néhány öreg könyv, 2 asztal, mely oltárul szolgált továbbá 2 pad összes ékessége. Az egész pedig nem nagyobb egy szobánál. Hazajövet már várt bennünket az ordonance urak által sültött pecsenye. Jó ízű volt, melynek elköltése után aludni tértünk.

915. IV. 18.

Reggel ¾ 5 kor már talpon voltunk. ¼ 6 kor pedig elindultunk éles lövésre. Később szeles esőnk volt. 9-kor miután szakaszom kilőtt haza jöttem velük. Még a lövés alatt meglátogatott egy alezredes bennünket, igen Kedves ember volt. Korán menáigztunk. Miután a legénység templomba ment mi kártyáztunk A nyereségen bort ittunk ebédünkhöz. D. u. iskola, verőfényes napunk van. Boncsikkal (?) kártyáztunk s miután írtózatossan nyer már a 3-ik liter bor járja, most hallottuk tőle, hogy vagy 15 napig itt leszünk, bár adná az isten. A legénység sétál iskola helyett. Késő estig vitakoztam Gabival, meg Marcival az ágyban már amíg el nem nyomott az álom.

915. IV. 19.

6 órakor rukkoltunk dekungot ásatok, miközben Zsiga egy újabb novelláját olvasta fel Pongor. Kedves dolog majd beküldi Debrecenbe. Észak nyugati irányból hallatszik csak ágyúdörgés. Általában mindenki meg van győződve, hogy nem sokára itt lesz az óhajtvá várt béke. Ez a gondolat tölt el mindenkit. Egy repülőgép északi irányban minket kikerülve 9 óra tájban látszott. 11 órakor kiválogatták a főherceg tiszteletére összeállítandó díszszázadot. Csupán a jóképű Bécsben szolgált öreg legényeket véve figyelembe. Az ágyúdörej csak északi irányból hallható. D. u. dekungot ásatok mialatt leveleket írok. 6 órakor haza megyünk Boncsik indítványára egy kis erdei kézzel tolható kocsin kirándulást tettünk. Nagy sajnálatunkra azonban a sínek egy Km után fel voltak szedve, mert gyalog folytattuk utun-

26 Kelce (Nova Kelce, Szlovákia), község az Eperjesi kerületben.

27 Benkőfalva (Benkőcz, Szlovákia), a Varranói járás községe.

kat. Egy mesés kis völgyre bukkantunk, melybe egy darabig be is mentünk de az este beállta miatt hamar vissza kellett térni. Egy mesés kocsikázás után hazatértünk a jó teázás után lefeküdtünk.

915. IV. 20.

Egy fenséges éj után, melyen át álmomba csak a kicsikémmel foglalkoztam tiszta időre ébredtünk. $\frac{1}{2}$ 7 kor már az én vezetésem alatt megkezdte 3 schwarm [N. Schwarm=raj, csapat, csoport] az éles lövést. Bár sokat kiabáltam nem mondhatnám hogy valami nagy fegyelemben lett volna kiképezve. Egy újabb 3 schwarm kilövetése után az erdőben 2 schwarmmal magam is lőttem. Egy század 3000 patronból 2200 t talált, mely meglehetősen jó arány szám. Délben a kapott főtt húst megsütötte Csordás az ordonance, melynek elköltése után egy kis konyhát csináltunk téglából főhadiszállásunk előtt. Jó piszkos lettem Marcival s Gabival, de célunkat elértük. Most élessel gyakoroltatok schiessent [N. schiessen=(le)lő, kilő] s ladent [N. laden=(fegyvert) tölt]. Bizony nagyon gyengék szegények. Megemlítésre méltó, hogy a 31-esek kompjé d. e. megérkezett. Nehezen elszállásolták őket. Este szalonnát süttöttem, mely bár nem nagyon sült meg igen ízletes volt.

915. IV. 21.

5 óraker már útban vagyunk a 12 km-re fekvő Borosnyó felé.²⁸ Én csak köpenyemet hoztam ellenben többiek puskát s patront is hozták, melyet igen megbántak. A mieink valamint az oroszok hadállását nagyon szépen látjuk feladatunk a Borosnyó alatt cca 1000 lépésre levő dekungnuktól 2000 lépésre egy erdő szélén tartalék földőzetet ásni. Értésüleim szerint már az első dekung is bevezethető, de tartaléknak kell lenni. Az oroszok, ha észre vennének valóságos srpnell s granát esőt bocsátanának ránk éppen ezért nem igen mutatjuk magunkat az erdőben. Úgy hallom, hogy ha a Mezőlaborci offenzívánk eredménnyel jár kénytelenek lesznek visszavonulni, mi nekünk azért lenne kellemetlen mert jó erős földőzénkeinket is egy előbbre tolttal kellene fölcserélni.²⁹ Ágyútűz nagyon ritkán puskatűz pedig még ritkábban hallatszik. Úgy mint állása az egész vonal mögött van. Ezredükből tízben csak 800 ember van. Este $\frac{1}{4}$ 7-kor visszamentünk egy most készített műúton, még közelebb s kellemesebb helyeken vezet mint a reggeli, amelyen jöttünk. Jókor (9) lefeküdtem.

915. IV. 22.

Reggel $\frac{1}{2}$ 6-kor indultunk az előző napi munkát folytatni. 1 óraker azonban már visszamentünk. Sok velő evése után, szívtart s menági geldet kaptunk s azután pedig a kézi gránátok bemutatására került a sor. Később Boncsikkal s a többi kollégámmal azon reményben, hogy ma még páros élet holnap a fél álom eldolanolástunk és idogáltunk reggeli 3 óráig.

915. IV. 23.

Reggel 7-kor indulunk egy irtózatoss nehéz mars után d.u. megérkezünk az ezred kommandóhoz, hol elosztottak bennünket. Gábortól el kellett válnom, melyet igen sajnálok. Én az I. századhoz kerültem.

Tisztjeim Hedrich kapitány, Berger hadnagy, Darvasi [István] zászlós, Pesti kadett. Társaim Gargya, Szörényi, Veress.³⁰ Az elosztás után én mindjárt a Stellungba [N. Stellung=állás] jöttünk hol bizony elég sok a dolog. Éjjel egy kis lövöldözésen kívül nem történt semmi.

915. IV. 24.

Reggel 1–5-ig voltam inspekciós végig vizsgáltam az embereket, hogy nem alusznak-e. Rendben volt minden. D. e. a hauptpostennünket néztük (?) meg, Bitteraval, Huszárral... találkoztunk. Délbe konzervából levest ettünk, majd egy pár órára lefeküdtem. Délután a kapitánnyal végigjártam a front. ...kat Délben kikapott parancsot adtam ki, majd lefeküdtem. 12–2-ig inspektios volt, később pedig alarm miatt keltem fel, azonban patrollok erős tüzelésén kívül más nem volt. Rosszul éreztem magam egész éjjel, miután egy kis rumot ittam, jobban lettem.

915. IV. 25.

Reggel 8-kor meglátogattam a hauptposton [N. Hauptpost=központi táboriposta] Szabó Gábort (III. század), Csengerit. Majd hazajöttem s Veressel beszélgettünk, egy repülőgépre az oroszok veszett tüzelést kezdtek, mely végre is elmenekült. Ebéd tisztí menági bablevés, pecsenye, ugorka. Déli álom után a dekung előtti farkasvermek ásatására ügyeltem fel. Az esti besprechnung [N. Besprechung=tárgyalás] után mely a zászlós Darvasom mint komp. kommandáns [szakasz vezető] vett részt az oroszok zenéje mellett, mely egészen jól áthallatszott, lefeküdtem. $\frac{1}{2}$ 3-tól – 5-ig voltam inspekciós, látcsővel kezemben figyeltem az ellenséges hadállást.

915. IV. 26.

5–9-ig aludtam, majd mosdás, tízórázás után egy repülőgépet tekintettem meg egy néhány ágyúlövést adtak le az oroszok rá. Délben a menági (laska leves, pecsenye, mártás, rizs, tészta) után kézbesítettek 2 levelet Iréntől és szüleitől. Kimondhatatlan örömet szerzett különösen a várva várt Irén levele mindjárt elküldtem a forstellungba (?) levő Gabinak. Mint János mondá nagyon megörült annnyival is inkább mert ő is kapott Iréntől. Dolgoztatás után este Kiss Miklóst (?) elvitték mint maródit [N. marod=gyengélkedő]. Darvasival való besprechnung után aludni tértem.

915. IV. 27.

3–5-ig inspekciós voltam később tudtam meg, hogy részünkről támadás lett volna az Éjjel, de mivel az orosz vagy 15000 ember segítséget kapott elmaradt. Délelőtt válaszoltam Irénkémnek s Vilmának benne jutottam egy kissé resignált hangulatomat kifejezésre. Ebéd előtt több tiszt

28 Borosnya (Brusnica, Szlovákia).

29 Mezőlaborc (Medzilaborce) város Szlovákiában, az Eperjesi kerületben.

30 Berger Károly (1886–1946), azaz Beregyfő Károly, aki a második világháborúban az I. hadsereg parancsnoka volt, majd háborús bűnösneként felakasztották.

jelent meg a fénykép felvételt csináltak a dekungról. Ebéd borsó, bécsi szelet, ecetes burgonya, zöld paprika, tészta utána dolgoztatás miközben szüleimtől az első levél megérkezett. Igen megörültem neki, mert mint írták még a harmadik lap ez. Gábort az eü-n. meglátogattam, hogy Ilka (?) levelét elolvassam. Este 9-kor lefeküdtem, mielőtt sonkát vacsoráztam.

915. IV. 28.

Dél előtt leveleket írva s munkával töltöttem. Dél (paradicsom, fasírt, burgonya ecetes, tészta) után dolgoztattam semmi különösebb nélkül. Dél előtt egy repülőgép jelent meg részünkről.

915. IV. 29.

3–5-ig inspekciós voltam. 7-től délig folyton dolgoztattam a dekungunkon. Közben szüleimtől a 2-vel jelzett levél is megérkezett majd ma válaszolok mindkettőre. Ma 2 repülőgépünk szállt fel. Délután minden különösebb nélkül telt. Még említhető hogy az alezredesünk beleesett egy farkasverembe.

915. IV. 30.

2 h 30' vizsgáltam a Baontól a feldwachénkat [N. Feldwache=figyelőállás] miközben egészen közel jutottam az orosz állásokhoz. Úgy hallottam egy repülőgépünket lelőtték az oroszok. Egy másik ellenben jó sokáig cirkált fölöttünk. A helyzetünkről kellemetlen hírek vannak birtokomban. Általában zavarosak a felfogások. Ma már a fejünk felett is repültek gránátok és a srappellek, melyek azonban bennünk kárt nem tettek. Egy közülük cca 60 lépésre robbant fel mellettünk. Dekungunkon az utolsó munkálatokat végeztettem holnapra már teljesen készen lesz. Mint értesültem az oroszok éjjeli támadása a 4 és 3 as honvédek ellen nem sikerült. Tegnap miután tudtam egy noteszt keresni mivel ez tele van Isten segítségével a másikban folytatam többé kevésbé szerencsés (még idáig) élményeimnek leírását. Este felé még tisztigebűroket [N. Gebühr=illetmény, jutalom] is kaptunk köztük egy doboz befőtt konzervet. Ez volt az első befőtt, amit eljövetelem óta itt ettem. Többek között bort, csokoládét, sajtot, cigarettát, dohányt, szivart és más efféléket kaptunk. Ha így megy tovább a menagira nem sok panaszunk lehet. Az éjjel voltam oly helyzetben legelőször eljövetelem óta, mikor aludtam ½ órá fentlélet kivételével

[a második füzet 10x15 cm; fekete fűzött papírkötés; lapjai kockásak; piros színű lapszélekkel; lapok külön számozva, összesen 185 oldalon; az első bejegyzett dátum: 1915. V. 1., az utolsó dátum: 915. augusztus 26.]

Kadett arp. Josef Kecskés im der Inf. Bpest No 39
feld. . .

Wohnung
Debreczen Szepességi u. 31.

Ne szánjon engem soha senki sem
Mert ha elbírom mit a sors rám vezet
Nem kell, hogy más . . .
Ha nem bírom ha vesztek, a csatán
Ne tudja azt senki hogy bukám

1915. V. 1.

Ezerkilencszáztizenöt május egy. Vajha tudnám írni azt mit belsőm e szavak leírása után érez. Van ebben az érzelmben természet iránti szeretet szülei szeretet, szerelem s a jó Isten a megmondhatója, hogy még mi. Ki nem szereti a természetet, különösen május elsején. Még a barbár természetgyűlölőnek, a fényes kastélyok lakóinak, a bársonytól le egészen a rongyig valamennyiöknek lehetetlen s fel ne dobogjon a szívünk látva a fesledő, az ébredő, madárdaltól visszhangos, zöldelő természet. Annyival inkább szebbnek kell lenni a mi szemünkben a harcrai szemében a természetnek, mert teljesen mi vagyunk utalva ebben a világ háború borzalmaiban. Elgondolva, hogy éled e gyönyörű panoráma lehetetlen szent meggyőződésünket ép e pillanatban egy magasztos, egy dicsőesküvel mely nem erősíteni, mely szeretett hazánkba kell, vérrel való visszafoglalását célozná. Itt a természet ölen az ellenségtől puskalövésnyi távolságban fogadjuk mi a magyar haza fiai Isten te előtted hatalmas templomod azúr boltján alatt, hogy igen is mi akiket apánk, szeretőink, testvérünk, felebarátaink ide küldtek meg fogunk felelni a belénk vetett szent meggyőződésnek s e nehéz pillanatokban is megfogjuk mutatni, hogy nem leszünk hűtlen második anyánkhoz szeretet hazánkhoz. Ez a föld, mely gyermekkorunk óta táplált dédelgetett, hogy nehéz pillanatokban segítségére siessünk. Most elérkezett e pillanat, s mi megyünk e szent föld egyetlen hívására ezren és ezren, hogy eleget tegyünk kötelességünknek. Hogy ne támadna fel a szülei szeretet és a javíthatatlan rossz fiakban is szemlélva az élettől duzzadó természetet. Lehetetlen leírni a szerelem érzéseit e pillanatban. Az énerőm gyöngye egy ilyen nagy és hatalmas érzelem ecsetelésére. Azt mondják a szerelem elcsépelte, hogy az emberek elcsépeltek, a szerelem mindig új és új dolgokat tár fel Kincstárából azok előtt, Kiket ő a kiválasztottak közé helyez. Ő kitarja nekünk csak az a feladatunk hogy a gazdag bányából kikristályosítsuk magunknak a drágaköveket. Az a baj, hogy ehhez a Kristályosításhoz már értenek sokan nem tudni hogy minden nem milliókat ér e gazdag bánya Kincstárában. Hogyne tömörülne hatalmas érzéssé még a felebaráti szeretet is. Hiszen itt a természetre vagyunk utalva s ha bár még anynyira is megértjük, jól találjuk magunkat körében, mégis rideggé válna,

ha fele barátaink nem lennének körülöttünk, mint atyánkfia. Átgondolva tehát összes mozgató erőt lelkünknek, érzésünknek, kitűnik mindjárt az a nagy harmónia összhangzat, mely bennünk és természetben van meg. Kinek köszönhetjük mindezt Kinek lehetünk hálásak ezen nagy jótéteményért? Nem másnak, mint szerető atyánknak fönn az egekben Kitől bizony reméljük, hogy nem fog elhagyni e nehéz helyzetünkben, nem fogja engedni, hogy a ránk tört ellenségünk győzedelmeskedjen fölöttünk, sőt teljes bizodalommal nézünk jövőnk elébe, hogy immár ezer év óta dédelgetett, ápolt, tartott, szeretett hazánk lobogóit diadalra fogja segíteni. Éppen aktuális tehát hogy új noteszbe új természettől támadt új érzelmeket, melyek már gyökeret vertek bennem írok gyöngye tollammal le. Vajha adna isteni erőt a további érzelmeim leírására. Reggel 8 órakor keltem, mert mióta feljöttünk ez volt az első éjszaka melye Kicsi megszakitással át-aludhattam. Mindjárt a kapitányhoz kellett az összes . . . , hol a káplárom indítványára kikötötte a káplány úr, az ellenbevetésre akart menni a büntetés letöltése után, de a kapitány erőlesen összeszidta s fölhatalmazott, hogy mikor esetben lőjem le azonnal. Délelőttöm naplóm írásával telt el, délutánom pedig munkáltatással, mely kezd már prózaivá válni. Délben a kapitány jelezte, hogy előrefogjuk tolni állásainkat. Oroszország viselkedése izgatja egy kissé a kedélyeket. Nem tudunk semmi biztosat felőle. Egy kissé bánt, hogy már vagy négy nap óta nem kaptam levelet sehonnan. Egy kissé ugyan menti a dolgot, hogy állítólag Munkács s Ungvár körül nagy csapat eltolások vannak s e miatt nemcsak, hogy a jövő levelek nem érkeznek kellő időben, de az összes írt leveleket sem irányítják egyelőre. Egész nap gyenge ágyúzás volt úgy a mi, mint az oroszok részéről. Most pedig (d. u. ½ 5) a feldwechénk felől jön gyenge fegyverropogás. Este minden különösebb nélkül aludni tértünk. Úgy ½ 10 óra tájban valaki ráz erősen, hát a Jánosom az Ki a fülembe ordítja támadás van kadettos úr. De ekkor már volt irtóztató lövöldözés. A golyók nem kerülve a mi Stellungunkat sem fűtyülve fűrták a levegőt szerencsére csak a fejünk felett. Én kirohva dekungomból azonnal átláttam, hogy oktanul lövöldöznek s miután még a vorstellungunk sem jött be feuer einstellen [N. feuer einstellen=tűzet szüntess] ordítottam, melyet nagy nehezen fogatosítottak is, mikor fenyegetőzni kezdtem. Később sikerült is megnyugtatóni a társaságot irtóztatós erőfeszítésem által. Majd hébe-hóba meg megnyúlva a lőzaj egész éjjelen át tartott. Sokszor nagy szünet következett, de olyan, mely a kitörő zivatart jelzi. Rémes és mégis nagyszerű pillanatokot éltünk át, melyet leírni úgyszólván lehetetlen. Embereim különösen az újak nyughatatlanok voltak s félve az oroszok támadásától mindenáron látni akartak. Mikor pedig megtiltottam nekik ezt, lehúzták fejüket s nem akartak figyelni. Nem volt kivétel ez alól még az őrmesterem sem. Mégis megnyugodtam magam is mikortól a feldwascheinkat kiállítottam, hogy egy hirtelen támadás már ki van zárva. Távol tőlünk jobbra valószínűleg a honvédeinknél volt nagyobb ütközet, mert ott, a gépfegyverek szakadatlan tüzeltek belebődült, olykor olykor egy egy a schwarliniénkbe (?) beépített gyorstüzelőnk is. Kapitányunk szegény bár öregember itt tartózkodik a schwar. . . ép az én zugomnál. Nyughatatlanul adta kissé ki parancsait, melyet azután a zugkommandánsok belátására voltak nagyjából bízva. A viertezug (?) miután feldwachéja ok nélkül. . . oly éktelen tuso-

lást rendezett, hogy a rezervátumba tartogatott egy láda muníciót is kénytelen voltam rendelkezésükre bocsátani.

915. V. 2.

Mikor lassan mindinkább csendesülni kezdett a puska ropogás úgy 2 óra fele lefeküdtem. 4 órakor felköltenek hívatnak a kadetthoz besprechungra, amely abból állott, hogy megmondták 9-10 ó inspekciós lesznek. Bosszankodva lefeküdtem majd jó alvás után ¾ 10 órakor felkölt János hogy vizsgáljam meg a nagyjából alvó századot. Nem volt semmi . . . s én újra leheveredtem. 12 órakor hívatnak a kapitányhoz Besprechungra ahol a kézigránatok használatáról tartott egy kis kézi utasításból előadást. Ott megtudtuk, hogy van Universal és Gewehr gránát. Egyórás tárgyalás után feloszlatta a tanács. Alig érkezek el a dekungomig hívatnak a balszárnya. Mikor elmentem megtudtam ebédelni. Ebédünk elég ízletes volt, burgonya leves, pecsenye, kalarábéval vasta égelnek csinálva, végül palacsinta lekvárral. Ebéd után egy kissé beszélgettünk harmasban majd dekungomhoz jöttem hol már várt rám a tiszti gebührről [N. Gebühr=illeték, járandóság] nekünk juttatott rész, 1 üveg cognac, 1 üveg bor, 3 tábla csokoládé, 1 doboz befőtt, 1 doboz sonka felvágott. Délután nagyjából leveleimet, naplómat írom, közben körben a schrapnell dekung csinálására ügyelve fel. Kapitány urunkkal egyszer végig is jártam a frontot, mely vizsgálatból azt tapasztaltam, hogy a . . .-ik szakasz helyzete a többihez képest eléggé kielégítő. Még egyszer megvizsgálta alóttunk az aknamezőt, mikor arra a meggyőződésre jutottam, hogy a ma éjjelre jelzett éjjeli támadásnál az oroszok ha nálam jönnek legfeljebb a 4-ik rajnál, majd a 4-ik szakasznál törhetnének be, azonban az ellen biztosítottam embereimet 2 láda munícióval. Máskülönben. . . a századunkat az éjjeli támadásra. A feldwaschénk számát is 8-ról 12-re emelték. Moser zászlós éppen itt ment örömmre szolgál, hogy egy készülék, melyről azt gondoltam, hogy aknagújtó az nem az, hanem világító fáklya. Tehát nem leszünk sötétségben, jó öt percig ebben a holdvilágtalan estében. Hozzák épp az esti fekete, melynek elköltése után megyek a szokásos esti besprechungra. Mielőtt elmentem az ágyúzást figyeltem meg. Egész nap lehetett hallani az ágyúkat szólani este ¾ 7-kor azonban egyik robbanás a másik gránátot érte. Igazán szép messziről szemlélni az ágyúharcot. Megfigyelésünkbe mentem be. A mi ágyúink mögöttem üdvözölték az orosz hadállást még az oroszok az előttem elterülő reservet ágyúzták. Érdekes egy schrapnel pályafutása. Az ágyút amikor elsüték nagy dörgéssel kiszalad belőle a löveg. Fűtyülve hasítja a levegőt. Egy két másodperc elteltével már lehet látni a robbanásnál keletkezett füstöt. Majd még hallatszik a fűtyülés, amely már egyáltalán a hang továbbterjedésének az eredménye, végül pedig az explozió hangja érkezik fülemhez. A gránátnál pedig a villanást lehet hamarabb látni azután a dörgést hallani exploziónál, majd még egy darabig a levegő okozta fűtyülést. Egy jó fél óráig tartott ez a naponta megismételt jó éj kívánság, mely után a beschprechungra mentem. Ott egy néhány kisebb jelentőségű dolgot hallottunk, mely némi örömet azért okozott. Miután kiadtam a parancsot lefeküdtem s kellemesen aludva kicsi megszakitással reggel keltem fel.

915. V. 3.

¼ 7-kor János költ, hogy itt a Kapitány úr. Hogy miután a mi állásunk kiugrásszerű és ne kapiunk oldalról sőt elvétele hátulról tüzet egy dekungot illetve falat kell csináltatni a lövő lukakkal parallel mintegy 8–10 lépésnyire. Ezzel foglalkozunk délelőtt. Segítségemre jött még a 4-ik zug is úgy hogy előreláthatólag ha más közbe nem jön holnap készen leszünk vele. 10 órakor bolondos időjárásunk van. Hol esik az eső, hol fú a szél, hol pedig zivatart jelző fellegek emelkednek a láthatár fölé. Én az időjárás-hoz megfelelőleg vagyok stummolva, amennyire gyengének érzem magam. Erős gyomorfájásom van ehhez járul az, hogy a befőttemet az este megették kollégáim úgy hogy mondhatom jól föl vagyok húzva. Miután nincs más dolgom hozzá fogok a levélíráshoz. A levélírás után iszonyúan rosszul éreztem magam. Valami gyomorfájás vett erőt rajtam, melyet fokozott azután az a hír, hogy legyünk készen minden pillanatban egy angrifre. A Kapitányunk is ezen hír hatása alatt nagyon le voltunk hangolva, mely még a menázsizás alatt is megváltozott, amennyiben csak a levest ettük meg. A hús kemény volt s káposztát meg karalábét melyet amúgy sem szerettem senki sem evett belőle. Délután lefeküdtem, miután Jánossal összeköltöttem, hogy erősödjek s pihenjek. 4 óra fele felcibál János hogy hív a Kapitány úr. Piszkos volt a vagonom s el kellett tisztíttatni. Közben jó hírral is szolgált az öreg, hogy Augustza főhercegnő meglátogat bennünket s e miatt a tervezett angriff [N. angriff=támadás] elmarad.³¹ Jobban is éreztem magam a készített teától valószínűleg meg ettől a hírtől is, úgyhogy miután a délelőtti munkát folytattuk még tréfálkoztunk is. Szegény Pongorral is beszéltem ki feldwachékra patrollba is jár. Nincs azért valami rossz dolguk hasonlóképp Józsiéknak sem. Majd Herbert hadnagyunk érkezett meg. Kit igazán kedves embernek lehet mondani. Sokáig ebédelgettünk vele, majd befejeztette a munkát, pirítósz kényeret vacsoráztam zsirozva. Ágyulövés mi az egész nap kevés volt hallható, 6 órakor a jobb szárnyon volt erős fegyvertűz. Némelykor elvétele előttünk is hallható egy két lövés. Besprechung után megvizsgálva a feldwachénkat én is pihenőre hajtottam fejemet.

915. V. 4.

Éjjel egy ½ órakor újra rettenetes lövöldözésre ébredtem, most azonban szerencsésebb volt a helyzetem, mert egy lövés sem adatott le rólunk. Ez annyival jobb volt, most ma is olyan vak lövöldözés volt az egész, nap előtt az egész századot ½ 2-kor meg. . . -tam, mely rendben volt majd 3 –kor lefeküdtem, mert egy kissé rosszul is éreztem magam. Egész nap kellemetlenül rosszul voltam. Kapitányunk össze is szidott, hogy hogy lehetek olyan könnyelmű patakvizet inni, mert valószínűleg attól vagyok beteg. Megtiltotta, hogy mást, mint teát igyak. Felváltva, egyik pillanatban jobban, másokban rosszabbul vagyok. Délben jó menagénk volt de keveset kértem belőle enni. A kapitány el is küldött, hogy feküdjem le. Este fele a besprechung után a tűznél jól felmelegedtem és úgy is feküdtem le, hogy jobban vagyok. Éjjel egy párszori felülés-

től eltekintve jól telt el. s az tea melyet másnap megittam egészen helyre hozott. Éjjel egy két lövéstől (ágyú s gewehr) eltekintve csendesnek volt mondható. Gabi már 5 órakor volt itt ment dolgoztatni.

915. V. 5.

9 órakor keltem egészen jól érzem magam. Cigarettaival kínáltam a körülöttem levő embereket mialatt a tűznél melegedtem. A komp. ordonánc egyszer csak a kapitányhoz hívat, mint zugskommandant. Bizalmas tudtul is adja, hogy délben angrifelnak. Nem akarom hinni hisz mostanra várjuk a főhercegasszonyt. Hát a Kapitány tényleg ezért hívatott. Pakoljunk össze mert délben a nagybörzst vissza vonulól ellenséget megtámadjuk. Ez szerintem nem lesz nehéz feladat. Tegnap a németek 30 ezer oroszot fogtak 25 ágyút zsákmányoltak. Ma pedig a 37 ezer a velük szemben levő magaslatnak (Zier) jutottak birtokába, miután az oroszok erejüknek nagyobb részét egy bekerítéstől tartva vissza vonták. Engem egészen megnyugtató az hogy csak gyenge nachhutokra [N. nachhut=háttér] csinálnak angrifet. Az embereket bátorítsam s nincsenek is oly nagyon elcsüggedve, mint a tegnapelőtt, angrif hallatára. Általános készülődés látszik az egész vonalon. Vagy 3 repülőgépünk is cirkál a levegőben. Az oroszok gyengén ágyúznak valószínűleg már elvitték ami elvihető volt. Én teljes bizalommal tekintek vállalkozásunk elé. Miénk a győzelem most felolvassa a Kapitány. Délben. . . s ebéd után gyors tempóban a kikapott bortól lelkesült csapatunk hamar hátunk mögött hagyta Érfalu s megérkeztünk az épen hogy pár nappal ezelőtt elhagyott 47esre, hol meghaltunk.

915. V. 6.

Éjjel éjfélig inspekten voltam. Bántott az előttünk oroszok által felgyújtott Szálnok, melyből csak a falu temploma maradt épen.³² Reggel ½ 5-kor már abban vagyunk Velkő fele hova ¾ 7-kor szerencsésen meg is érkeztünk.³³ Itt most, reggeli. A magam részére teát csináltattam, hogy ne kínozzon a szomjúság. ¾ 8-kor Nagycsertészre hova késő este meglehetősen fennakadások után értünk.³⁴ Itt meghaltunk mivel a falu nagyobb része elégett, zeltből csinált sátor alatt aludtunk. Itt még látszott, hogy gyorsan szedte a sátorfáját az orosz, mert egy magazint (ruhával) tovább árpa készletet stb. itt találtak meglehetősen nagy mennyiségben. Este ½ 10-kor a menagénkat is megkaptuk melynek elköltése után a tábori tűz melege mellett aludni tértünk. Repülőgépet a nap folyamán többet láttunk cikálni, úgy látszik a futva visszavonulól ellenség gyöngéit vizsgálta.

32 A 39-esek szálnoki eseményeit lásd: http://nagyaboru.blog.hu/2015/03/04/a_debreceni_39-esek_veres_harca_1915_tavaszan_szalnoknal. (2016. 04. 27).

33 Az eperjesi kerület említett településeinek, Szálnok (Solnik) és Velkő (Velkrop, Vikrip), térségében 1915 márciusában véres csaták folytak, amelyben a debreceni 39-esek jelentős veszteségeket szenvedtek.

34 Nagycsertész (Čertižné) szlovák település az Eperjesi kerületben.

31 August Mária (1875–1964) főhercegnőről van szó, József főherceg feleségéről.

915. V. 7.

4 órákor már útban Dobzse falu mögött levő magaslatra. Fárasztó gyaloglás volt egész megérkezésünkig. Már már azt híve, hogy kidőlök, de azért az első szakasznál, akadtam egy-egy üdítő patakra, vagy forrásra, melynek csörgedező kristálya új életerőt kölcsönzött összetört testemnek. Betegségem lassan de nagyon lassan érzem javulásnak indult. Közben hogy gyalogoltunk egy erdőben egy huszárra akadtam ki igen jó ízűen falatozott egy nagy 5 kg-os könnyű vajból. Mindjárt megkínált, hogy együtt fogyasszuk, de mivel nem állhattam meg, kértem tegyen egy papírra. A jó szívű annyit tett azután, hogy estére alig tudtam megenni. Körülbelül 8 órákor léptük át a magyar határt. Nehéz szívvel váltam el szeretett hazámtól, mert most az első, távol lettem a hazai földtől. Lelkesedésem is alább csapott, hogy én magyar létemre Galiciának vérrel való visszafoglalását elősegítsem. De azért hűek leszünk eskünhöz. Az út másik felét már schwarz. . . -ben tettük meg, mert az ellenség igen közelről lett jelezve. Szerencsénkre a vissza vonult, nagy hegy egy szép fenyves fákkal bíró erdős emelkedésen a mi ágyúink szakadatlan tüzelése mellett ásatok dekungot. Később tudtam meg, hogy ezalatt a túlsó völgyben egy nagy ütközet volt melyben 2 ezred igen nagy kárt szenvedett. Persze a mi győzelmünkkel végződött a csata. Jókor lefeküdtem s egész éjjel mélyen aludtam.

915. V. 8.

Ma ½ 7-kor indultunk el. Igen emberséges marsokat csináltunk sok rasttal [N. Rast= pihenő]. Sok ezredekkel találkoztunk útközben, valamint elfogott oroszokkal is. Az oroszoknak még a nyomát sem láttuk. Ágyúk hangja nem hallható, ellenben nekünk sok ágyunk megy előre. Sokat rastolunk bár délután esett is; hideg is volt, miután egy támadásunk a Bukovica hegyen levő orosz állások ellen elmaradt, mégis a nedves erdőben kellett hálunk.

915. V. 9.

Korán reggel ködös, esős időben indultunk. Menages elköltése után utunk a Bukovicéről másfél századnyi orosz elfogásán kívül a többi visszavonult úgy hogy szabad utunk volt.³⁵ Többször támadásra készen rastok után az 594 es (*rajz: kör, négy cikkely közepén*) utáni magasháton ideiglenes dekungban pihenünk s várjuk a legújabb támadásra a parancsot. Az oroszok gyengén tüzelnek, míg a mi meglehetősen nagy számban föl vonult ágyúink valósággal okádják a halált. A parancs ½ 6-kor érkezik s mi már ½ óra múlva utban vagyunk előrenyomulásunk végcélja felé. Az én szakaszom egész reggelig rezervében [N. Reserve=tartalék] van. Beásattam őket, hogy a sűrűn jövő golyóktól mentes legyünk. Meglehetősen rossz éjjelünk volt.

915. V. 10.

Az alezredes 4 óra felé a kapitány föl kutatására küldött szakaszommal. A kapitányt mikor megtaláltam utasítást adott, hogy menjek soronkívülieben dekungot csinálni a jobb szárnyunk meghosszabításában az erdő szélén. . . teljesítettem a parancsot s az ellenség rémes tüzelése közben beástuk magunkat. Én több helyet kaptam ruhámon lyukat. A fülemet s a lábamat nagyon gyöngén lövedék szilánkok meg is sebesítették.

A dekungban rémes pillanatokat éltünk át. Golyók, gránátok csak úgy jöttek mint az eső. Minden percben halálunkat vártuk. Jobbról balra sebesültek haltak nyögtek mialatt mi lehúzódtunk dekungunk mélyére. Még ilyen napot nem éltünk át. Egy cseppet sem kívánom újra ezt a napot. Végre a legválságosabb pillanatban egy emberem Kis kapitányomhoz küldtem azt a hírt hozta, hogy estére fölváltak addig pedig megritkult soraimat, két sorban megsűrűsítettem. Ezen emberek közt egy frajter [N. Gefreiter=örvezető] könnyebben megsérült az orra alatt melyet bekötöttem. Este sűrű salvenek [N. Salven=lövés] érkeztek hozzánk Majd lassanként 9 óra felé elcsendesült minden. Akkor utánna jártam, hogy fölváltassam magam s így jöttem újra rezervében, hol valósággal föllelegezhettem. Mindjárt jól is laktam s aludni tértünk.

915. V. 11.

Már 4 órákor fent vagyunk. Megszámláljuk a veszteségünket nálam 8 halott, 9 sebesült mivel a többi szakasz is megritkult az én szakaszom beolvadt, az alsó szakaszba a Szőrényi komdója alatt. Finoman most lógok itt mellette. Megvagyok elégedve helyzetemmel. Mint hallani az orvosi dekungban halomra vannak a holttestek. Az egész vonalon vissza vonultak az oroszok. Most jött Huszár egy megrendítő hírrel, hogy Csengeri elesett. Nem biztos de már is a legnagyobb részvétellel vagyok iránta. A tiszték általában nagyon gyengén viselkedtek. Senkit nem láttam a fronton. Miránk aspirántokra háramlik minden. Minekünk is lesz annyi eszünk, hogy oktanul nem megyünk vesztünkbe. Most mink rezervét várjuk az abmarsra [N. Abmarsch=elvonulás] vonatkozó parancsot mely 8 óra felé érkezett meg. Rövid mars után megpihentünk. Éppen indulni akartunk mikor észrevettük a főherceget, 4 lovas hintón jönni. Persze herstell [N. hersteller=előállítás] lett s mi pihentünk tovább. Volt éljen és éljen. Távozása előtt török cigarettákat küldött a főherceg majd eltávozott. Most már nem marsolunk még egy órákor is vagyunk a jó melegen. Most halljuk éppen, hogy Csengeri valóban meghalt. Külön sírja van rajta kereszttel s felírással. Tegnap hajnalban kapott nyakára s fejére golyót mely halálos volt. Megrendítően fogadtuk úgy mi mint tisztjeink s nagyon sajnálkozunk felette. Írtam haza, hogy mejenek el hozzánk s tudassák hősi halálának híret. Sírja egy erdőben Bukovszkótól nyugatra cca. egy kilométernyire egy veres tetejű házhoz közel van. Szépen viselte magát egészen az utolsó pillanatig. Kölcsönös megegyezésünknek tettem eleget mikor halálának híret szüleivel közöltem. Nyugodjon békében a többi halottakkal a zöld erdő mélyében csendesben a túlvilági élet, hitének reménye alatt. Mi vagyunk hivatta helyét pótolni s mi ismételt esküvel fogadjuk, hogy bátran harcolunk helyette is s hősi halálát megbosszuljuk gaz ellenségeinken. 2 óra fele felkapjuk sátorfánkat s jövőnk

35 Bukowsko, lengyel település a Kárpátokban.

egy darabig vissza majd Bukovszkóra. Nagyon megörültünk, hogy végre egy nagyobb faluban lehetünk. Itt mindjárt lepakoltunk, kényelmesen megtisztálkodtunk, miközben észrevettem, hogy bizony magam is meg vagyok sebesülve a térdem (bal) felett. Persze nem nagyon veszélyesen. 5 órákor ebédeltünk 7 kor vacsoráztunk én 8 tojást s savanyú burgonyalevest. Nagyon jól laktam s szalmából egy kis házban készített helyemre csakhamar le is feküdtem. Nagyon jól aludtam egész éjjel, bár egy kissé fáztam. (3-ik szakaszt újra visszakaptam.)

915. V. 12.

7 órákor keltünk. Fekete kávé s tejes kávé reggeliztem. Most már csak lopjuk a napot. Pihenünk. Mit már tegnap hallottam úgy látszik hogy beteljesedett. Hogy elfogtak 20 ezer orosz s mind inkább szorul az oroszok körül a bekerítő gyűrű. Hogy mi amrie reservék lennénk egyelőre körülmények igazolják. A Kommando is itt van ebben a faluban. Azt hallom, hogy szegény Csengeri testét ide hozzák már ma is katonai pompával temetik itt el. Bár így lenne. Legalább meg volna az elégtétel s talán jutalom, hogy hazájáért vérzett el. Most pedig írok leveleket 10 órákor tábori istentiszteleten voltunk, melyet az ég atyjának szabad templomában tartott egy ref. pap. Igazán megható volt prédikációja, hát még az utána következő. Te benned bíztunk eleitől fogva. Utána a templomhoz nem messzire levő temetőbe mentünk, hol már várt egy ki ásott sír, benne egy deszka koporsó lefödvé. A Csengeri holt tetemét tartalmazta. A ref. pap imádkozott s kifejezésre juttatta, hogy az egész ország részvéte, veszi körül úgy a névtelen sírt, a jelzett hősöket. Hálás is lesz a magyar nép s minden templomban ott lesz a világháború hőseinek neve. Az elhantolás után ebédhez fogtunk majd egy pár levelet írtam s 2 óra felé útnak indultunk Sanocec felé.³⁶ A főherceg s új divisionárunk poros uton... 6 óra fele érkeztünk meg. Az alezredes...épen előttünk lovagolt mindég /ma kapta a vaskorona rendet/ s mi folyton szívtuk a jó országút, sűrű porát. Kárpótolva lettünk azután mégis kellemes lakóhelyünkkel, melyet körös körül zöld rét övez. Jól meg mosakodtunk és tejes kávé ittam, majd pörköltet vacsorázva miután a ruhámat kimosatás végett odaadtam, jó szalmából csinált ágyba nyugodni tértem. Nagyon jól aludtam.

915. V. 13.

7 órákor keltünk. Reggelizés után miután már a felkelés amikor János által átadott lapokat tanulmányoztam a század beosztást csináltuk meg, Én a 3-ik szakaszt vettem át, mert Pesti s Garaja már tegnap ott hagyott, bennünket Én aközben a sebemet is bekötöttem, mert időközönként nagyon fáj. Most pedig írok leveleket, mert egymásután következő 3 nap legkevesebb vagy 10 lapot s levelet kaptam. Levél írás közben hívnak a kapitány úrhoz a többi zügszkomandón voltak együtt. A Belogungs eingabét kellett összeállítani a 10 iki ütközetben kitüntetettekéről. Én is beadtam vagy 6 ot s végül engem is kitüntetettek terjesztett be a kapitányom ezzel akarva jutalmazni kitartásomat. A nagy ezüstöt helyezte

kilátásba. Menágei után löhnnugot [N. Löhnung=zsold] fizetnek. 5 koronát a tiszt menagera adtam mindjárt belőle. 4 órákor 1,50-ért vettem vaját s abból jót beuzsonnáztam. A ruháimat szépen kimosták a háziak, kik különben igen jóra való emberek. Este 8 kor vacsoráztunk felséges vacsorát pezsgővel utána barack befőttöt. Végre ez az óhajom is beteljesedett. Miután egy kicsit kártyáztunk lefeküdtünk.

915. V. 14.

Reggel ½ 7 kor keltünk s reggeliztünk tejes kávé vajas kenyérrel. Általános készülődés annyival inkább, mert 10 órára van a menager rendelve. Igen a menageri kártyáztam Spiróval s Kerekessel s nyertem tőlük 7 ½ krajcárt. Délben jól ettünk s 2 órákor már útnak indultunk visszafelé. A főherceg előtt vorbeimars volt, majd rettenetesen porfellegben 5 órákor megérkeztünk egy hosszú falu végére meglehetősen kellemes kvartierre. A falu Niebieszesung (?). Sejtjük hogy nagy változás előtt állunk. Gondoljuk hogy Bukovinába, esetleg máshova irányítva bevagonirozva sajnos hamar az ellenkezője lesz, mert éjjel 1 órákor abmars, Tyranna, esetleg Dobromil fele. Vacsora mely igen ízletes volt nagyon jól esett. Utána mindjárt lefeküdtem bő szalmára, s olyan fenségesen aludtam, mint még talán soha.

915. V. 15.

Éjjel egy órákor bár fölzavartak szerencsénkre nem volt abmars. Ellenben 5 órákor már indultunk. Eleinte szép, majd szeles, végül hideg esős időben érkeztünk egy erdőbe, hol menedéket kerestünk az időjárás ellen. Itt vagy 6–10 ig rostoltunk. Ekkor útnak indultunk újra s úgyszólván szakadatlan mars után Tyrawába érkeztünk este 7 órákor.³⁷ Megmosdottam jól s míg a vacsora megérkezik naplót s levelet írok. Késő este 9 óra után a konyha megérkezése után jól bevacsoráztunk s a szabadban csinált sátorban aludni tértem. Gyönyörűen aludtam csak egy párszor zavart a batársaság, az eleség szétosztásával. Egyébként ilyen bolond mars után, egyszer sokáig állunk minden cél nélkül, máskor rohanunk, nagyon jól esett pihenni.

915. V. 16.

Vasárnap reggel van. Táboromban zajos az élet, egyik mosdik, másik útra készül, harmadik a tűznél melegszik stb. Egyelőre bizonytalanságban vagyunk a mars kezdetét illetően. Tehát általános mozgás. Tegnap félfüllel hallottam, hogy Przemysl elesett, hogy igen e a következmények fogják megmutatni, hogyan tartotta pedig magát. Hallik az a hír, hogy az ostromló seregbe leszünk beosztva. A menagei délben rendes időre megvolt s mi még mindég rostoltunk. Délután kártyázással, levélírással töltöttük közbe-közbe kihallatszott a meglehetősen szép kis templomból ájtatos szép éneke. Estefelé nagy örömmre 3 lapot is kaptam. Később az alezredes úr Zeishoz (?) megbeszélésre gyűltünk a tisztek össze, hol né-

³⁶ Sanok, lengyel település a Kárpátokban.

³⁷ Valószínűleg Tyrawa Woloska, Dél-Lengyelországban lévő kis település, a Beszkidekben, Sanoktól északkeletre.

hány útbaigazítást az oroszok elleni ütközetben való magatartásra nézve. Este vajjal készített burgonyát, pecsenyét és fekete kávé vacsoráztam, mely után nyugovóra tértem kis sátramban elméláztattam egy kis ideig a barakkal együtt . . . szép magyar nóták. . . gondolatokon. Nagyon jól aludtam kis tábori sátramban.

915. V. 17.

Reggel 4 óraker alomars a cca 20 km-re levő Birczára³⁸ útközben, kétszer is volt vorbeimars a főherceg s az arméekommandáns Boreovics előtt. Ők autóval jöttek s Boreovics be is mutatta magánál a tiszteket s néhány útbaigazítással szolgált a jövőre nézve. Birczára 12 óraker érkezünk egy domboldalon sátorfánkat felöltöttük s miután 10 óraker már útközben megebédeltünk a délutáni uzsonnákat költöttük el, mely kenyérből, vajból állott. Később nem szíttalt meglehetősen jó búzalisztből készült, lapos kenyeret vettünk egy kicsit egy koronáért. Most az is aranyat ér. Evés után írom naplómát, s leveleimet. Mosakodás előtt a patakban a horgászásban gyönyörködtem, mely után egy pár tojást hígan ittam meg. Nagyon jól esett, valamint a csirkepaprikásból álló vacsora után a vajás kenyér is. Már 7 óraker sátramban aludtam, hogy jól kipihenjem magam.

915. V. 18.

Négy óraker János azzal jött, hogy itt van vagy négy levél. Nagyon megörültem s mindjárt azoknak olvasásába merültem. A szüleimtől jövő levél megnyugtató, hogy otthon minden a régi kerékvágásban maradt. Az Iréntől jövő hosszú levél egy kis bizalmat adott, hogy csak tartózkodásból nem ír nekem olyan sűrűn s nem pedig érzéketlenségből meg is írom válaszképpen bánom is én hadd hallják meg úgy is tudja már a világ. . . A levelek közt Katónak is volt egy lapja. Csodálatos, hogy Irén is Kató is használja a nefelejs szót sőt Irén természetben el is küldi. A Katinak is írok mindjárt egy lapot megérdemli amiért oly szépen betartotta szavát s sűrűn szerez némi élvezetet mondhatnám magányomban. Utolsó Jani levele következett. Szegény kilátszik még a pár szavából is hogy lelkesedésből jön. Ha tudná pedig, mily romlott világ van idefenn mily elkeseredett a hangulat. . . vár itt mindenkire bizton nem lenne olyan lelkes Galíciáért. Mi különben már régen kiábrándultunk. Egy pár órára még lefeküdtünk s 6 óraker a maródi [N. marod=gyengélkedő] szobában újra beköttettem sebemet. Most pedig más dolgom nem lévén újra leveleket írok. Csak az bosszant, hogy a szüleimtől jelzett leveleim csomagban nem érkeztek meg. Délelőttöm úgyszólván folytonos évés közben tölt el. Tejes kávé, tojás hígan, friss kenyér vajjal, cvibak stb. Elnyalogattam. Délben a menázsiban csak a palacsinta ért valamit. Délután megfürödtem és utána jól aludtam miközben a fiúk tábori istentiszteletet is hallgattak. 5 óra s most pedig megyek városba szét nézni. A város látkepe meglehetősen változatos s élénk. Minden ház előtt egy Kis asztalka rajta teás csészék s tea főző edények körülötte egy-egy csomó baka. Az utcák közepén épp most érik a bakák egyik másinak hóna alatt egy

egy kenyér. Aki hozzá juthat boldogan öleli keblére a friss civil Kenyeret. Árulnak még most levélborítékot, levelet. Én is vettem egy pár levelet s minek igen örülök egy Koronáért Roncsik (?) jóvoltából egy szép fehér kis cipót. Este vacsora után egy 61-es törzsőrmester volt itt mellén az arany érdemjellel. Meg az a második melyet ide fele láttam. Majd sátromba vonultam amiután egy keveset danolgattunk. Álomra hunytam szememet. Nagyon jól aludtam enyhe éjjelen.

915. V. 19.

Reggel 1/2 4 kor János ráz hát újságol, hogy állítólag parancsban van 7 óraker visszafele valami állomásra abmars. Nem akarom hinni, hiszen úgyszólván kizárt dolog, de az általános készülődés igazolni látszik hírukot. A következmények nem tudom kinek adnak igazat. Mosakodás, reggelizés után a sátorfánkat fölszedtem s útra készen várva a naplómát egészítem ki. 7 óraker Rüstung [N. rüstung=felszerelés]... s 8 kor pedig direktio visszafele Tyrawara elindultunk. Persze újra ezer és ezer feltevés. A tisztek egy része Olaszországot gondolja, másik része pedig Bukovinát sejtí. Későbbi direktiónk egyelőre hogy valami állomásra megyünk az egész corps bevagonírozás végett. Kemény gewalt marsnak [N. Gewalt=erőszakolt menetelés] is beillő út után d.u. 2 óra után érkezünk meg a 21 kilométerre levő Tyrawára. Megérkezésünk után megebédeltünk majd egy kissé ledültem mely után megfürödtem a patakban. Jó friss s mély vízű patakocská folyt át a városon. 6 óra elmúlt s várom a faszungot a levelekkel, mert bizony már Két napi postát nem kézbesítettek. Sok mindent kaptunk majd megvacsoráztunk (jó pecsenye volt) mely után jó italokat élveztünk. Lefekvés előtt eldanolgattunk majd lehunytuk szemeinket is elaludtunk.

915. V. 20.

Reggel 6 óraker abmars Zagorc (?) felé hova dél felé meg is érkezünk innen tovább mentünk a Tyravátot (?) 36 km-nyire levő Kulassnefaluba (?)³⁹ 3 óraker közben egy másfél órás várt alatt megmenagerisztünk. Mikor indulni akartunk a közel levő vasúti sínen egy robogó vonatot pillantottunk meg. Volt éljen sapkalengetés mert ez volt az első vonat mely az előrenyomulás alatt először jött a síneken. Felváltva poros, erdős, dombos, völgyes úton jöttünk, majd este 8 óraker a völgyben fekvő faluba érkezünk. Mosakodás után naplómát írom, mely után vacsorázom, majd lefekszem, már nagyon el vagyok fáradva. Jó darabig eldanolgattunk még fekve, majd jól aludtunk.

915. 21. Máj.

Reggel 1/2 8-kor indultunk utnak. T. . . , hogy 26–28 km-t kell megtenni mely bizony a tegnapi 36 km után nagyon nehéznek bizonyult. 2 órás mars után . . . délben Kamencával (?) lange.⁴⁰ Itt ebédeltünk meg is . . . Kezdvé az utunk rettenetesen nehéz volt. Apróbb kellemességekkel fű-

38 Bircza, település Lengyelország délkeleti részén, a Kárpátaljai vajdaságban.

39 Valószínűleg Kulassne, Dél-Lengyelország, Szlovákia határán lévő község.

40 Lange: sokáig

szerezve. ½ 5-kor az ország határát is átléptük. Hatalmas éjlentől visszhangzott a kies Beszkidek hegyóriásai. Lefele jövet az isten áld meg a magyart énekeltük. Nincs időm részletesen felsőm érzelmeit annyit azonban megemlítek, hogy teljes tudatában vagyok annak a jelentős ténynek hogy ismét hazám határain belül vagyunk és pedig nem mint űzött katonák, hanem mint fölöslegek. Főleszmélt fővel utazzuk be az országot, hiszen Przemysl kis falai alól jöttünk úgyszólván, hogy gyenge elleneinkre más helyen hatalmasabb csapást mérjünk. Végre ismét itt hazámban imádkozhatom istenemet amiért megsegített s egészségben megtartott. Nem kell lesütnünk fejünket, hiszen jöttünk láttunk győztünk. Nyugodtan pihenhetünk hiszen most földekre visz életéért a gaz muszka. Hálaadással borulunk le ezekért hatalmas isten. Nem felejtettünk el a nehéz napokban, hozzá fordultunk a nehéz pillanatokban most is te reád már szemünk, hogy köszönetet mondjunk jótéteményeidért. Fogadd tőlünk szegény földi fiaidtól jövő szívbeli hálánkat, s add, hogy még sokáig dicsérjük szent nevedet. Adj erőt, egészséget, bátorságot, hogy az óhajtott várt békét akarod szerint minél előbb megalapozhassuk. Az út másik része meg dalolással telt el. Közben a 43 –asok egy rezes bandája fújta az indulót. Ez első banda, melyet eljövételünk óta hallottunk. Örömmel telve pillantottuk meg Vidrány előtt levő bajtársainkat a 39 es marsbataliont.⁴¹ Hatalmas éjjellel fogadtak bennünket, majd a beszélgetés ölekezés vette kezdetét, mely az éjjeli órákba is belenyúlt. 9 órákor a kürtök takarodót fújnak. Gyönyörűen hallatszott a táborban, melyet a Kürtösök igyekeztek a legszebben fújni. 10 órákor már fáradt voltam s a vacsora még lustábbá tett lefeküdtem s aludtam reggelig.

915. V. 22.

A tábori zaj, a vonatok füttyülése zakatolása korán fölébresztett. Mindjárt megreggeliztem majd naplóm írásához fogok. Leveleket is szeretnék írni, bár meglehet hogy Debrecenen átutazunk. Az egész délelőtt ugyszólván folytonos evéssel telt el. Ebédünk után Baön visite volt, melyet, Zeis tartott meg. utána Tábori mise az ünnep szombatjainak tiszteletére. Megható prédikációt tartott öreg papunk, majd erős várunkat énekeltük el. Az istentisztelet után a dekorációkat bontották ki. Kaptak vagy 20 an cca fele ezüstöt fele pedig bronzot. Az alezredes Klein mondott beszédet s ő is tűzte fel. A kis ünnepély után a pünkösdre érkezett Liebgabe⁴² kiosztására került a sor. Én egy kis pipát is rekviráltam magamnak. Nagy örömmre szolgált, hogy a tábori lapjaim megérkeztek. Most már újra bővíben vagyok a leveleknek. Nem szükséges spórolni velük. Este megvacsorázva még egy darabig danolgattunk majd 10 órákor lefeküdtünk. Egész éjjel nyugodtan aludtam.

915. V. 23.

5 órákor már leveleket írok. A tábori zajban nem igen aludhatok. Reggelizés után a patakban megtisztálkodtam. Visszajövet megtízóraztunk

majd a faszungot vettem kézhez. 10 memphis 4 szivar az egész, mert tegnap Pesti s Varga is visszakerült hozzánk. 10 órákor templombemenetel Közben bekerültem Vassékhoz, hol az álom elfogott úgy, hogy csak az istentisztelet után ½ 12 órákor ébredtem föl. Ünnepélyes sürgős forgás ri le táborunkról, hogy némelyik borotválkozik, hajat nyír, tiszta ruhát veszen, fegyvert tisztít másik rész pedig lepihen egy kis erőt gyűjteni az evéshez s az esti danoláshoz. 12 órákor sátramba hoztam ebédemet, mely egy cseppet sem hordja magán az ünnepi ebéd külsejét. Ebéd után leveleket írok az ünnepre s köszöntő Bécsbe a Wiener Esperanto Verein-nak a Liebergabeért. Délután nagy lévén a meleg embereim nagyobb részt alusznak én pedig szinte meleg sátorban ingre vetkőzve naplóm folytatam s kiegészítem jegyzeteimet. Jánosom nagyon megörült, hogy 4 kor-ért bort vettem neki. . . Mikor privát dolgomat elvégeztem 3 óra fele felkerestem Vas Jánost, hol Szabó Gabit is megtaláltam. Ő velük. . . elmentem a várost megtekinteni. Vidrány egy kisebb városocská lehetett, melyből alig maradt egy Két ház meg. Az állomás is nagyon viselt. A pálya már tökéletesen, rendbe van hozva. A környező hegyek telve katonákkal. A 3as honvédek mint hallottuk már az éjjel elmentek. 4es honvéd hadparóid jelöltekkel beszélgettünk egy darabig. Őket sem akarják egy könnyen visszavezni. Az állomáson 2 lányt is láttunk, az elsőket visszafele jövet. A vonatok egymást érik, s a kis állomás már is nagy forgalomnak örvend. Visszafele jövet a kompániát megkínáltam őket fekete kávéval. Majd elváltunk. A bakák ünnepélyes rendtelenségben találhatók. Beszélgetnek levelet írnak éppen bor kiosztás következik. . . fűgék csemegézése. Általános mozgás, csajka szedés, készülnek a bor iváshoz, mely mint később megtudtam csak hangulatteltelt volt. Kiss Vassék sátorába mentem, hol a vacsorámat is elfogyasztottam. Majd Boncsikára előtt egy hatalmas tűz körül beszélgettünk a rég elmúlt időkről egészen éjfélig. Ott volt Roncsák, Kövér, Si . . . , János, Gabi, Kiss Pista és én. Jól telt el az idő s ha Közbe nem jön valami ma este is összejövünk.

915. V. 24.

5 órákor felébredtem, majd újra lefeküdv ½ 9 órákor zavartak fel a kirukkoláshoz. Ugy álmosan vezettem a szakaszom menni is reggelizve. ½-kor ettem egy kis szalonnát meg kenyeret. ½ 12 kor berukkoltunk s mindjárt ebédemhez fogtam. Dacára, hogy jó ebédem volt nem esett jól, mert a tegnapi fűzér füge megártott, ehhez járult az, hogy a tegnapi liter boromat nem adták kezemhez. Mindezekért délután a közeli erdőbe menekültem, hol kis Krisztimnek írtam egy levelet, korábbi naplómát egészítem ki, s hozzá ábrándoztam is egy Kissé visszajöttem ½ 3 kor majd a Kis Krisztimkét néztem meg, mely után az erdőbe mentem lefeküdni. Meghagytam Jánosnak, ha keresnek, jöjjön el értem. Alig igazgatom meg fekvőhelyemet kiabálja János a nevem: hivat a Kapitány úr azonnal. Megijedtem egy kissé pláne mikor a század Körben állott Középen a Kapitányunkkal. Engem másodjárt oda int s tudatja, hogy a nagy ezüst vitéségi érmet Kaptam meg. Mindjárt gratuláltak is hozzá. Hogy viseljem egészséggel. Abtret [N. Abtretien=lelépés, eltávozás] után mindjárt várt János egy tartót, hogy a szalagot betudjuk szorítani. Egy kicsit lefekszem pihenni. ¾ 5 kor Vergatterung [N. =gyűlés] s megyünk az érmet átven-

⁴¹ Vidrány (Vydran), település Szlovákiában., ma Mezölaborc része.

⁴² Liebesgabe: szeretetadomány

ni. Mind a három batalion az összes tisztek jelen voltak. A kitüntetendőknek középre kell kilépni. Én voltam a jelenlevő kitüntettek között az első. Előttém kaptak még nagy ezüstöt Hoffmann, Csengeri, Ember utánam Csapó, bronzot kapott közülünk. Miután Zeiss rapportot csinált Kleinnek, az utóbbi összeírta a tiszteket, maga köré, s mihozzánk rövid beszédet intézett mondva a 7 nagy, a 14 kicsi s a 21 bronz nemcsak a mi, de az ezred Kitüntetése is.⁴³ Majd a mellünkre tűzte az érmet. Mikor Kész volt az összesel nekünk abtreden volt, s officiers Ver,...-ra mentünk, melyen Klein kért hogy lelkiismeretesen járjunk el a maródi jelentés körül. Ezután a még ezelőtt jöttek hozzám gratulálni. Vissza jövet után megettünk egy Kolbász Konservet, beszélgettem egy Keveset Vassékkal. Mikor a vacsora készen lett jó étvágygal elköltöttem s mentem Roncsákékhöz, hol egy nagy nap meg. . . beszélgetni. A beszélgetésünk tárgya nagyrészt utmutató volt általam is meggyőződve, hogy Miskolcon Pesten át Görzbe megyünk. Ennek nem nagyon örülök, hogy Debrecen nem érintjük, de legalább cenzurálatlanul érintkezhetek szüleimmel, rokonaimmal utunk alatt. 9 óra után mivel nagyon álmosnak éreztem magam aludni tértem.

915. máj. 25.

Reggel 3 kor már felkeltem majd lefeküdve aludtam fél hatig, ekkor már oly bármi volt, hogy nem lehetett aludni. Felkelek s mivel nincs különösebb dolgom naplótam egészítem ki. Utánna megreggelizem. Később jön a parancs tíz órakor áll a század, a tegnapi helyen teljesen felszerelve. Azt gondoltuk bevagonirozunk de az egész ezred összejött a zászlóval. A tiszteletadás után az alezredes a tiszt kar élén felolvasta a tegnapi hadtest parancsot. Olaszország galádul megtámadott bennünket s bár elleneink szaporodtak mi rendületlenül bizunk ügyünk igazságában s erőnkben. ½ 11 kor már menáji. Utána az erdőben bolyongtam vízért miközben egy gyöngye erecskére bukkantam. Kikeresve az eret, s ásva neki kis mélyedést mindjárt erősebben törtetett elő a hegyoldalból. ..mesébe illő kristály tiszta víz fakadt. Mindjárt ráírtam egy palára hogy Quelle s egy tábori lapra pedig a nevem s ezredem. Ha véletlenül elvetődnek erre majd felkeresem. Nevet is adtam. Mi sem természetesebb, mint hogy Irénnek kereszteltem el. Jóllakva vízzel Kulacsomat is megtöltöttem s eljőve a többi kulacsért újra felkerestük. Bizonytalanul ülünk egy helyben nem tudva mikor megyünk vagy egyáltalán megyünk e ma. Már nem bánám, ha ez unalmas élet egy Kissé vigabb fordulatot venne. Egy Konserv elköltése után Roncsikékhöz beszélgetni mentem, ott jó megvacsoráztunk 8 óráig beszélgettünk. Itt tudtam meg, hogy este megy egy Merchin. . .és nem előrelátható, hogy az éjjel leszünk bevagonírozva. Jánossal beszélgettünk sokáig sátramban a fiatal bolondos életről. Már megszoktam a sátorban hálást s a kemény földet úgy hogy ha még egy pár napig itt lennék valahonnan szalonnát kerítenék.

43 Oskar Zeiss, magyarosítva Zeiss Oszkár alezredesről van szó.

915. V. 26.

Már 4 órakor felkeltem addig nem igen háborgattak. Az előbejelentett elmenetelből csak 5 órakor lett valami akkor is a 3 ik Baon (röv. Battallion) indult el. Mi 6 óra fele pakoltunk fel s mindjárt el is indultunk a faluba. Vidrány állomása előtt, rüstüing ablegen s még 9 órakor is várjuk a bevagonírozást. Végre 12 órakor ez is megtörtént s t i Kor el is indultunk Mezőlaborczra hova 1 órakor meg is érkezünk. Izbugyaradványba 2 órakor állítólag ez volt az utolsó statió mikor az oroszok legmélyebben voltak Magyarországon. Koskócz ½ 3. Homonna, Örmező, stb várososon, állomásoson át sok megállással a nyílt pályán végre Sátoraljaújhelyre érkezünk 11 órakor. 71es századot a managerihez kellett vezetni s onnan jövet amikor egy sinen a Kocsi alatt át akartam bujni oly szerencsétlen helyet választottam e célra mely szénlerakó volt. Én lesüppedtem s a másik sinbe belevágtam teljes erővel a fejem. Villámhoz hasonló szikrát láttam az egy diónyi nagyságnyi daganatnál egyéb bajom nem volt. Ezután még vagy háromszor végig kellett szaladnom hosszú vagonisorozatot s 12 óra fele így indultunk el.

915. V. 27.

Az állomás elhagyása után lefeküdtem s aludtam a Miskolczi állomás előtt keltem fel. Miskolcra négy órakor értünk be. Egy óra múlva miután kellemesen megreggeliztünk s levelező lapokat megírtuk, lebélyegeztük vonatra szálltunk s 6 óra fele elindultunk. Gyors tempóban tettük meg az utat. Hatvan—Aszódon át hol ebédeltünk s eljövételünkkel két kis herzig fekete szemű lányka kék buzavirágot adott. Gödöllőn át Budapestre ott is a Rákos rendezőre futottunk. Itt egy órát vártunk majd nem aludva a délelőtt már megszokott sebességgel jöttünk Vác, Visegrád. Esztergomon át Érsekújvárra este 8-kor. Hogy a napi eseményekhez hű legyek az egyik tisztelt barátom próbálgatva a kölcsönkért revolverem mert Baon inspektios⁴⁴ voltam elsütötte. Szerencsére csak a fejem mellett repült a golyó a nyitott ablakon át a szabadba, ment. Különben valami Kis szelet Kaptam volna s nem lett volna meg az alkalom egy ily szép utazás megtételére. Rettenetesen ráz ez a vonat. Kénytelen vagyok félbe is hagyni mondókámat vacsora után beszéltam kocsiba s lefeküdtem. Oly nagyszerűen aludtam aztán, hogy egy kis megszokással Bécsben ébredtem fel.

915. V. 28.

Reggel négy órakor érkezünk meg Bécs egyik pályaudvarára, hol teljes Kávét reggeliztünk, a vörös Kereszt jóvoltából. Két pihenő után folytattuk utunkat. Velünk jött az alezredes úr jóvoltából rokonai közül egy leány. Igen csinos különösen egy szőke kék szemű baba. Szedtünk neki virágot s igen jól mulatunk velük. Annyira megkedveltem a német lányokat, hogy hirtelen elhatároztam ha visszakérülünk Bécsbe jövek szolgálni. Utunk végén együtt danoltunk a lányokkal, s oly jól mulattunk hogy mikor Gokklíccal (?) elváltunk igazán nehezemre esett. Különösen alezredesünk leányától, vigasztalt az, hogy címét ideadta s van kilátás arra hogy még

44 Inspektion: inspekcio; felügyelet, ügyelet

valamikor Bécsbe kerülök s akkor talán kárpótolva leszek. Mikor az állomást ott hagytuk mindjárt esni. Kezdt az eső, amely azonban nem zavart abban, hogy a vidék szépségeiben ne gyönyörködünk. Olyan látványban volt egész Semmering részünk, milyenben magyar fiúknak alig van részük. Hegyek, völgyek, erdők, sziklák oly gyorsan váltották fel egymást, hogy gyönyörködni sem sokáig tudunk benne. Vagy 10 alagutat is ejtetünk utba s megszámlálhatatlan mennyiségben kettő s egyes boltozatú hidakat. Ezeket látva az ember valami mesészerű katakombában képzei magát. Mely a gyöngén tűző napfényben úgy látszott, mintha reflektorral lett volna világítva. Általában ez a tapasztalatom, hogy itt a természet szépségét mesterséges uton is igyekeztek emelni. Alagutat pl. ott is csináltak ahol ki lehetett volna kerülni. A városokban a legnagyobb rend, tisztaság s igen sok szálloda. A nép igen lelkesen fogad. Kendőt lobogtat s virágot szór be. A Semmering alagut 1430 m hosszú. Most már nehezebben tudom a városok nevét is észbe tartani mind következménye, hogy nem tudom hol vacsoráztunk. Vacsora után lefeküdtem s Kis megszakítással aludtam reggelig oly jól, hogy Kipihentem magam.

915. V. 29.

Klittenfeld állomáson ébredtem fel 6 órakor. Ahol megreggeliztünk. Esik az eső s nem sok kedvünk van. Később azonban megváltoztunk s némi derűre hangolódunk. Mindazonáltal meglátszott rajtunk hogy utolsó napunkat töltjük a vonaton. Délben egy Kedves kis állomáson megreggeliztünk illetve megebédeltünk, mert reggel nem laktam jól. Kis tésztát ettem s igen jó sört ittunk, vagy más fél litert el is hoztam útra. Még levelező lapokat vettem s azok megírása után elindultunk. 5 óra fele egy nagyobb városba értünk Villachba. Jó tipikus német város ma. Szép lányok jó sör s szép nagy Közönség volt Kint az állomáson s élénk kíváncsisággal néztek bennünket. Itt még vettem egy csomó lapot s innen írtam Grélinek is. Mikor elindultunk egy vasutas vette ki a Kezemből. Ezután az út meglehetősen siralmas volt. Sokat állodogáltunk s mivel a legénységgel kellett utazni igen Kellemetlen volt. Késő este érkeztünk Ober Durnhorfba ez után Vergatterung, áldogálás, indulás, egy óriási mars fáradt testtel, végre éjfél után megérkezés táborozásunk helyére.

915. V. 30.

3 órakor érkeztünk meg egy falu Kisebbszerű magaslatára. Szép kilátásunk van s helyünk is gyönyörű. Megérkezésünk után még vacsora, majd sátramban miután nagyon el voltam törődve álomra hajtom fejemet. Oly jól aludtam, hogy csak 12 óra fele ébredtem fel. Mindjárt elköltöttem kitűnő ebédemet (burgonyaleves, pecsenye burgonya szelettel, zöld salátával, végül húsos laska.) hozzá egy üveg kitűnő Villachi sört. Délutánomat a hirtelen szerzett pár Képeslap megírásával, uzsonázással s végül nagy mosakodással töltöttem. 5 óra fele vergatterung s kihirdette a Kapitány a Táborozásra vonatkozó dolgokat. Ezután beszéltem a faluba, Irschenbe. Igazán szép fekvésű üdülőhely. A források, csörgedező patakok egymást érik. A házak bár rendezetlenül helyezkednek el, szép Kedvező benyomást tesznek. Lakói hasonlóan Kedvesek. Kilátszik a szemükből, hogy szabaddíjoknak néznek. Az osztrákok iránt táplált ellenséges érzelmem egé-

szen elmúlt oly annyira, hogy még a szeretet sincs kizárva, hogy nyomába lép. Vacsora után mivel nagyon esett az eső lefeküdtem sátramban. Nagyon jól aludtam.

915. V. 31.

Reggel 3 órakor becsorogva az eső felébredtem. Rá nem soká jön a Baon. ordonance, hogy 4 órakor abmars. Mérges voltam fáradtan azért mégis felpakoltam s el is indultunk ¼ 5.kor. Irschanből a vasúti állomásunkon Oberdrauburgon át meglehetősen magas hegyek szerpentin utakon 10 óra fele Kötschachnba érkeztünk.⁴⁵ Szép kis városka, mint általában a többiek. Kíváncsian nézegettek ránk. Itt már sok katonával találkoztunk. Miután a falut elhagytuk a 46 os obersttel⁴⁶ találkoztunk. Nemsokára ezután másfél óras rast a jó magas fűben. A reggeli fekete Kávét kaptuk el. Én még mást is ettem, de mivel már Korábban megkínált a Kapitány vajjal nem voltam nagyon éhes. 11 óra után elindultunk Kirchbach fele.⁴⁷ Utunk végén nagy esőt kaptunk úgy hogy mivel köpeny sem volt rajtunk alaposan megáztunk. Nagyon el vagyunk fáradva, mert a nap folyamán vagy 40 Km utat tettünk meg. Egy padláson kaptunk szállást. A vendéglőben egy Kissé megmelegedek miután egy fél Klg mazsolát vásároltam. A vacsorám is a vendéglőben Költöttem el egy spiricczel mellett. Majd fáin borral beszélgettünk s Korán aludni tértem mert az óriási út, nagyon elfárasztott. Nem zavart egy cseppet sem a bő széna Közepette a faszoból nagy lármája. Aludtam mondhatom, mint a bunda.

915. jun. 1.

Reggel kávéval költött fel János még pedig tejessel, 6 óra tájban. Szomorú időnk van. Bizonytalanul és tanácstalanul igyekszünk Kirchbach város utcáján. 10 óra felé Vergatterung egy néhány buzdító beszédbe illő szó után abtreden s újra lopjuk a napot. 10 órázás után Kulcsárral találkozám össze. Elnéztem hozzájuk ott hagyva a meg írt lapjaimat. Délben jó ebéd után lefeküdtem. 2 óra fele felköltenek a lohnung Kiosztásnál jelenjek meg. Meg is tettem annyival inkább mert én is érdekelve vagyok egy csekélyke summa erejéig. ASpiro-mintán az ordonance gépjén tanultam biciklizni. Már vagy 50 métert tudtam menni rajta, semmi különösebb baleset nem ért. Miután visszajöttem a lohnung diferenciákat eligazítottam Kulcsárral egy jó Kis Kocsmát fedeztünk fel. Egy pár pohárral sört mindjárt be is öntöttünk s egy pörköltet bevágva Jánosnak is el hoztam vagy 2 litert. Élveztünk is egy Kicsit Moser be volt rugva s egy-egy Kis felfordulást csinált. Vacsora előtt egy nagy szerencsétlenség történt. Egy Tiba nevű őrmester szét akart szedni egy Kézigránátot miközben az felrobbant s 4 sebesültet csinált. Közte van egy Szabó nevű kát arp (?) is. Jó vacsora után besörözve aludni tértem amely azonban sehogy sem akart menni a faszolós körüli nagy zaj s a folytonos járkálás, kapu nyitogatás,

45 Ausztriai városok. A debreceni 39-esek május 29-től folyamatosan érkeztek a térségbe.

46 Oberst: ezredes

47 Kirchbach, karintiai város a Hoher Trieb lábánál.

csikorgatás miatt, folytonos forgolódás között töltöttem éjjelem míg reggel fele sikerült mély álomba merülnöm.

915. jun. 2.

Reggel 6 óra fele volt a Tag wachém [N. Tagwache=reggeli őrség]. Rosszul éreztem egy picit magam azonban helyre jöttem mikor a vendéglőben egy csupor rossz Kávét bepakoltam. Kedvetlen voltam, mert már a Konyha is elment. Megörültem persze mikor a Konyhát vissza jönni láttam s a hír megjött hogy itt maradunk egész nap. A délelőtti iskola volt tartva 11 orakor pedig istentisztelet. Ezt az időt arra használtam fel hogy a Tegnap kezdett biciklit tanulmányomat folytassam. Neki is mentem egy kerítésnek. Szerencsére egy kis hozszoalással a Kicsi ujjamon megmenekültem. 12 óraKor megebédeltem, utána újra biciklizés. Mikor jobbra balra a mellettünk levő falukat bejártam hazafele robogtam. Utközben fogad Kerekes zászlós, hogy van vagy negyven levelem. Nosza meg is örülök neki felkapok biciklimre s nyargalok haza. Hát nem volt éppen negyven de huszon felül volt. Egész délutánon azok átolvasása és rá válaszlásával tölt el. Nagy örömömre szolgál, hogy a Kért fényképet is megkaptam Iréntől. Joci zeretete emléküél adta, Biz isten nem bánom, ha a szívéből irta volna oda s úgy küldte volna el nekem. Gabinak nem tudom megmutassam-e. Nem e haragszik majd meg rám illetve Joci (?) rá hogy mi mit paklizunk össze. Vacsora után lefeküdtem s aludtam reggelig úgy mint a bunda.

915. VI. 3.

Reggel 5 orakor már rüstung⁴⁸ auf⁴⁹. Alig tudtam a tejes Kávémát meginni már is abmars Hallach felé. 10 Kilométeres mars után meg is érkezünk 8 orakor. Itt a menázsit kiosztották mi is elköltöttük a malacpecsenyéből álló ebédet. 1 ½ órai rast⁵⁰ után utnak indultunk újra hogy a hegyeket a stellung. . . idejekorán megmásszuk. Szerencsénkre minden 150–200 méteres emelkedés után pihenés 10 percig. Alig haladtunk vagy egy jó fél óráig egy rast alatt a főherceg jön velünk szembe. Több embert kitüntetett megszólításával s melegen érdeklődött a kecskék (?) iránt. Majd újra elindultunk a rettenetes magas hegyeket mászni. Egész délután is tartott ez a Kínlődás. Alföldi embernek nem is más ez. Hozzájárult a Kellemetlen voltához még az, hogy utunk végén esni Kezdt az eső s ez ut rettenetes sáros volt. Végre 6 óra fele megérkeztünk a reserve barakkokhoz. Itt nemsokára Kapott a század egy hosszú épületet, hova magam is csináltattam egy fekvő helyet. Sardinia s fekete Kávét vacsorázása után mindjárt lefeküdtem a galyakból földre készített ágyamra s oly fenégesen aludtam, mint talán még soha. Igaz, hogy a fejem alja egy Kissé Kemény volt, az nem tett azért semmit. Éjjel esett az eső, mely úgy támadt fel mint hogyha alvás közben álmodnám a való történetet.

915. jun. 4.

6 orakor Keltem s miután megreggeliztem bántva, hogy naplóm egy naptól nincs megírva hozzáfogtam annak folytatásához. Szeretnék egy pár levelet is írni, hogy megint tudjanak otthon is valamit rólam. Érdekes megjegyezni, hogy az olaszoknak még idáig nincsen ágyujuk. Ezelőtt, egy ágyút próbáltak fölhuzatni a hegyre s anélkül, hogy egy lövést tettek volna a mi tűzéink voltrefferrel [N. Voltreffer=telitalálat]. A mi ágyunk folyton foglalkoztatja őket. Puskagolyó állandóan cirkál mej itt is, de nem igen talál. Tegnap este pl. egy baka amint figyelem az olaszokat, azt mondja tessék vigyázni, mert lehajolt az olasz célozni, Megfordultam s mondtam, na most már lőhet. Az itten levő 8 ezred csehek, még nem is asszonyok, mert ha egy golyó néha idetéved úgy szét szalad az egész, mintha már gránátok százai csapkodnának Közénk. Nem is bánjuk, ha el szenved, ismét inkább lopják ezután is a napot mint ezelőtt 10 hónapig ahogy lopták, mert a dekungot is nekünk kell megépíteni s használhatóvá tenni. Egész délelőtt levelet írtam, míg egyszer csak egészen közelemben nem süvöltött egy néhány golyó. Ott hagytam tűzorségi megfigyelőmet s házba jöttem. Már ekkor utána is megettem a menagimat. Mi a tisztibe eszünk. Rossz leves volt, Jó hús, jó tészta s fekete Kávét. Különben a helyiség úgy néz ki mintha egy szálloda étkező helyisége lenne képekkel, poharakkal stb. Eljövetelem óta tortát itt ettem először. Ebéd után hazajövet lefeküdtem s aludtam 1 óráig kitűnően. Nem is vettem észre hogy Közben esett is az eső, ami itt nem ritkaság. Nem is vettem észre hogy az olasz gránátok ezalatt folyton Közelebb és Közelebb csapódtak. Nemsokára mikor felébredtem vacsorázni mentem. Vacsora Közben helyiségünk mellé cca 50 lépésre vágódott be. Nyugodtan megvacsoráltam. Alig értem a barakbal szélső épületébe mikor rettenetes rázkódásra lettem figyelmes. Hát a tiszt barak sarkához vágódott egy gránát. Rövid időközben azután az istálló, Kut másik Két épület közé Küldtek a schwere 15 cm-est. Már ekkor nagy izgatottság vett erőt a társaságon. Részint bemenekültek a házakba részint a szabadban futottak szét. Én is Kint voltam egy bolondos ember viccelődött, hogy 10 méterrel arébb s egy 30.5 féle meg is gyűtt mindjárt – ekkor már bent voltam fekhelyemen beszéltem a szakaszomhoz jobb lesz a szabadban mert már ez be van löve. Alig hogy Kimondtam az épületben melyben én voltam jobb szárnyon átítve a falat a gránát az I és II szakaszban rettenetes Kavarodás Kelltekez a por csak úgy tódul az előszobába. Nosza rüstungot ragad mindenki s rohanunk Ki a szabadba. Egy helyen a hegyoldalba vergatterung s ott lepihenünk. Közben megérkeznek a sebesültek (3.) s jön a hír hogy az a bolondos ember Kivel azelőtt beszéltem szörnyet halt. Sajnáltam szegényt Kár volt érte. Egy Rosenfeld nevű gondolom a mi utcánkba belső sérüléseket szenvedett. Tepertő s fekete Kávét evése után aludni tértünk sátrunkba, bár már nem lőttek többet. Jól aludtam dacára annak, hogy 12 orakor tudtuk hogy fel Kell Keln.

915. junius 5.

1 orakor már utban vagyunk rettenetes uton a 3ik század stellungja felé. Sötét az éj, csillag is csak néha látszik mikor a felhő lassan foszlányokra bomlik. Egyenként lehet csak előre csúszni így is olyan nagy elővigyázatot követel, hogy egy félrelépés életembe Kerül. 3 óra után, miután egy pasast

48 Rüstung: fegyverzet, páncélzat; (fel)fegyverkezés, háborús előkészületek

49 Aufl. (Auflage): kiadás

50 Rast: (rövid) pihenő

hátra hagyunk, mert bele esett a vízbe s nem tudott jönni szerencsésen megérkezünk reservébe, a Stellungtól nem messzire. Sátorban mindjárt lefeküdtem s aludtam ½ 6 ig. Ekkor a napon megreggeliztem, mosakodtam, varrtam. Beszélgettünk Forgáccsal s vízeltünk, majd a Stellungot néztük meg. Én idelelni maradtam mert a leendő földözékem itt van miközben Hedrich jött fel. Elbeszélgettem vele majd menázsiztunk. Délután mivel estére másfele megyünk segítünk a dekung csinálásban s fát vágatok a 37-eseknek. Közben levelet írok. Este vacsora után Forgáccsal beszélgettünk, hová hozták a ...rendeletet, hogy az érem után a Kiadás hónapja után is jár a zulág [N. Zulage=fizetség]. Csekély 15 kroncsit jelent ebben a cudar világban. Csakhamar lefeküdtem s már 11 órákor felkeltem meglehetősen jó álom után útrakészen állunk.

915. június 6.

12 órákor abmars⁵¹ a II ik század ablósolására. Nyaktörő utakon, csuszós szakadékokon, meredek lejtőn vitt az utunk a Stellunghoz. ½ 3 órákor érkezünk meg. Az én Stellungom egy hegy oldalán s tetején fekszik kilövessel a Hoher Triebre s ellenkező oldalon pedig Kilövessel egy másik 1600 ra levő kúpra. Sóvágó volt itt a szakaszával Nyugodtan aludt s Kisé mérges volt.⁵² Mikor felzavartam édes álmaiból. Helyét elfoglalva, mikor már a felváltás befejezést nyert nyugalomra hajtom én is fejecském s 9 óráig nem is zavartattam magamat. 9 órákor felkeltem s miután dekungjaink oly exponált helyen van hogy a pusztá kilépés elegendő arra, hogy már célba vegyék s leterítsenek, bent tartózkodunk a 70 cm széles és 7 méter hosszú vastag fala földözékünkben. Reggel erős ágyúzás volt. Fejünk fölött csak úgy suhantak el az olasz gránátok s schrapnellek melyet hasonlóval viszonyoztak a mieink, nagyobb számban. Valami faszolts Konservet reggeliztem s még figyeltem ágyúink tüzelését, mely lassan-lassan elnémult. Csak olykor-olykor lehet nagyobb időközökben egy-egy távoli ágyudörgést megfigyelni. Később kártyáztunk egy Keveset s Közbe-Közbe Küldtünk egy Kis reggeli üdvözlöt egy két sétáló taliánnak. Dekungom Kijáratánál szép kilátás van az előttünk elterülő terepre. Jó távol a felhőbe olvad egy hóval borított hegylanc mintha oldala nem volna csdak magas hegycsúcsok. Közbe változatos magasságú hegyek s a barakunk a Zollner höhével. ½ 12 órákor neki fogok naplót s levelet írni nincs más dolgom. Délután megebédeltem száraz Kosztom volt, mert, ha a menázsit hozzák úgy az le van löve. Délutánomat pedig alvással, Kártyázással cigerettázással, pipázással töltöttem. Este meglátogatott Pestti, Kivel nagyobbbrészt megismerkedtünk a helyzettel. Majd felkészülve 10 órákor felváltottak bennünket. Fáradtságos út után megérkezünk éjjel fele a barakok mögé, hol megvacsorázva álomra hajtánk fejünket.

915. jun. 7én

7 órákor az óriási ágyúzástól már nem tudtam aludni. Csak úgy rezgett a levegő a sok explosívtól mintha földindulás okozná a nagy légnyomást.

8 óra fele már csendesültek s megreggelizve dekungot igyekeztünk, egy nagy hegy oldalába ásní. Én nagyobb részt a tisztí dekungun csináltatásával vagyok elfoglalva melyet oly tökéletesre szeretnék tenni, hogy abban semmi bántódással s bajunk ne legyen. 10 órázás után is ezt csináltatom mivel azonban a 3 ik szakasz is elég becsületesen dolgozik nincs sok bajom velük. ½ 11 orakor újra megkezdtek a rettenetes ágyúzást, melyből mi nem igen kaptunk. A legközelebb lecsapódó gránát 10.D lépéssel oldalt vágódott a földbe. Úgy vesszük észre, hogy helyünkre nem igen tud a talián löni Bár úgy lenne. Hogy el ne felejtsem föl jegyezni Haedrreh (?) a barakban reggel nagy ágyúzásra ébredt. Mivel az be van löve hirtelen egy ingben Kiszaladt szerencséjére, mert a Következő pillanatban már a szobában explodált a gránát mely nekünk volt szánva. Örülök, hogy megmenekült szegény, hiszen oly jó ember hozzánk. Délután kevés ágyúzás volt. A 13 as honvédekkel volt P egy Kadett asp. Ki mondta, hogy a 46 osok támadtak s az olaszoknak 300 halottjuk volt 200 fegyvert zsákmányoltunk s a magaslat birtokunkba jutott. Ha igaz, úgy szép eredmény. Szintén Sóvágó átvette a Komp. komdót.ugy most Ő parancsol. Este az én zugom bereitschaff (?) lett s így meg lettem Kímélve az arbeittől. A Stellungban a sorrendet is megcsinálta Sovago én holnap éjjel a volt Stellunghoz balra megyek szakaszommal. Lehetőleg a régi dekungom fogom használatba venni. Este vacsora (leves s sonkás tészta) után mindjárt lefeküdtem sátor alá, miután még dekungunk még nincs kész. Igen jól aludtam.

915. VI. 8.

Reggel 8 órákor keltem. A mi tüzeink újra nagy ágyúzásba Kezdték, melyet az olaszok nem is viszonyoztak. Egész délelőtt tartott az ágyúzás időközönként nagyobb erővel. Mi a dekungunkat Készítetjük szorgalmasan úgy hogy délre már tető alá is hozhattuk. Ebéd után levelet s naplót írok a dekungunk tetején majd aludni próbálok mert estére már ránk kerül a sor hogy Stellungba menjünk. Délután úgyszólván 3 órától szakadatlanul esik az eső úgy hogy még nincs Készen a teteje dekungunkank, mi is kaptunk egy Keveset azonban sátorlap kihúzásával elhárítottuk a vizet nyakunkból. Este nem Stellungba mentünk 9 órákor minttervezve volt, hanem arbeitra egy a Komp. komdónál Készítendő reserve Stellungon. Semmi különösebb sem történt az arbeitről mi a Komp. komdó mesés kis helyiségében tanyáztunk jó kis társaság keretében. Itt ért a hír bennünket, hogy a tisztí faszolásokat hozó tragtier [N. Tragtier=málhásállat] a mélységbe zuhant. Nem tudom legalább a levelek megmenthetők lesznek-e. Sajnálom ha elvesznének, mert már egy hete semmit nem Kaptam.

915. jun. 9.

A jó időtöltést 2 órákor abbahagytuk s a századdal jöttünk vissza. Ki veztettem, amely a jó uton egyáltalán nem volt nehéz munka. Hazajöve messé ágyakat találtunk fekhelyünk helyén, melyet a dínerek szereztek az összelőtt barakból még mi odavoltunk. Nagyon jól aludtunk az ágyakban míg 10 óra fele nem ébredtünk újra szakadó esőre. Nagyon álmos az idő s én mindennapi foglalatossággal igyekszem elKészülni. Miután ezzel elkészültem ½ 12 óra fele az összelőtt barakokat látogattam meg,

⁵¹ Abmarsch: (el)indulás, ki-/elvonulás

⁵² Sóvágó Béla, debreceni tartalékos hadnagyról van szó, aki 1916-ban olasz hadifogságba esett.

ahonnan már előzőleg egyik bakám egy szép Kis paplannal lepett meg. Általános Képe a szobáknak romhalmaz, s inkább Kiraboltnak mondható. A Katonai Könyvek, német iratok, utasítások halomra vannak hányva a szoba padlóján. Szerencsémre találtam egy üveg tintát egy poharat, egy fogpiszkáló tartót, Kant filozofus egy német nyelvű értekezését, egy német francia Wörterbüch s pennát. Az írószereknek örültem legjobban. Mikor visszajöttem már várt az ebéd hozzá egy liter nem valami jó bor. Délután esik az eső mi heverünk s alszunk. 4 óra felé elállván az eső a hozott sok deszkával betetőztettük lakásunkat s egyik oldalát pedig befonattuk fával. Már csak itt-ott csepeg be a Később meginduló eső. Vacsoraig cigarettázunk s beszélgetünk. Készülünk, hogy estére Stellungba mehessünk. Vacsora után Rosenthal dekungjában gyűltünk össze, ahol Z.-ost pumpolták meg egy pár hatos erejéig. Jól mulattunk az ötösbe míg ½ 12 órakor nem ütött az indulás órája rémes sötétségben. Előzőleg már majdnem pontosan negyed óránként írtózatás lövöldözést Kezdek az olaszok, mely Később teljesen megszűnt.

915. június 10.

A Komp. Komandóhoz érve Két vezetőt kaptunk. Kik mellesleg megégyezve rémesen buta alakok. Ők mentek elől mi utánuk. A régi utat mondtam, hogy megtartjuk de ők rövidebben akartak elvezetni. Hallgattam rájuk vesztetre, mert, hogy hogynem egy és fél órai máskézés után írtózatás gépfegyver és puskatűzben találtuk magunkat mely, Két oldalról vett Körül bennünket. Rádásul még a fényszóró is megvilágított. Mindjárt niederutána pedig hátra arc és egy vízfolyásban futólépésben előre, Egy negyed órai futás után tanakodtunk s mivel az egyik vezető eltűnt a másik pedig nem tudott tovább vezetni parancsot adtam, hogy vigyen elindulási helyünkre vissza. Ez keserves út után meg is történt, hol Sívágótól daczára a pirkadásnak, azt a parancsot kaptam, hogy fel Kell váltanom feltétlenül Rozenwasert. Erre az én útmutatásaim mellett elvezettettem magam azzal a szerencsétlennel ki ellen a strafs anzeiget (?) helyeztem kilátásba s szerencsésen megérkeztünk 3 órakor teljesen átfázva s vízesen a felváltásra nagy öröme az itt levőknek. Minden baj nélkül történt ez, melyet jelentettem Sívágónak. A nap nagy része alvással telt el majd délután írtózatosan esve az eső összekuporodtunk alacsony födözékünkben s a befolyó esőt esőköpanyegem felhasználásával elhárítottam. Nyomorúságos Kis dekungunk van. Szerencsére, a golyótoll mentes. Délután kaptam Kávét, s ebédet, melynek elköltése után tetlenül beszélgettünk. Rácz egyszer kimenve, megjelenésével gépfegyver tüzelésre indította az olaszokat, hála az égnek sebesülés nem történt. Hat órakor jön az aviso⁵³ hogy fel leszünk 12 órakor váltva, miért daczára, hogy már nem esik nem javítatom a dekungot. Dolgozzanak akik ide jönnek más különben is veszélyes a pusztá mutatkozás is. A szivarokat egymás után szívom unalmomban míg az alkony be nem áll. Jánossal és Ráczal vagy másfél óráig danolgattunk, mely egyáltalán nem illett Komoly helyzetünkhöz. Az est beálltakor jött a parancs, hogy ma nem leszünk felvált-

va. Én mindjárt intézkedtem, hogy a faszolások legalább ideérkezzenek, amely megtörtént. A postokat felállítottam én pedig miután a dekungot helyrehoztam aludni tértem. Csak pirkadáskor Keltem fel. Nem volt semmi baj. Herdiczky is felkeresett egy ismeretlen madárkát is lőtt, mely azonban nem jól talált.

915. június 11.

Herdiczky távozásával újra lefeküdtem s miután a dekungomban nagy a sár igen Kényelmetlenül érezzük magunkat. A gumiköpenyemnek igazán nagy hasznát veszem. Reggelizés után ledőltem újra, mely fenlételemtől csak abban különbözik, hogy a fejemet is hálósákomra hajtom míg máskor nem. Félalvásomból rettenetes ágyúzás ébresztett fel mi annál Kellemetlenebb volt, mert az olaszok részéről jött. A tőlem 200' re levő III század dekungjaiba s mellé csaptak le egymásután a gránátok. Mi pedig izgatottan vártuk a fejleményeket. Egy tőlünk 150' megközelített, de mikor a mi ágyúink is megszólaltak ők elhallgattak. Unalmamat újra dohányzással úzom, melyet egészen megszoktam már, különösen a szivart. Ebédemet 2 órakor kaptam, mely hideg lévén nem valami jól esett. Majd kipróbáltam csuszni födözékemből mely Kinéltel oly jól esett mintha legalább is valami cukrászdában lettem volna; van egy hely innen nem messze, hova az ember, ha véletlenül eljuthat, meg talán a gránát-tól sem kell tartania. Megfogom magamnak jegyezni, hogy alkalomadtán fölhasználjam. Mikor az eső kezdett leszállni újra rémes ágyúzást kezdtek a Stellungra tőlünk Kétszáz lépésre. Nagyszerűen lehetett látni a beobachter [N. beobachtert=megfigyelő] fényjelzését s az ágyú villanásokat alig 800' tőlünk. Mikor felhagytak a gránátózással nyugodtan vártuk az ablóst/váltást/ mely igen sokat Késett. Ezalatt a gyepre feküdtem Ki s szundikáltam egy Kissé.

915. jún. 12.

Reggel 2 órakor mikor épen a dekungba bujok megérkeztek a 37 esek felváltani, melynek megtörténte után igyekeztünk hazafele. Itthon vacsora után mindjárt lefeküdtem paplanos ágyamba s aludtam 8 óráig valami nagyszerűen. 11kor már parancsba jött, hogy estére abmars 9 órakor az ezredhez. Tétlenségben mosakodva töltöttük az időt. Délben menagiztunk, mely után nagyszerűen aludtam. 5 óra fele felkeltem s levelek megírása után feketét, s teát csináltattam uzsonna utánra. Mindezek megtörténte után ½ 9-Kor Vergattung s 9 Kor indulás a hegyről le. Folytonos mars után mely mindig lefele tartott vagy egy jó más fél órai menetelés után megérkeztünk egy tűzérési álláshoz ahol lerastoltunk. Egy fél óra múlva újra elindultunk s szakadatlanul mentünk még mindig lefele míg csak 2 óra után meg nem érkeztünk rettenetesen megizzadva egy falucskába ahol lepihentünk vacsoránk elköltése után.

915. jún. 13.

½ 3 tól ½ 8 ig lehetett aludni; mely időt én is erre használtam fel. Akkor azután a cipő faszolás ki verte szememből az álmat. Én is fogtam magamnak egy nagyszerű hegymászású bakancsot. 8 órakor 2 levél Kézhez vétele után, útnak indultunk Kirchbach mellett levő kis falucskába hova 11

53 Aviso=Avis: jelzés, figyelmeztető, értesítés, avízó

órákor érkezünk meg. Itt a faszolt két üveg sört ebéd mellett elköltöttem s kaptam még vagy 7 levelet, melyeknek módfelett megörültem. Gargya be ment a faluba s vettem vele pennahegyet. Egy órákor újra elindultunk az ezredünkhöz, mely út talán még rosszabb volt mint a Zollwarhez (?) vezető út. Vagy 25 szőr rastoltunk, de mégis úgy elfáradtunk s ugy Kiizzadtunk, hogy az emberek csak dőltek egymásután Ki. Hála az égnek este fele jó hűvös szél járt át bennünket némileg lehűtötte fölhevülésünket. Már azt gondolva utunk végén, hogy valami soha nem érkezünk meg, teljesen le voltunk hangolódva. Akkor 8 órákor megérkeztünk rendeltetési helyünkre, hol egy csomó besprechung után megvacsorázva / sonka egy. . . vendégszeretetét igénybe véve lefeküdhettem 11 órákor. Mindjárt el is aludtam s meséset aludtam egész éjjelen át. Úgy hallottam, hogy Gabiék visszamentek ahonnan eljöttünk. Bosszant egy kicsit a dolog.

915. június 14.

Reggel ½ 7 kor Keltem megreggelizés után naplót írok /már két napja nem írtam semmit./ A dekung kerítéshez is elnézek. Magunknak most is külön csináltattunk, ha esetleg a tervezendő angriff sikerül s életben maradunk úgy fel is használhatjuk – Egy Kollégámmal beszélgettem éppen, mikor jön Hedrich. Oda megyek hozzá s figyelmeztetem, hogy a Regimentskommando Közelebe érkezünk s próbáljon lépéseket tenni kinevezésünk érdekében. Ő ezt megígérte s a Baön-nél levő aspiratok névsorát mindjárt el is Kérte. Visszajövet láttam Peti... Külön dekungot csináltatnak hozzáfogatok én is egyhez mely azt hiszem szép Kis dolog lesz. Ezzel telik délelőttöm s délutánom. Magam is dolgozom. Kivéve az ebéd időt. Délután tintával ohajtok levelet írni. Ez meg is történt. 4 darabot írtam. Kimondhatatlan élvezet mellett, hogy végre Kezdünk bele jönni a rendes Kerék vágásba. Csak az a baj, hogy asztal nincs ma de segítünk holnap rajta. Egész délutánom munkával telt, el. Közben Hedrichel beszélgettem majd egy óra hosszat folyó ügyekről. Jó Kedve volt, az öregnek mert a Kedvező hírek mellett még elválásunkkor, miután előbb cigarettával Kínált, Kezet is fogott velem. Vacsora /savanyú leves, pörkölt, burgonyával és ugorkával, torta és fekete Kávé/ után mindjárt lefeküdtem daczára a Kevés társaságnak, mely vacsora után összeült. Lefekvés előtt egy Kevés ideig még Kártyáztam Rosemvasserral is Spíróval. Máriást játszottunk s nyertem 8-vanat.⁵⁴ Nagyon jól aludtam.

915. jún.15.

½ 8 órákor Keltem. A dekungom miután még nincs precízen befejezve reggelizés után ezt csináltatom. Én egy ideig deKungom oldalát fontam fenyőgallyal azután pedig Kis asztalkát és széket csináltam úgy, hogy már ezt a naplójegyzetet is keleti kényelemben írom. Embereim lakásom, mert már minden nagyítás s tetszelgés nélkül mondhatom annak tetejét vastagítják, hogy az eső be ne essen. A napi eseményekhez tartozik, hogy fenyőfából ágyat is Készíttettem. Jó ebédünk elköltése után miköz-

ben meglehetősen erősen ágyúznak (az olaszok is a pár száz lépésnyire levő hegytetőre) hozzáfogok Kis asztalomhoz a levélíráshoz. Egész délután ez volt a foglalkozásom. Kivéve úgy fél órát melyet Kártyázással (Spíróval 3 Krt nyertem) s uzsonnázással töltöttem. Igen hűvös van, úgy hogy rám fér nagyon a Köpönyeg. Pesti patrollba ment 5 órákor, ½ 9 fele fog vissza jönni. Kunyhócskám általános bámulat tárgya. 1 órákor abmars a tereppel megismerkedni. Most pedig 7 óra pihenés, mert bizony 4 levél megírása elfárasztotta egy Kissé a Kezem. Vacsora után egy Kissé ledőltem, de egy negyed óra múlva már útban voltunk reKognoscálni [N. reKognoszieren=kikutatni] a leendő angriff terepet. Alig mentünk egy jó fél óra hosszat egy mokány loért Kaptunk. Mindjárt medert csináltunk s vártunk. Egy fél óra múlva tovább mentünk Közel rendeltetési helyünkhöz. Mikor meglehetősen tájékoztuk már magunkat visszafordultunk s gyors léptekkel jöve 12 órára haza is érkezünk.

916. június 16 án

8 órákor keltem mivel éjjeli utunk meglehetősen Ki fárasztott. 9 órákor pedig már utban voltunk a nem messzire levő domb illetve hegy tetejére. Innen szemléltük leendő augriffünk színterét vezetőnk utbaigazításai mellett – 12 órára tudtunk ezzel csak végezni. Az ebédünk oly jól esett Kis csatánk után, hogy kevés volt amit ebédre csináltak. Délután levélíráshoz akartam fogni, miután már a déli álmomat elefejtettem, mikor épen is-tentiszteletre invitálnak. Én is rendbehozom valamennyire magam s szakaszom élén megjelenek az istentisztelet színhelyén. Hát egyszer csak az úton Ki nem tűnik szemeim elé, mint Balthazar. Megörültem neki, hogy egyszer 2 hónap után debreczeni civil embert láthatok a halál torkában. Egy Kis beszéd után Erdély nevében a vele levő Kolozsvári esperes beszélt, s a helyet Balthazar térnek nevezték el. A beszédek után áhitattal a himnusz zengtük el együttesen. Majd hazavonultunk. Már ekkor nem volt Kedvem írnom s mivel Későre is járt az idő vacsorázni mentem. Hardicsky Ki egyébként Kedves ember szintén velünk vacsorázott. Vacsora után Rosenwasser s mi oly jól eltöltöttük az időt, hogy még 12 óra fele is nehe-zünkre esett a szét oszlás.

915. június 17 én

János 9 levéllel a Kezében 7 órákor már felköltött. Átolvastam megreggeliztem s miután Rosenfeld is megjött, amit hoztattam vele azt vettem számon. Majd a levélíráshoz kezdék. 10 órákor abbahagytam uzsonnázás s Gargyával való Kártyázás miatt. 24 Kr.a veszteségem. Ebédünk elköltése után újra hozzá fogok levelet s naplót írni. Szeretnék válaszolni azoknak, akik engem felKeresnek soraikkal mentül hamarabb. Délután 5 órákor fejeztem be a munkámat azután pedig sétálgattam le s fel összevissza. Marcival beszélgettem azután vacsora idejéig. Vacsoránk elköltése után még a frissebb parancsokat, jelentéseket olvastam, olvastuk át, majd ½ 10 órákor álmra hajtom fejemet.

915. jún. 18 án

Reggel 7 órákor Keltem, Kávé után teát csináltattam majd egy fenomenális mosakodást rendeztem. A nagyon hideg víz nemcsak, hogy nem

54 A két játékos által játszott máriás, a francia mariage vagy német Mariagen-spiel, kártyajáték magyar kártyákkal. A népszerű játékot már Gvadányi József is említi.

ártott meg ellenkezőleg utána oly nagyszerűen éreztem magam hogy feltétlen mindennap a patak hideg vízében mosdok. Ágyúznak némelykor adnak le egy-egy lövést. Távolabb Két olasz gránát is esett le. Miu-tán Zsüggerrel (?) beszélgettünk egy darabig én Lajcsinak írok egy hosszú levelet. Majd naplóm egészítem ki s a rendes napi levelezést folytatom. Bosszús vagyok egy Kissé, hogy ma nem Kaptam levelet. Nem tudom a Kis Kató mit akar. Igazán régen nem írt. Van még nóta rá Busuljon a Ló, s egy helyébe száz is akad. Kárpótlásul helyette meglehet összejövünk voltaképp a szép Kis Olgácskával. A cserét egy cseppet sem bánom meg. Ebéd után nem fogván a hely sehohol az erdőbe mentem s a lött sebemet nyomtam ki. Egy ici pici löveg darab volt amit benne találtam, azonban azt hiszem maradt még benne. A vér még most is szépen folyt belőle. A darabot /csudálom, hogy ólommérgezést nem kaptam/ a tárcámba tettem el emlékül 10-iki ütközetünkért, Később jött Spiro s leültünk kártyázni. Rám nézve jól ütött ki a dolog, mert vagy 15 krajcárral lett nehezebb a pénztárcám. Vacsora után még együtt maradtunk s Később Herdijecy (?) s Gosztovics (?) s Rosenwasser is fölkeresték szerény ebédlőnket. Az üveg borok egymásután fogytak, hasonlóképpen a cigaretták is. Igazán jól eltöltöttük az estét, mely már Kezdett az éjjelbe borulni. Ki nem lennék elrontója, ha mindennap is megtartanánk azt a Kis céccót. Amilyen rossz nézetem volt Herd. . . Kivül s Gusztiról épen oly jó van most ezen Kis összejövelemek hatása alatt. Guszti sok érdekes dolgot mesélt az élményéről, mohamedánokról, főhercegről s asszonyról, a feleségéről s holmi egymásról.

915. június 19 én

Éjfél után ½ 1 re járt az idő mikor lefeküdtem. Jót aludtam csak hogy hozzá vagyunk már szokva a kényelmetlenséghez, ha egy Kis Kényelemhez hozzá jutunk még csak nem is esik jól. Pl. annak, hogy álmos voltam. Folyton forgolódtam s már ½ 7 Kor talpon voltam. Bosszús vagyok újra mert nem kaptam levelet, miért alighogy megiszom Kávém hozzáfogok panaszkodni naplómnak. Ezután mosakodom, hogy becsülettel menjen meg a ½ 9 órákor tartandó besprechung a Baön-nél, mely nagyobbbrészt a tiszteletadás, tűzrakás Körül forgott, mind olyan körülmények, melyek arról tesznek tanuságot, hogy az angriffünk elmarad. Ezek mellett azonban tartja megint erősen az is, hogy Görz vidékét Keressük fel meglehet már a Közeli napokban. Már akkor pedig csak inkább itt angriffeljük, mint ott. Néha lött erős ágyúzást kezdtek ránk az olaszok, melyet mi szintoly erősen viszonzottunk. Vagy 300-400 lépésre csaptak le tőlünk állandóan a gránátok és schrapnellek századunkat azonban elkerülték. 11 órákor lefeküdtem, mialatt elhallgattak az ágyúzással is annyival is inkább, mert el Kezdett az eső esni. 1 órákor menázsimat hozta János, mire felkeltett. Elállt az eső s én nagyszerűen elköltöttem (makaróni leves, hús cukros szemes babból álló) ebédemet. Utána fekete Kávé mellett, János meséit a régi időből, gyermekkorából hallgattam, majd naplómát folytatom s leveleket fogok írni. Az érem szalagot is Kicsire vettem a vacsora után csakhamar lefeküdtem s jó darab ideig Jánossal beszélgettem mindenféle számárságról. Szeretem hallgatni, mert olyan érdekesen tud előadni valamit. Igen jó magyaros pofa az öreg.

915. jún. 20 án

Alig aludtam el az este illetve az éjjel, hát ½ 2 óra tájban egyszer csak érzem, hogy valami csepeg az arcomra. Esett az eső s mivel gyengén volt Konyhám födele, behánytuk földdel átázott és egész nyogodtan esett, csepegett belülre is. Mindjárt alarmiroztam Jánost s Rácot, mert ők voltak a hibások. Este hiába mondtam: jó lenne fölteríteni a celteket [N. zelt=sátorlap] mert eső lesz, nem hajlottak a szavamra s el lustálkodták a dolgot. Nagynehezen sikerült azután egy celtet úgy Kifeszíteni, hogy rám nem csepegett többet, annál jobban azonban a Kijárat . . . Nemso-kára újra elaludtam s Kivéve ezt az időt még reggeliztem s szüleimtől jövő levelet átolvastam aludtam 11 óráig. Ekkor sem lehetett azonban Kimozdulni lakásomból esett az eső szakadatlanul. Lakásom földig csupa sár volt. Ebéd után Spirót hívtam el mivel untam magam. Kártyáztunk egészen 7 óráig s nyertem 9 Krajczárt. Gyöngé vacsorám elköltése után még egy ideig Zsüggerrel (?) beszéltem Ki Kirchbachban volt a dekoráláson. Ő szegény bronzot Kapott s nem vigasztalódott azzal, hogy a trónörökösrel Kezet fogott. Találkozott Lajcsival Ki úgy van felőlem informálva, hogy én ...zigolva (?) vagyok. Jót nevettem rá. Ezután lefeküdtem s 11 óráig beszélgettünk majd édes álomba merültem. Ajtót csináltattam ma.

915. jún. 21 én

Reggel szép napsütéses időre ébredtem. Kávém eltöltése után megmosakodom s naplóm egészítem Ki. Majd levélíráshoz fogok mert tegnap nem tudtam semmit sem írni. Jocinak megírom hogy Gabi a Kis ezüstöt Kapta. Már 8 órákor elkezdték az ágyúzást, mely azonban egy pár lövésben Kimerül. A belőtt helyet a barakoknál lövik az olaszok. Később tudtomra adják, hogy Baön inspektoros tisztí barakk déltől holnap délig Ez azért nehéz, mert revolvért Kellene Keríteni. El is megyek Zsigához az Kapható ilyesmire. Sikerült is tőle megszerezni miközben hallottam, hogy Dubon (?) a barakok mellett agyonlőtte magát. Történet oka per-se ismeretlen. Délben, ebéd után, miután már átvettem a tisztemet rövid vizsgálatot tartottam, majd majd Herdickyt hallgattuk, ki a ... mondott a főherceg 10 nap múlva kilátásba helyezte Lemberg elestét, a trónörökösnek a jó helyzetünket tudatta. Majd ½ 3 fele Pestivel felkerestük Forgá-hot hol ...Pesti levelet íratott Forgáchal, Pálmayval hogy megsebesült ½ 7 Kor vacsorázni jöttünk haza. Én a Veress s Gargyi deKungjában Költöttem el szerény s szegény vacsoránkat, majd újra felkerekedtünk s a negyedik századhoz mentünk hol olyan dalolást csaptunk, hogy az olasz testvér biztosan meghallotta 11 óra fele megvizsgálva a postokon feldwachénkat, aludni tértem. Néha egy egy távoli ágyúszó hallatszott gyenge utóhangja Kint a délutáni erős ágyúzásunknak.

915. június 22.

A mai napom jól Kezdődött. Jól alvásom volt s hozzá János reggel a levéllel a Kezében zavart fel. Végre a Kis Kató is megtisztelt 2 lev. lap Keretében. Két lap jött a Zeiss lányoktól. Még biz isten ha egy párszor beszélnek a Kis Pörzsivel még bele szeretnék. Vagy így is Ki tudja mit érez az ember szép bécsi lányok látásakor. Reggeli, mosakodás után jelentkeztem Hedrichnél majd hozzáfogtam levelet írni, mely csak az ebédre híváskor

ért véget. Feltűnő, hogy ma egyetlen ágyú lövést sem tettek, sem a mi-eink sem az olaszok. Pedig az idő nem igen zavarná őket. Általában szép fényes időnk van nem csak olykor-olykor buvik el a nap egy rövid időre a felhők mögé – Alig fogtunk mesés ebédünk elköltéséhez mikor óriási zápor vert el nyári ebédlőnkből. Szerencsére nem sokáig tartott s egy Kis vereségen Kívül mást nem okozott. 2 órák ledőltem egy Kissé hát nem elaludtam egészen este 7 óráig. Ekkor megvacsoráztam s miután az ebédlőnkben Herdicky s mi 1/2 10 ig elbeszélgettünk hazajöttem lefeküdni. Egy Kis tea után meg is próbáltam, de nem jött álom a szememre. Alig tudtam egy egy Keveset aludni, folyton forgolódtam.

915. június 23.

Rossz álom után reggel 4 levéllel s Kávéval a Kezében János költ föl. A Kis Katótól újra Kettőt Kaptam, míg egyet-jobb lett volna ha nem Küldenek Surányiékól. Mosakodás után miután Kunyhóm lerajzoltam hozzáfogok az íráshoz 2 pirítóst, mely nagyon jól esett bevágtam. Veress patronillba [N. patrouillieren=örjárat] ment 10 emberével. Szép időnk van. Gyöngén ágyúznak az olaszok, melyre mi erősen válaszolunk. Érdekes mi Kezdjük az ágyúzást s ha egy lövést ellenünk leadnak, mi rá Kontrázunk 3 nagy lövéssel. Rendesen mi is fejezzük be. Annyira megszoktuk a Közele lecsapódást, hogy pl. ma már nem is érdekel senkit az ágyúzás. Nagyszerű ebédünk, elköltése után érkezett meg Veress. Nem hozott semmi újságot, mely előrelátható volt. Ebéd után havasi róza csokrot s bokrot mentem a hegyről hozni s oly széppé tettem lakásom elejét, hogy valósággal rózsákban ülök ha asztalom mellé letelepszem. Később Forgách s Sóvágó jöttek nagy zajjal, hogy a 3.4. zug mint fall Komp. Komdance Forgách a III Baön-hoz fog tartozni, csak adminisztratív ad első . . . hadhoz. Mindjárt el is Kellett velük menni, hogy Stellungba hozzunk egy schwarm [N. schwarm=raj, csapat] erősségű Feldwache szerű dolgot. 2 szer másztam meg a jó negyed órányira levő helyet s bizony egy Kissé elfárasztott. Hály (?) őrnagy lakásában is voltam Forgáchal jelentést akartunk neki adni, de nem volt ott. Szép kis háza van s jó borral meg is Kínáltak. Vacsora után még egy ideig beszélgettünk azonban már Sóvágóékat 1/2 10 Kor nem követtem a negyedik századhoz mert egy Kissé el voltam törődve. A nap eseményéhez tartozik, hogy az olaszok a Monte Cher . . . Küldtek schwarejüket a mi ágyústellungunk felé eredménytelenül.

915. június 24 én

Reggel János újra négy lappal ébresztett fel. 1 Szülémtől 3 Iréntől. A Kis lányka még jó Kedvében lehetett. Igazán Kedves s ritka dolog. Miután Zsarziékkal 1/2 9 ig rekognoskáltuk [N. rekognosziert=felderít] a feldwachénk Stellungja körüli terepet leültem tízórán s utána pedig levelet írni. A tegnapiról elfelejtett leveleket is megírtam s Küldtem több helyre postát. Ebédre készültem épen ezzel mikor már az eső is szakadt úgy hogy már az ágyamon kellett az utolsó oldalt megírom. Meglehetősen gyenge ebédünk után (dacára annak hogy tortát is ettünk) lefeküdtem s bizony vagy 5 óráig míg az eső zuhogott elnyomott az álom. Mikor felébredtem már szép napsütéses időnk van. Este vacsorámat elhozattam s a Forgáchtól Kapott Egy karrier történetét olvastam. Közben még lakom-

nak nevet is adtam. Mi sem természetesebb minthogy Irén lett a neve. Egy táblára van felírva s Kiszégezve a bejáratnál. Vagy 12 óráig olvastam s az utolsó lap elolvasása után lefeküdtem.

915. június 25.

Rosszul aludtam. Reggel csak Két lapot kaptam. Anyáméktól s Málikától. Majd 8 órára hivatott Forgách. Itt tudtam meg, hogy a 2 ik és 4 ik század vissza ment a Zollnerre. Én parancsot kaptam a Stellung áttámasztására s a mi feldwachénktól balra eső terep kipatronillozására. Még ehhez Nagy Kapitánnyal való összeköttetés járult. 1/2 9 Kor indultunk el s fáradtságos munkámat semmi siker is Koronázta. A feldwachénktól balra levő területet a 43 asok besetolják (?) a 12 század pedig le jön reservébe. 11 órák érkeztem vissza holtra fáradva. Itt levélíráshoz s naplóm folytatásához fogtam, melyet ebédre szerencsére be is fejeztem. Kitűnő ebédünk volt (laska leves, pörkölt rizzsel, savanyúsággal, sajtos tészta, laska, torta, bor, fekete Kávé, birsalma sajt). Utána újságot olvastam majd nagyon esvén az eső lakomban Jánossal s Ráccal beszélgettem el. Uzsonna, mely szalonna sütésből állott, nagyon jól esett. Utána parancsba jött, hogy holnap 1 órák abmars a Zollnerre. Az esteli arbeit, melyet Veress betegsége miatt én vettem volna természetesen elmaradt. Vacsorám elköltése után, mely Keménymagos leves, s sonkából állott a Sóvágótól Kért az esetet olvastam át az ágyacskámban. 11 óra fele azután álomra hunytam szememet.

915. június 26 án

Reggel 6 órák János újra négy levéllel ébresztett fel. Örülök neki Különösen a Kedves anyáméktól s a Jocitól jövőnek. Szeretném azonban már, ha mástól is Kapnák egy-egy lapot. Kávé után mosakodom, ruhámat tisztítatom, majd cigarettázni Közben naplót s leveleket írok. Közben idejött Rácz is Kivel nagyszerűen elmúltunk egy 10 órai elköltése Közben, majd mikor itt hagyott újra hozzáfogtam a levélíráshoz miközben Marci lakómmal együtt rajzol. Örülök, hogy lakomat ismerős foglalja el. Rácz is megígérte, hogy úgy hagy mindent ahogy van. Ebéd után 1 órák abmarsoltunk. Eleinte nagyon melegen süttött a nap, majd pedig az eső esett irtózatossal erővel. Szerencsére nem sokáig. Jól Kiizzadva 5 órák érkezünk meg. Én mindjárt Sóvágó engedelmeivel bementem Kirchbachba. Egymásután bevágtam vagy négy pohár sört, majd vettem holmi apró dolgokat s miután Lajcsival nem találkoztam épen indulni akartam mikor egy általunk bevásárlási cézzal elküldött ember indítványára egy a Kocsma előtt álló szekeret kértünk meg, hogy vigyen el Vellachba. Így szekéren pár óra alatt elértünk egy Nölblinghez nem messzire levő hídhoz, hol a pakkal s hátizsákkal az embert otthagytam. Egy pár pernyi járásra volt a falu hol megvacsorázás után egy nagyszerűen elkészített ágyba vettem magam, hol úgy aludtam mint a bunda, mert még az irtózatossal égi háborút sem hallottam. Most aludtam először ágyban mióta bolyongunk ide-oda.

915. június 27 én

Reggel már ½ 5 Kor állt a század abmarshoz mikor mi felébredtünk. Gyorsan felöltöttünk s lejöttünk emeletes lakásunkból. Szerencsémre még a hátizsákomban sem került meg s így az utat a nélkül élvezhettem. Talán 3 szor pihentünk meg s nagyon gyors menetben és a csapatot 1 órával megelőzve 11 órakor felértem a Kmdóhoz. Nagy hasznát vettem a tegnapi kézhez vett Rosenthal által vásároltatott bambuszbotnak. A második századot volt szíves tisztí menázzsal ellátni, melyet egy nem valami, az ott hagyotthoz egyáltalán még csak nem is hasonlítható deszka épületben költöttünk el jó étvágygal. Utána Kifeküdtem lakásunk tetejére a napra s aludtam cca 4 óráig, mikor azzal költöttek fel, hogy a tisztí zsákomat s fegyveremet elhozták. Egy pár cigarettát kapott a pasas, mely után én hozzáfogtam napló s levélíráshoz. Mikor megérkeztem ellátogattam Hedrichhez Ki általában informált a helyzetről, azt mondva, nem gondolja, hogy egyelőre itt hagyjuk ezeket a Kop...eket (?). Este fele amit hoztunk Rosenthalal azt vitette szét. Én egy csomag levélborítékot bambuszt, hegymászáshoz mindig hoztam. Majd vacsoráltunk s utána Miután a vett likőrből s teából jól beanalizáltam lefeküdtem nagyszerű ágyamra s aludtam egészen ½ 12 óráig míg el nem ordítják alarm.⁵⁵ Gyorsan felöltözködtem s nemsokára abmarsoltunk a stellungok felé.

915. június 28.

Alig értünk el a reserve stellungokhoz Sónagó a Lengyel Kapitánytól kapott információk után engem aKart a legmesszebbre küldeni. Persze nyeznyaKaskodtam, mert nemcsak én de a legénység is nagyon el volt fáradva úgy mikor már elindultunk nagyon jól esett, hogy holdvilág miatt nem indítottak útnak bennünket, mert hiszen ¾ 2 kor úgy is vissza kellett volna fordulni 2 órakor azután elfoglaltuk a reserve deKungokat s lefeküdünk. 9 óráig aludtam, mikor megreggeliztem s mosakodtam majd egy néhány levél megírásával foglalkoztam. E közben folyton esik s bizony, már a deKungunk is szépen beázik. Közbe tüzet rakatok s rizkását cukorral csináltak. Nagyszerűen sikerült. 12 óra fele jár már az idő mikor mindezekkel készen vagyok s most már várom semmit nem csinálva egy sarokban flegmatikusan az ebédemet. Csakhamar rájöttünk azonban, hogy ha a zelteket belülre húzzák nem fogunk úgy ázni. Végre is hajtottuk s jó tüzet rögtönöztünk. Nemsokára az ebédet is hozták, amelyet fölmelegítettem s nagyszerűen elkötöttem. Majd az alsó ruháimat szedtem magamra s azután lefeküdtem aludni. 7 óra felé készen lett az uzsonnára csinált cukrosrizs, mely kitűnően ízllett. Egyszer csak Sónagó hangját hallom. Engem a bal szárnyra rendelt az éjjelre megerősíteni a 3 szakaszt. Még a vacsorám kaptam be s leveleim vettem át és útnak indultam. ½ 10 re meg is érkeztem s miután elhelyeztük Kováccsal az embereket, beültünk deKungjába beszélgetni. Alig voltunk egy pár percig abba bent, hallom a Pesti szavát őt az alezredes miután összeszidta elküldte szakaszával dolgozni. Örültem, hogy legalább nem kell egyedül visszamennem. Ő is

beült hozzánk s frászban szidtuk a háborút, mialatt a szegény legénység a nagy hidegtől s szélről szenvedett.

915. június 29.

2 óráig beszélgettünk körülbelül, mikor összeszedtük szakaszainkat, s útnak indultunk haza. Egy pár golyó fejünk felett, való elsüvítésétől eltekintve semmi bajunk nem történt. Miután én még Sónagónak jelentettem megesketésünket lakomba jöttem, hol már várt az itthon hagyott János jó meleg tűzzel. Még csak egy teát költöttem el s lefeküdtem a jó melegben. Aludtam 9 óráig, mikor megreggeliztem s naplómát írtam. Mosakodás után étvágyam Kerekedett sült szalonnát enni. A gondolatot mindjárt tett Követte s jó pirítós zsíros Kenyérrel laktam jól, majd lefeküdtem s csak a cukros rizkására ébredtem fel. Jó is volt, mert ebédünk d. u. 5 órakor jött meg. . . .elkötése után a Komp. kmdóhoz hivatott Sónagó, hol Herdicky, Gusztovich, Bittera (?), Pesti s mi voltunk. Egy pohár bor elkötése után néztem hogy hogy 21-eznek hármasba. Miután a feladatunkat megkaptuk ½ 9 Kor lejöttem és ½ 10 órakor már útnak indultam stellungunk felé. Érdekes megjegyezni az olaszok mintha tudták volna merre megyünk golyóikkal folyton Követtek. Az embereimet zugsführeremre [N. Zugsführer=szakaszvezető P.-ára bízva a deKungomba ültem. Alig mentek el az itt levő emberek sűrűsítésre érkező szakaszt kellett elhelyeztetni. Kommandánsukat egy hadnagyot én láttam vendégül. Brüll (?) igen Kedves Kis emberke a . . . elbeszélgettünk újságot olvastunk stb. csináltak. Cognaccal is megkínált.

915. június 30.

¾ 2 órakor Kezdték Készülni s nem soká el is mentek úgy hogy én mindjárt lefeküdhettem. Nagyszerűen aludtam csak a lábam fázott egy Kissé. 9 órakor Keltem s miután a kapott leveleimet átolvastam megreggeliztem egyúttal uzsonnáztam. Utána a levél íráshoz fogok, mert bizony már rám fér, hogy tegnap sem írtam. A levél írás igénybe vette az időmet ½ 5 ig miután is az ebédemet ettem, az ordinancom Egy üveg jó borral is megleptek. A menázi nagyon jó volt csak Kevés. Hirtelen kaptam be, hogy hadd szaladjon gyorsan vissza, mert a Köd időközben leszállt s Későig is tartott. Simon jön s jelenti, hogy egy emberünk Könynyebben megsebesült, a lábát találta a golyó de nem nagyon vérzett. Ő mindjárt Ki is rántotta s odaadta a zugsführernek Kitől elkértem s eltettem emléke. Miután sokáig tartott a Köd megmosakodtam Később pedig ledőltem. Közben elaludtam s arra sem ébredtem fel, hogy Strauff (?) főhadnagy Keresett. Gáncsokodott intézkedéseimben, de azután elpárolgott. Miután meggyőződtem hogy embereim tényleg a helyükön vannak-e. A kunyhókában vártam a . . . célzattal jövő szakaszt. 10 óra után tényleg megjött Kerekes s miután szakaszával eltévedt, s ő hamarabb ide talált a zug csak 11 óra fele jött meg. Örültem ennek hogy Kerekes zászlós jött s nem valami nyavalyás alak. Jól elbeszélgettük az időt, s nagyszerűen mulattunk a likőr mellett, melyet ő hozott. Elbeszélte patronillének a részleteit is.

915. július 1 én

Egy óra fele miután nagyon éhes volt lefektettem s aludni hagytam 2 óráig, amikor már elég világos volt ahhoz, hogy elmenjen. Mikor elment én feküdtem le s anélkül, hogy egy cseppet is fáztam volna aludtam 10 óráig zavartalanul. 3 lapot is Kaptam. Marci pedig egy névjegyt hagyta itt, hogy a közelemben rajzolja a Hoher Triebet.⁵⁶ Nagyon éhes vagyok s mivel a gazember Simon nem hozott semmit egy Waché ([N. Wache=őrség]) Konservet melegítettem meg. Így talán jóllakva cigarettázva naplót írok mert már az idő 12 óra fele jár. Eszembe jut az Annus és Tildi Kikinek Kedves alakjai édes vágyódást Keltett a hazamenetelre. Fel is tettem magamban, hogy ha haza Kerülök bemutatatom magamnak mindegyiket. Mellettük azonban llát is nehezen tudom felejtetni pláne a haragunk utáni első találkozást további szüneti titkos találkozásunkat s a szeptemberi első beszélgetésünket. Nagyon bajos lesz már veszem észre, dacára annak, hogy nem ír elfelejtetni Két éves barátságunkat. Ha isten is úgy akarja talán még lesz egyszer ünnep a világon lesz még alkalom a teljes megértésre. Annyi biztos, hogy fájó szívvel gondolkodom mindig arra ha elkellene veszítenem, de a velem született göggel viselem büszkén némaságot. János ezalatt víg dalokkal mulattat földözésem előtt, s abba is hagyom fejtegetéseimet. Egészen 5 óráig daloltunk amikor u.i. már nagyon éhesek voltunk s neki fogtunk enni. Alig melegítettük meg a Konservünket az ordonancom jött az ebéddel nagy bosszúságomra. Azonban az ebéd jósága kiengesztelt. Nemsokára azután lefeküdtem s aludtam míg meg nem érkezett az ablösung[N. Ablösung=őrségváltás]. Kerekas zászlós jött Kovács pedig arbeitra Jó ideig elbeszélgettünk harmasban majd erősen világosodni Kezdt a én Kénytelen voltam berukkolni. Útközben még niederezünk (?) is s nagy Kerülövel beérkeztünk a barakkoknál levő reserve stellungunkhoz vacsora után lefeküdtem egy rossz bódében.

915. július 2 án

A Kunyhóm fala: fenyőfa gallyakkal van s azt időközben valóságos orkánná fejlődött szélvihar teljes erejében jött hozzám. Nem is tudtam aludni egy cseppet sem. Egyrészt a hideg másrészt a nagy zaj mialatt. Már 6 órákor felkeltem s miután megreggeliztem más hely után néztem illetve néztünk Marcial. Időközben megtudtuk, hogy ma itt hagy Fein megy valahova ezred parancsnoknak. Így Hedrich lesz abszolút kmdáns. Miután megfelelő deKungot nem találtunk a meglevőt javítottuk ki úgy hogy most már tűrhető a benne való tartózkodás. Mindjárt le is takarítottam az asztalt s folytatom naplóm és írok levelet mert már tegnapi és márról vagyok elmaradva. A Kis Katótól 3 lapot Kaptam sajnos, hogy így nem sokáig levelezhetünk pedig egészen aranyos Kis lány Kivel szívesen leveleznék. Persze ő csak úgy mint addig fog írni, melynek én nagyon örülök. Egészebéd után 5 óráig írtam levelet, amikor Sívágó Hedrich-től jövő hírről hozza, hogy megkapta a Verdienst Kreuzot (érdemkereszt). Mi is felkerekedtünk s hivatalosan gratuláltunk újabb Kitüntetéséhez. Majd vacsora

után a századot gyeptégla vágására Kelltt Kivezetni. 11-től én voltam Kint velük, azonban csakhamar Kihívtam Marcit s én pedig lefeküdtem. Még mindig erősen fúj a szél, de jól beburkolózva nem fázok.

915. július 3 án

Reggel 6 órákor Kelt a napos, hogy az egész század áll s hívat Sívágó, azonnal lesietek, hát parancs jött, hogy egy önként jelentkezőkből alkotandó halb Komp. Valami vállalkozásra alakítanak ki. Persze mindnyájan jelentkezünk a tiszt Karból, de a legénység Köréből nagyon Kevesen. Valószínűleg angriffet terveznek ezzel a csoporttal. Később erre jön Headrich s tudtomra adja, hogy engem nem oszt be, mert már Ki vagyok tüntetve. Bánom is, nem is. Majd Spiróval Kártyáztam délig, amikor a reggel Kapott három levélre ülök le választ írni. Naplóm is befejezem. Az Irén levele igen Kedvesnek tűnik fel, bár nem minden tekintetben szeretetre méltó. Délben az ebéd után is írtam még amikor 3 óra tájban Kimentem a századdal gyeptéglát vágatni, Marcial s Kereskes önkéntessel Kártyáztunk odakint s mézes Kenyeret ettünk. 6 órákor berukkolás Közben Sívágónak Kezet adtam rá, hogy ha a halb Komp.ban ő lesz az egyik Rups Kommandó én leszek akkor a másik. Vacsora után 9 órákor abmars a második vonalban levő reserve állásba. Az én zugom szerencsére reserve maradt s így elfoglaltam a nagy nappal ezelőtt ott hagyott becsorgott tetejű deKungot. De most már nagyon jó állapotban van. Kandalló van benne s 2 ágy az egyiken én alszom a másikon Tepes (?). A dinerek az ágy alatt foglaltak helyet. Ablak s ajtó is van rajta. Nagyon jól aludtam csak a lábam fázott egy kissé.

915. július 4 én

Reggel 7 órákor Keltem gyönyörű napsütéses időnk van. Kinti sütkérezésünk a napon. Miután egy pár tetű került valahogy a ruhám Közé, általános tisztálkodást rendeltem. Meg is mosakodtam tetőtől talpig s Kifeküdtem a dekungom tetején a napra. Jó melegen süttöt, mintha utána akarná pótolni amit a napokban mulasztott. Egy ügyes fiú van itt a zugomban, Kivel Kulacsomra Kivéstem, hogy emlék az olaszországi harctérről. Nagyon jól néz ki. Dél felé leveleket s újságot hoztak számomra. F...Borka sok hallgatás után újra írt. Hazulról írják Kovács Sándor meghalt szegény, igazán Kár érte, de legalább nem Kelltt sokat szenvednie. A halb Komp.-ba az embereket /17/ most jelölik ki, míg a Zugkommandósok telefonice lesznek bestimolva [N. bestimmen=kijelölve]. Kíváncsi vagyok vajon Kik lesznek azok a szerencsések és Kitüntettek az angriff holnap lesz a parancs szerinti. Este egy pár lövéssel belöttek a ...-ot majd elcsendesült minden. Egészen 9 óráig vártunk, hogy nekünk nem-e jön valami különösebb parancs. Ez már jövőn a szokott helyemre veztettem szakaszom megsűrűsítés végett. Közben átrándultam Kováccsal a III. század Rups kmdtjához Sípós hadnagyhoz Ki igen Kedves ember. Jól eltöltöttük az időt vele megkínált szálaimval és borral is. Ezután 12 órákor visszatértünk deKungunkhoz, hol már várt a II. század parancs, hogy az augriff reggel 4 órákor a tűzértség munkájával veszi kezdetét. Általános éberség az egész fronton.

⁵⁶ Hoher Trieb, Cuestalta, 2199 méter magas hegycsúcs az olasz Alpokban.

915. július 5.

½ 2 órák után nagyon erősen sütött a hold elindultam a szakasszal s meglehetősen hamar el is értem a reserve deKungunkat. János ezalatt tüzet rakott s teát főzött számomra. Annak megivása után lefeküdtem s ellévén törődve testem csakhamar ides álomban ringattam magam. 4 órák Kelt János, hogy a tüzéség nehéz ágyúkkal 5 perccel ezelőtt megkezdte a tüzelést a hegycsúcsra. Én is felkelek, hogy gyönyörködjek a 30.5 hatásában s a 30 kg ekrazit bomba dobásban.⁵⁷ Az utóbbi sajnos nem működhetett, mert 2 bombavető felrobbant a 3 ik pedig csak életveszéllyel lett volna el szüthető. Egyet lőttek belőle, de az a cső előtt robbant közvetlenül. Ellenben annál szebben lőttek a 30.5-vel. Irtózatossá robbanás Követi az ágyülovedék döcögő útjából jövő dörgés hangot. És mi több nagyszerűen belőtték a hegyet, úgy a feldkomdnak, mint a schweék. Amint sikerült megolvasnunk vagy 8-10 ágyü lehetett működésben. Óriási lég-rázkódások Követtek az egyes exploziókat, mely alig akart egy két percre szünetelni. Megközelítő számításaink szerint vagy 300 lövést adtak le össze vissza egy pár millió Korona értékben. Közelebbi eredményeket délután sem tudunk amikor már csak fegyver lövés nagy ritkán ágyü lövés hallatszik csak. Hogy a koncert töljes legyen, gondoskodunk, hogy a géppuska is működésbe jöjjön. Délután jól megmosakodtam s nagy örömmel már tetűt nem találtunk ruhámban. Még is ellehet akarattal úgy látjuk pusztítani ezt a kellemetlen férget is, hát még a taliánokat. Egyelőre tudomásunk szerint délutánig egy halottunk van. Szegényt itt az út mellett temettük el. A homlokán találta egy golyó épen mikor löni akart. Hogy távolabb mi történt nincs tudomásunkra hozva még idáig. Valószínűleg lesz ott is valami feljegyzésre méltó dolog. Délután 4 órák újra örült ágyüzásba fogtak a mieink. Küldtek egy pár 30.5 is, melynek darabjai (7 Kgr) körülöttünk lették fel magukat oly nagy robbanás Következett be. Este azután elhallgattak. Ekkor hallottuk, hogy a Promos (?) a mi birtokunkban van hol állítólag Kerekes is megsebesült volna. 4 órák Kaptam a parancsot azonnal indulni megsűrűsíteni a . . . s maradjak további parancsig ott. Mindjárt véghezvittem . . . Közben a parancsot. Mikor megérkeztünk az elhelyezkedés után Kováccsal neki fogtunk Kártyázni Máriást. Egy Korona Körül nyertem vagy 3 órai játék után.

915. július 6 án

3 órák lefeküdtünk egy ágyra Ketten s aludtunk oly nagyszerűen, hogy csak 11 órák ébredtünk fel. Ekkor megtízóráztunk s Kártyáztunk egyig, amikor is az eső elkezdett esni s mivel leveleket is szeretnék írni abba hagytuk a játékot 50 fillér nyereséggel. Az esővel nagy jégszemek potyogtak, ami ezen a tájon egyáltalán nem ritkaság. Ágyújuk hangját keveset lehetett hallani ma, annál is inkább az olaszok fegyvereit. Száraz ebédünk elköltése után újra leveleket írok s mivel Böskétől lától meglehetősen jó nyilatkozatot Kaptam neki is küldök egy levelet. Délután mindkét részről hallatszik ágyüzás, mely a ködben sem szűnt meg. 5 órák hozták ebédemet, majd elkészülve a levélírással Kártyázásnak adtuk a fejün-

ket. Egy óra hosszáig tartó játék után veszteségem 140 Kor. Azonban az est beálltakor abba kellett hagyni. Az olaszok erősen fényszóróznak s egy két lövést (ágyü) is leadnak a mellettünk levő 1 század stellungjára. 8 órák a vacsoramhoz 3 – 14 cigarettához is hozzájutottam. Majd a parancsot hozzák, hogy én váltom fel a II. századot, s azok mennek haza. E szerint is adtam Ki parancsom. Az erős fényszórásból a Komdónál angriffra Következtettek az olaszok részéről s a Kemény hidegben ide Küldtek még 2 szakaszt megsűrűsíteni stellungomat. Nevetek rövid eszűségükön s miután a másik 2 szakasznak is Kiadom utasításaim nyugodtan álomra hajtom fejemet. Csak a jelentések átvételekor Költöttek fel s mikor a leveleim előtt átadtak.

915. július 7 én

Reggel 2 órák mivel daczára a borult időnek a hold feljött a sűrítő 2 szakaszt hazaküldtem. Miután mindkét részen nyugalom nagy újra lefeküdtem s jól aludtam 10 óráig. Ekkor megmosdottam, elolvastam az újságokat, megreggeliztem s miután nincs más dolgom neki fogok levelet írni. A Halb. Komp. . .ban lévő embereim visszajöttek s mint mondják csekély eredménnyel csekély veszteséggel visszatértek anélkül hogy szembe tudtak volna szállni a lefelé jövő Kövekkel s más akadállyal. Azért nem vészett Kárba szerintem az a nagy ágyüzás, mert annyira megjuhászkodtak az olaszok, hogy Jánosra ma mikor vízért ment egyáltalán nem is lőttek. Ágyünk, melyet (2) itt van 100 lépésre tőlünk egymásután adja le lövedékeit s nagyobb részt fejünk felett sűrítene az olasz ágyúk irányában el. Fegyverlövés alig van. A nap szépen süt s tartós jó idő mutatkozik. 2 órák az ebédemet s fastungot is elhozta az ordonancem azzal a hírral, hogy csak holnap este leszünk felváltva. Egész délután dalogtunk, cigarettázunk, virágot préselünk s leveleket írunk, na még hozzá újságokat is olvasunk. Este nagy Köd szállt le, melyet én arra használtam fel, hogy a közeli patronillom helyét megnézzem. Na hátha itt akar támadni az olasz, akkor hát csak hadd támadjon, írtózatossá meredekség, szakadékok, lyukak, drót akadály lesznek azok melyek nem engedik jönni. 9 órák megérkezett a sűrítő zug a La partie pioner. A pionérokkal a . . . egy schwarmmal pedig deKungom Kilövő helyét, falát csináltattam mi pedig Tepes (?), Kiss Pista és én beültünk a dolgok elrendezése után s beszélgettünk holmi egymásról. A Köd után szeles eső jött mely azonban nem sokáig tartott.

915. július 8.

2 órák már annyira Ki volt világosodva, hogy el kellett engednem a sűrítésre érkező szakaszt. Egy pár jelentést véve még s a leveleim olvasása után aludni tértem s jól aludtam a reggelizési idő Kivételével ½ 1 óráig. Ekkor felkelek s miután Kis szél mellett e nap szépen süt, Kiülök fődözésem ajtaja elébe s naplóm folytatom. Ágyülovést nem lehet hallani, fegyverlövést is ritkán. Általában mióta nem sikerült angriff volt, azóta nem igen mernek a gaz taliánok Kedélyeskedni. 2 órák Simon az ebédemet hozta el Mióta az önkéntesek is velünk kosztolnak. az a tapasztalatom, hogy rosszabb a tiszt menagi. Reméljük nem sokáig tartanak ezek az állapotok. Mint hírlík fel, szedjük sátorfánkat s más vidékre megyünk a Korps. divisio s brigáde után talán, Görzhöz vagy a . . . partokhoz. 3 órák

57 Az ekrazit pikrinsavas robbanóanyag volt.

Köd szállván föl széjjel néztem a Környékben. P-val oly messze elbarangoltam deKungomtól, hogy Kedvet Kaptam a kmdóhoz bemenni. Csudálom, hogy dacára annak mindég láttak az olaszok menni egyszer sem lőttek rám. Utam végén szaladni is kellett egy Kissé, mert olyan zápor Kerekedett hirtelen, hogy csúszós, sáros lett tőle az út. A kmdónál Kártyáztam Spiróval, Gargyával vacsoráig. Azután megvártam míg besötétedett s Koszosan sötétben míg haza találtam hát az rettenetes volt. Alig lehetett egy lépésre látni s egyedül csavarogtam az alig felismerhető után. Segítségemre volt a gyakori villámlás úgy hogy a szakaszom berukkolása előtt egy órával haza érkeztem. Itt 9 levelet s egy forró tea várt. Jó hangulatban feküdtem le s aludtam meglehetősen jól megszokás nélkül.

915. július 9.

6 órákor megreggeliztem, felkelni pedig 10 órákor keltem. Mosakodás után lementem Hedrichhez majd a doktorékhöz látogattam el. Szerettem volna egy pár napi dienstfreit [N. dienstfrei=szabadnap], de még is lefuttam. Ebédre jöttem csak haza $\frac{1}{2}$ 2 re. Jól beebédeltem amikor pedig hozzáfogtam a levélíráshoz hivatott Sóvágó. Ez leszidott majd a szakaszom munkára vezettem. Én hazajöttem hiszen leveleket kell nekem írni. Nem sokára erős ágyúzás hallható, mely az olaszok részéről folytatódik. 5 órára a levélírással elkészültem mivel nagyon esett az eső szakaszom berukkoltattam magam pedig lakomban várom a vacsorám. Gargya feldwachéra megy s nagyban Készülődik az esőre, mert még mindig szakad. 3 lapot is kaptam Késő este Közte Grétitől. Sajnálnak bennünket Kiknek a hetekig tartó esőben a szabad ég alatt kell tanyázni. Miután Lengyel Kapitány a dalolásunk miatt összeszidott, lehunytam szemeimet s aludtam kitűnően.

915. július 10.

Ami még eljöveteleünk óta alig történt meg az most való reggel 9 óráig tudtam aludni zavartalanul. Ekkor tízórás után a friss (jun. 1–3) hírlapokat olvastam át. $\frac{1}{2}$ 12 órákor Besprechunbra kellett lemenni mely 12 óráig tartott. Ez után naplóm fejezem be s miután a szakasz emberei másokkal összecserélődött s Pántya (?) Spitalba (?) ment a Zugslístával van egy Kis bajom. Majd ebédemet költöm el, hogy fél Kettőkor a Kapott parancsot teljesíthessem. Alig végeztem be ebédemet s alig vittem Ki embereim munkára már a nagy eső zápor akadályozott bennünket a dologban. Ez az esőzés Kisebb nagyobb szünettel egész nap tartott. Este 6 órákor miután gyeptéglával befődték a 3 –as zug deKungját abbahagyatom a munkát. Vacsora után hivatnak is hadnagy úrhoz. Besprechung lett volna de időközben megérkezett a faszung úgy hogy faszolásra vedlett a nemes összszejövel. Nagyszerű faszolás volt most az egyszer. Gyümölcsöt / körtét is el mondhatom ettem az idén. Napjában 2 tortát, 6 üveg bort, 3 üveg vizet, 6 drb sajtot, 80 cigarettát, 61 szivart, 1 üveg mézet, 20 drb Körtét Kaláccsal stb. Én is meglehetősen Kivettem a részem ezekből a dolgokból. Néhány tájékoztató szó után nem sokára abmarsoltam a szakaszommal vive 3 drb óriási gerendát. Alig bírták szegények, de a parancs-parancs. A Konyhánál leraktuk a fákat s Kováccsal kiablósolni ment találkozással együtt buta Zugsführer nyaktörő úton való vezetése mellett sűrűsítésre s arbeitra a

stellungba érkeztem. Én Kerekessel s Kováccsal beszélgetve egy Keveset ledőltem s mindjárt jó ízű álomba is merültem.

915. július 11-én

2 órákor ébredtem fel s $\frac{1}{2}$ 3 kor elindultam. Gyors léptekkel jöttünk s hamar hazaértünk. A jelentésem megírtam beteáztam s lefeküdtem egy Kissé nehezen aludtam el, de azután édes álom jött szememre, úgy hogy csak 10 órákor Keltem fel. Megmosakodás után naplómát folytatam. Az ágyuk mint tegnap ritkán küldenek egy kis lövést. A disznó taliának 2 nappal ezelőtt hoztak egy haubzot [N. haubitze=tarack] fel a hoher Triab tulsó oldalára s abból nyugtalanítják a falut. Ebédre nagyszerű újságot ettem, saláta ugorkát. El sem hinné más otthonlevő ha mondanám, hogy 2000 méter magasságban az Alpesek tetején még ilyemit is lehet kapni. Ebédem alatt jött a zugsführerem Gábor kit szeretek, mint igen becsületes ember, Két bakával, hogy a tegnap illetve az éjjel Kiszabott büntetést a zugomnak engedjem el, s fogadták, hogy ezután mindenben az én parancsom szerint fognak eljárni. Megbocsátottam nekik, mivel nekem nem a büntetés hanem a tanítás a célom. Nagyszerűen elkészítettem a lakásom $\frac{1}{2}$ 7 kor abtreden is volt nálunk. Egy rossz plé kályhát is állítottam be, amely azonban mindjárt elégett s nem lehetett használni. $\frac{3}{4}$ 9 kor besprechungra hívtak favágáshoz, mint rendesen most is a bessprechungra mentem Pestivel $\frac{1}{2}$ 1 ig mikor megérkeztünk beszélgetünk majd én aludtam $\frac{1}{4}$ 3 ig. Ekkor hazajöttünk. Ott hol még volt egy Kis bosszúságom is.

915. július 12.

Jánosnak meghagytam még az este hogy 3 órára csináljon teát. Persze mivel a Kályha illetve Kandalló füstölt ő Kegyelme nem csinált teát. Össze is szidtam szegényt. Csakhamar azután elaludtam s $\frac{1}{2}$ 11 kor ébredtem fel. Ekkor egy táblára ráírtam Irén lak, hogy miután már úgy hírlík – itt is legyen egy nyom tőlem hogy elmegyünk. Azután a löhningum a mit hozattam Rosenthallal vettem át s naplómát fejezem be. Ebédre alma leves, bárány pecsenye s sonkás tészta volt. Jól beboroztam utána pedig egy finom szivart szívtam s oly nagyszerűen éreztem utána magam, mint otthon. Ágyúzó nagy ritkán hallható. Ebéd után levélíráshoz fogok, mely még $\frac{1}{2}$ 7 órákor is tart. Gyöngye esőnk volt 3 – 4 óra között, mely után elég szép időnk volt Kis Köddel. 7 órákor Besprechung, $\frac{1}{2}$ 10 órákor miután a legénység a faszolást megkapta indulás a Stellungba ablosolni. A tegnap levert fehér cölöpök mentén csakhamar odataláltunk bár korom sötét volt, elhelyeztettem a ... én pedig bebújtam deKungomba. Nem sokára megérkezett Kerekes is arbeitre s így ő vele egy ideig beszélgetve majd lefeküdtünk, nagyszerűen aludtunk egy pár órát.

915. július 13.

2 órákor felkeltünk s nem is aludtam addig míg el nem ment $\frac{1}{2}$ 3 ig. Ezután aludtam $\frac{3}{4}$ 6 ig, amikor is reggelimet kaptam be. Látva a nagy ködöt arbeithoz fogattam embereimmel annyival inkább, mert az éjszakai munka most látszék nem ér semmit. Közben Kedvem Kerekedett ellátogatni a III. századhoz, hiszen nagy Köd ereszkedett le. A zugsf. Gábor-

ral el is indultunk Szabó Gabi felKeresésére annyiszor ígértem már meg Jocinak. Ezután jött egy irtózatoss rém nehéz út. U. i. az emberek az egész vonaton aludtak s álmos fejfel nem tudtuk jól utasítani és vezetni. Többször megtörtént az, hogy odaérKeztünk vissza ahonnan elérkeztünk. Szerencsénk volt, hogy a nagy Köd nem szakadt fel egészen. Utunk utolsó részén meg másztunk olyan meredeken, hogy ott a felfele jövök ki van zárva. Nem is ott jöttünk vissza. Ennyi út dacára az emberek ügyetlensége miatt, oda mentünk ahol szoktak lenni Gabiék. Igen ám csakhogymost Stellungban voltak s így mikor már azt hittük elérkeztünk hozzá akkor mutatnak egy km-nyire levő rémesen magas hegyre: ott van Szabó kadettúr a szálasfával. Hát már marsoltunk 2 óra hosszat, a Köd felszakadt csak a hegyeknek köszönhetjük, hogy nem láttak a taliánok. A nagy Kifáradás, s szegény zugsführerem panaszkodása, beteg u.i. végre arra határozottatott, hogy mivel épen egy jó uton voltunk, melyen hazatalálhattunk, menjünk vissza. Gondolva azután, hogy Jocika is megengedi ezt nekem, hogy ilyen viszontagságok és veszélyek mellett ma nem lesz... az övéivel valóban visszafordultunk s jöttünk mindenütt az uton. Szerencsénkre még ereszkedett is annyi Köd, hogy annak leple alatt minden baj nélkül eljutottunk földözékünkhöz. Itt megtízóraiztam majd én lefeküdtem aludni. A legjobb volt az egész harcban, hogy Pesti ide adott egy levelet Pálmaynak címezve Kézbesítés végett. Mi egészen a 4. Komp.-nál voltunk s oda akarom a levelet adni hát nincs nálam s ilyen alkalom mellett kénytelen voltam Verbindunggal továbbítani azt. 1 órakor ebédre felkeltem majd újra lefeküdve vacsorázva ½ 8 Kor. Utánna naplóm is folytatom, hogy megörökítem viszontagságokkal teljes s Könnyen végzetessé válható útunkat. Ágyúsóz ma nem hallatszott. Persze mert Köd volt, de Kis fegyver lövés annál többet. Délután irtó Komisz hideg szél Kerekedett, mely ellen meglehetősen jól védve vagyunk dekungunban. Este Magi jött egy szaksszal erősíteni. Meglehetősen unalmas ember. Biczó hozott egy pár újságot s azt olvasgattam Közbe-Közbe aludtam is, de az állandóan cirkáló patrovillok a jelentésekkel folyton felköltöttek.

915. július 14.

½ 3 Kor bár még sötét volt Marci utnak indult nem is nagyon bántam. Nagyobbodott legalább helyünk. Én még 1 óra hosszat újságot olvastam majd lefeküdtem. Nem aludtam el Szűcsöt vártam a reggelimmel. Csakhamar meg is érkezett egy Kulacs Kávéval. Ezután lefeküdtem s aludtam cca 10 óráig, amikor az eső becsöpögésére ébredtem. Mindjárt felzavartam Jánost, de már Kész volt. Most egész nap csepegett egy néhány helyt. Tízóraizás után csakhamar jött az ebédem is. Újság volt mellette ugoraka saláta s dió. Jól beebédeltem majd lefeküdtem. Estig aludtam amikor meg a vacsorám hozták. Valami Káposzta-féle volt hússal, amelyet azonban meg sem kóstoltam. Én ettem szálámit. Szűccsel s Jánossal beszélgettünk míg beesteledett, amikor is őket elküldtem előre. Gábort hívtam be magamhoz, mert szegények tiszta sárban feküdtek. Nálam még tehát hozzájuk viszonyítva jó állapot van. 9 órakor már itt a Kerekes dinere gondolom tehát nem sokára szabadulhatunk. Ez tényleg bekövetkezett s már ½ 11 Kor a Konyhánál s mivel én előre mentem 11 órakor már a leveleim olvastam. A Marcitól kapott frissebb újságokat még áttanulmányoz-

tam majd bosszankodva a felett, hogy állítólag a posta számunk 302 lesz lefeküdtem.

915. július 15.

Nem valami jól aludtam, mert egész nap, mivel esett az eső mást nem csináltam. Szerencsére az eső és a szél is elállt, úgy hogy ezektől nem kellett szenvedni s mégis folyton forgolódtam s csak reggel felé aludtam egy kissé. De más 7 órakor bekaptam a reggelim, 9 Kor meg mosakodás után megtízóraiztam majd G.. Tatárral (?) a Zugom megvizsgálása után sétálni mentünk. Még előzőleg egy ember a lábát saját fegyverével átlította. Lengyel Kapitány — Ki általában csak pajtásnak szólítja az embert — behívott Tatárral engem lakásába. Igen szívesen fogadott s elbeszélgetett velünk. Pap Kadett is ott volt Ki nekem az első pillanatra szimpatikusnak tűnt fel s ez a nézetem még most sem változott meg. A beszélgetésünk egészen délig tartott, amikor is bucsúztunk a Kapitány úrtól. Rayommal beszprechungot tartott Sívágó a délutáni programot illetően. Nem sokára ebédelni mentem. Utána nagy levélírásba Kezdtam mely még azután is tartott mikor Tatár (?) s Pesti Kártyázni jöttek hozzám. 4 óra fele a K-re Kimentem Csordással ahol a szakaszom arbeitolt. Egészen ½ 7 ig lövöldözgettünk amikor berukkoltunk. Sívágót végig kísértem a szakaszokon majd vacsorázni, utána Bespechungra a hajlékába tértünk. ½ 11 óra fele Kaptuk Ki a parancsot, hogy strengste bereitschaft [N. legszigorúbb készenlét] mert állítólag az olaszok támadni akarnak az éjjel. Én rámm ugyan nem vonatkozott ez nagyon, mert szakaszom fele feldwachéra ment Marci vezénylete alatt. Én pedig álmra hajtom fejemet s aludtam az éjszaka folyamán megindult eső zápor. . . nagyszerűen egészen reggelig.

915. július 16.

Reggel ½ 8. a dolgozó emberek lármája ébresztett fel. Lakomhoz, mivel magasan van s nincs becsületes feljárója csinál a pihenő 2 szvar. . . János hozza mindjárt a reggelimet is, de már aludni nem vagyok képes. Felkelek és naplómát folytatom. Nagy a köd s meglehetősen hideg van. Unalmamban a tegnap Kapott leveleket böngészem át köztük az Irénét. A végén egy nótá kezdete van *Nem szeretsz te engemet már hiába is Tagadod.* . . Hogy milyen célzattal van írva nem tudom, de nem hiszem, hogy igaza volna a vitának. Ezért is írtam rá. Nem én lettem hűtlen hozzád Te hagytál el engem. Én még mindig az vagyok bensőleg ami egy állomás voltam. Nem tudom megfogni, hogy Komolyan írta-e vagy csak tréfából, de valószínűleg az Irén sugalmazására. Örülök, hogy Olgicza lapján írja, hogy óhajtja minél előbb térnünk haza. Hát bizony én is szeretném ha teljesülne különösen, ha oda tesznek ahol ő lesz. De isten a mi vezér-lő csillagunk s nem tudhatom mit rendele el bölcs belátására. Kata is írt 2 lapot. Ez a Kis lány úgy látszik teljesen belémbolondult. Olyan szerelmesen ír. Ha otthon volnék talán még lehetne valamire gondolni, de így na csak hadd írjon, hátha még vissza segít az isten s akkor. . . Ebéd előtt a Lengyel által készített fürdőt néztem meg majd megebédeltem. Utána Sívágónál néztem, hogy Kártyáznak Pesti, Veress s Tatár. Este fele pedig összevissza loptam a napot. A leveleket néztem át, pakoltam, mert estére a második rezervébe Kell mennünk. Szerencsére az én Két schwarmomat

(?) Veress vette pártfogásába s így én már 10 óraker lefeküdhettem s miután még hosszan Jánossal beszélgettünk egy darabig jó ízű álomnak adtam át magam.

915. július 17.

Reggel 4 óra után már nálam volt a napos a hadnagy úr parancsából. Ki azért hivatott, hogy mivel a születésnapja van s ők mulatnak én se maradjak ki. Felmentem hozzájuk, de mivel szerintem berugott fővel nem a leg-helyesebb dolgokat művelték visszajöttem s újra lefeküdtem. Igen ám ½ 8 Kor újra itt volt a napos, hogy azonnal menjek összes itókámmal valószínűleg Kifogytak ekkorra mindenből. Felkerekedtem s egy üveg borral és rummal betekintek hozzájuk. Nagy ovációval fogadták, mely még akkor is tartott miután beszédemet elmondtam. Elég jól eltöltve az időt, 11 óraker szétozlottunk. Egy ideig Kupsz. . . mulatva, majd 10 órára levelet írok s naplómát folytatom. Borultas idő van, de ágyúzás egyáltalán nem hallható, fegyver lövés is el véve. Leveleim Közül válaszolni Kell a tegnapi megkapott Pásztor Margit levelére melyben tudósít szegény Kekstein Jóska barátom haláláról. Mélyen megrendített halála. Erős még hozzá életerős tölgbe hatalmas villám csapáshoz hasonlítható hősi halála. Jó barátomnak nevezhettem őt s az még jobban fájdalmas. Hogy Kell ily fiatalon az embernek elpusztulnia vetődik önként fel a Kérdés. Miért nem tudtunk nyugodtan élni szomszédainktól. Ezért millióknak kell elpusztulni, nyomorékká, bénává, nyomorultá, Koldussá lenni, hogy még több millió nyugodtan békében, akadálytalanul alapozhassuk meg boldogságukat. Szép, nemes, lovagias feladat melynek szolgálatába barátommal együtt én is szegődtem. De vajjon elérjük-e azt amit elérni szándékozunk, vagy még többet veszve hamarabb pusztulunk és veszünk s mint oldott kéve hull szét nemzetünk. A Király és haza szólított bennünket fegyverbe tanítjuk gyöngye gyermekekkel az iskolában de Ki lesz a felelős azon emberek életéért hogy ha pusztulni kell, Ki nem lelkesedésből nem . . . szociális eszmékért rajongva ment hazájáért meghallni, hanem Kényszerűségből. Ki fogja a végítélet előtt a felelősséget mindezekért elvállalni, s talán az utókor meg fogja tudni magyarázni ezt a nehéz problémát és meg is fogja tudni oldani, de most ilyen körülmények nem teszik ennek a Kérdésnek az eldöntését aktuálissá. 4 óraker a Gasztovics hegedűjét elhozta s a többi urakkal deKungomban nagyszerűen mulattunk egy emberem muzsikálása mellett Ki melleleg cigányprímás. A legszebb legkedvesebb dalokat húztam és mulattunk egészen 8 óráig amikor vacsorálni kellett. 9 óraker pedig abmars a balszárnyra sűrűsíteni. Kovács deKungjában lefeküdtem mindjárt s aludtam nagyszerűen. Kár volt, hogy sokszor felzavartak a patrovillok.

915. július 18.

3 óraker felkeltenek, hogy világos van s menjek már haza. Itthon mivel az egész éjjeli esőzés lehűtötte a levegőt jól be kellett . . . Jól aludtunk 8 óráig majd reggeli után ebédig. Ebéd után loptuk a napot, majd levelet írok haza, hogy a posta számunk megváltozott 302-re. Ekkor jöttem rá, hogy az Iréntől kapott hajtincsem elveszett. Vajjon mit fog mindehhez Irén szólni. Később naplóm folytatom amikor Veress is megérkezett

s vele beszélgetünk. Mézes Kenyér és birsalma sajt uzsonnalás után a Komp. Kmdónál megkaptuk a parancsokat az ablós-re. 9 óraker útnak is indultam a hideg száraz szélben. Bár elég világos volt még sem kaptunk egy lövést sem. Dekungomhoz érve a parancsokat kiadtam, majd lefeküdtem miután a sűrűsítésre jövő századot is elrendeztem.

915. júl. 19 én

½ 3 Kor felkeltem s a sűrítő szakaszom haza bocsátottam, mert már Kezdtél világosodni. Bág tegnap éjjel sikerült az olaszok egyik barakkjait felgyújtani s ma éjjel Keresztül . . . úgy látjuk nem sikerült, mert még reggelig semmi sem történt. Nagy lövöldözést hallottunk valószínűleg észre vették szándékunkat. 6 óraker megreggeliztem teát s újra lefeküdtem s aludtunk 11 óráig amikor megmosdottam, mert már tegnap sem mosdottam a nagy hideg miatt. Utána tíz óráig a naplómát folytatom. Dalolunk is egy-egy Keveset majd hozzá Kezdek a levélíráshoz. Nagyon nyomja a lelkiismeretemet az a Kis haj csomó. Vajjon mit mond, hozzá Irén. Nem is neki írom meg, hanem Jocinak talán így nem lesz az egész história olyan végzetes s rettenetes. Fogok is mindjárt a levélíráshoz. Ő mint kipróbált harcedzett valószínűleg minden bajtól meg fog menteni s kímélni. Noha néha mivel bár erős szél fú, süt a nap s szép tiszta időnk van egy egy schrapnell Küldünk a taliánoknak, hogy ne unják magukat. Nem sokára jön János hozza az ebédem mely elég tűrhető lévén hamar el lett költve. Ebéd után egy ideig a hozott újságokat böngészem majd folytatom a levélírást, Estére elkészülök mindezekkel s még a sötétség beálltaig arra is van időm, hogy Jánossal a taliánoknak egy pár kellemtelen lövést leadjunk. Így lőttünk ki vagy 60 patront néhány perc alatt, mellyel nem csak azt értük el, hogy nem válaszoltak rá hanem egyenesen menekültek a golyók elől. Vacsora után ½ 10 óra fele megjött a sűrűsítő szakasz, Hídvéger vezetésével. Ő meg Kis Pista önkéntes az én vendégem volt. Egy pár jelentés és parancs elintézése után lefeküdtem s mindjárt el is aludtam.

915. július 20.

Reggel 3 óra fele mehetek el Kollégáim anélkül hogy engem felköltöttek volna. Ujra lefeküdve csak a reggelire Keltem fel. Nem is feKüdtem le többet. Egy pár lövést adtam le majd mivel igen szép időnk van a szabadban egy kisebb völgyben a leterített pokrocon sütkérezünk. 10 óráig meg székely gulyásból állott s utána újságot olvasunk s dalokat diktáltuk Jánossal. Ami a vidéket illeti az igazán gyönyörű. Így ingbe lábravalóban nagyon jól esik a nap sütése. Közel a hegyeken nincs a távolabbiakról is szemmel láthatólag tűnik el. A hegláncok egész sora van szemünk előtt. Völgyembe mondhatnám inkább völgyoszorosnak nem jöhet egyenesen golyó, legfeljebb gellert, mely a sziklaktól pattan vissza. Ez többször is megkeres bennünket anélkül, hogy valami Kárt okozna bennünk. Az egész égbolt gyönyörű Kék tenger itt-ott van egy egy sch-höz. . . hasonló fellegecske. Mej a piros fehér színe is meg van A nap igen szépen süt úgy hogy gondolatban a nagy alföldre kell emlékeznünk, hogy milyen forróságban Kell az embereknek ott élni, amíg itt örülünk ha süt a nap. Ebéd után elhozatom a dézsámat s nagy mosakodást és tisztálkodást rendezem.

zek. Rám is fért már mert vagy egy hete nem tisztálkodtam. Ágyúlövések gyakran hallhatók valamint fegyverlövés is. Amint a zug –om újságolja egy pár nap alatt csakugyan el megyünk innen. Csak ne teKétóriánánk már sokat. Öt órára felöltözöm, hogy a taliánoknak egy párszor élest leadjak. Szerencsétlenségünkre mire elhelyezkedtünk s lövésre készen állottunk óriási Köd takarta el szemünk elől talián barátainkat úgy hogy nem árthattunk nekik semmit, mert a Köd egészen reggelig tartott. Jánosékat el is Küldtem mindjárt hogy Készítsen nekem jó helyet én pedig egy Két parancs Kiadása után lefeküdtem. Míg Kerekes meg nem érkezett a fölváltásra. Kiabált egy Keveset rám amiért a leucht wedeteket (?) nem állíttattam föl, majd ott hagytam a már összegyűlt szakaszommal. Gyorsan jöve a konyhával megállva csakhamar a barakkoknál találtuk magunkat, hol már el volt Készítve a tiszthelyettes deKungjában mesés ágyam. Nagyszerűen meg lett javítva a Kis lakás, Ki deszkázva s gyeptéglázva, ablak rajta úgy, hogy ha akármilyen szél fog fújni mi mit sem érzünk ebből. Egy tea elköltése után lefeküdtem s aludtam egész éjszakán át felségesen. Az elmeneteről még idáig illetékes helyen szó sincs.

915. július 21 én

Reggel 6 órakor elköltém teám, majd lefeküdve csak 10 órakor Keltem fel. Igyekeznem kellett a tisztálkodással, mosakodással, mert 11 órakor Komp. Raport s ekorára a fegyvereket, municiót s konservet meg Kellett vizsgálnom. A Raport után Berspruhung a délutáni munkát illetően majd nem sokára mivel nagyon éhes vagyok hozzá fogok ebédemhez Nagyszerűen izlett s jóllaktam bár egy Kissé szegényes volt. Leves és valami főtt hús tormával. Utána bor s egy cigaretta, mert tegnap s ma sem dohányoztam Köhögésem miatt. Ezután levélírás s napló folytatás Következik. Egy Kissé bosszankodtam is, mert tegnap elküldött leveleim holt piszkosan kerültek Szojkához s még most is ott voltak a borítékjukat le Kellett vennem olyan zsir pecséttel voltak ékesítve. ½ 3 órakor hozzáfogatok a munkához a rajom takarításhoz. Gyönyörű nap fényes időnk van, s még csak egy ágyú bömbölése sem zavarja a félelmetes csendet. Nemsokára jön Hedrich Kivel beszéltem a rajunkat. Este vacsora után hála istennek nem volt semmi s hamar lefeküdtem. Nagyszerűen aludtam.

915. július 22 én

Reggel 9 órakor reggelire Ketten falatázva a tegnap hozottat vajból tizóráztam majd ½ 12 órakor Raportra vezettem egy emberem aki a sarzsiját le akarta lőni, három napig Két-Két órára lett erősen Kikötve. Ebédem a menázi rosszasága miatt újra vajas Kenyér volt, melyből úgy jól laktam, hogy lekellett ebéd után feküdni. 2 órakor beforderungs eingábét csináltak meg majd gyeptéglát vágtak 5 óráig. Idekint elgondolkoztam édes otthonról anyámról Kinek ma van a nevenapja. Ma Kapta meg Körrübelül gratuláciomat. Képelem, hogy meg örült neki. Bár felhős, de szép időnk van ágyú lövések inkább délelőtt voltak Hallhatók. 4 óra fele levélíráshoz fogok, hogy tudassam akikkel levelezek postaszámunk megváltozását. Nem sokára 5 óra addig legitimáció . . . tartóját porolgom össze Karcolódott Medaillom. Majd berukkoltam szakaszommal. Egy ideig Pesti s Veress Kártyáit bámultam majd a Beschunga mentünk, Most az egy-

zer Reservébe megyek a Komp. Komd-hou előbb azonban a három század faszolását Kell elvégeznünk. Vacsora után, mely töltött Káposztából állott ½ 9 órakor megKezdtém feladatomat 11 órakor már megérkeztem jó deKungomba s édes álomnak adhattam át magam.

915. július hó 23 án

11 óráig aludtam egyfolytában reggelig amikor megreggeliztem, megmosakodtam. A vett Kefét szorgalmasan használok hajam meglehetősen nagy szakálam s bajszom rendbentartásához. Mindezek elvégzése után naplóm folytatom s vajas Kenyeremet Költöm el. Igazán rosszul esik hogy 10 napig nem Kapunk leveleket egészen más az ember hangulata. Leveleket sem lehet olyan fesztelenül írni, mint ha csak válaszolni Kellene egy-egy lapra. Bár felleges az égbolt megint jónak mondható az idő ágyúzás elvéte hallható. Tegnap kellett volna Kedves anyámnevenapja alkalmából tudatni, hogy a Következő levelét már Kadett Kecskének címezheti. Nagyszerű ebédem volt. Karalábé leves, melynek levéből is sokat ettem, utána spékelt hús főtt babbal édesen. Igazán Kitűnő volt. Egy pohár fekete Kávét zsirtalan ebédemet. Délután Marci, Kerekes s az én Kártyajátékommal telt el. Este vacsora után parancsaim adom ki épen mikor hivatnak Lengyel kapitányhoz azonnal. Patrovilleba Kellett menni s Sóvágó engem adott be. Azonnal el Kellett indulnom egy altiszt s 11 emberrel Talián országba. ½ 10 volt s mi neki vágunk a Korom sötét éjszakának. Egy irtózatoss mély vízmosság alján csörgedezett egy kis ér. Ezután indultunk. Nehéz terepen Kellett által menni még azután ½ 12 órafele Közel értünk célunkhoz. Egy darabig figyeltünk s mivel lövést kaptunk visszafordultunk. A visszajövetel százszor rosszabb volt. Végnélkülinek tetszett a vízmosság s Két órai nehéz mászás után mikor már azt hittük hogy eltévedtünk egy emberemre rálőtt a saját feldwachénk. Szerencsére nem sebesült s még nagyobb szerencsénkre mivel már az olaszok is sokat lövöldöztek tudtuk hogy nem tévedtünk el. Kerülő úton azután, hol az ellenség is könnyen bejöhett volna észrevétlenül léptük át stellungunkat s értünk el a biztos Komp. Kommandóhoz.

915. július 24.

Két órakor adtam le Lengyelnek jelentésemet mindjárt megérkezésünkkor. Sóvágó persze, Ki maga gyávának nevezi magát figurázott, de nem igen sült el a vicce. Itt idogáltunk egészen világosig amikor Lengyel, Papp és én bementünk a barakkokhoz. Ott lefeküdtem egy rossz deKungba melyben még jobban meg áztam. 9 óra után felKerestem Hedrichet Ki alig tudta megérteni, hogy én voltam patrovilleba. Bár nem elégítette Ki egészen jelentésem mégis szívesen beszélgetett velem a század ügyeiről is. Majd indultam Kifele. Itt aludni próbáltam deKungomban azonban még ebédig sem sikerült. Ebéd után Sóvágóval veszekedtem egy darabig majd vagy 6 levelet írtam nagyobbésztt tudósítás tábori posta számunk meg változása alkalmából. 6 órakor még naplóm folytatom, hogy Készülhessünk azután az ablósre az első vonalban. Még vacsoráig Sóvágónak mutattam meg patrovillamjaim a helyét, s elismerését is ki tudtam vívni. A Hedrichhel folytatott beszélgetéséből is adtam le neki egyet-mást, mely teljesen meglágyította. Vacsora után még egy Keveset

vártunk a faszolásra, mely ½ 9 Kor meg is jött. Végre leveleket is kaptam összesen tíz darabot. ½ 10 Kor érkezünk meg nagy esőben. Szerencsére János előre jött s a sátorlapot felterítette már fődőzékem tetejére. Kováccsal beszélgettünk még jó darabig, majd a sűrűsítésre jövő szakaszt helyeztem s még egy Két parancsot adtam ki miKor a Spiróval beszéltem Kártyázom egyes alapon. Egy buta emberem a leucht wedettét (?) fel is robbantott véletlenül, de a Ködben még észre se vették a taliánok.

915. július 25.

Az eső esett s mi kártyáztunk 3 óráig, amikor is lefeküdtem, a másik szakasz elküldése után. A rendes időben elhozta Szűcs reggelimet, melynek elköltése után újra lefeküdtem s aludtam 11 óráig. Ekkor a lőrészhez mentem s mivel nagyon lóttek a gazok sok lövésem elhallgattatta őket az ágyúk is szép erővel dolgoztak mindkét részről. Nagyon borultas az égbolt s egyszer még jég is esett. Ebédem után Spiró lejött s Kártyáztunk Kettes alapon. Délután egy darabig gyógyőrű idő. Vacsora 9 órákor jött meg. Fél-séges holdvilágos éjjel van. Sűrűsítésre ma jó jött egy szakasszal. Parancsaim Kiadása után megszidván a dolgozókat majd bejövök deKungomba s folytatom naplóm. Csodálatos, egy pár nap óta rémesen sokat tüzelnek a taliánok. Na de a ma kilőtt patronok helyett Kaptam vagy 160-at mellyel módomban lesz meg tanítani őket. A magyarok istenének imádságára. Olvastam a tegnap kapott újságot is. Hát hogy miket össze nem beszélt Balthazar a debreceni közönségnek szinte hihetetlen. Nemsokára megjött Papp Kadett is s Gargya Kikkel azután elterefeltünk egy darabig.

915. július 26.

Éjfél után proponálja N-i menjünk átvizsgálni a frontot mert amint hallotta Ki akar jönni Lengyel Kapitány és s ne találjon bennünket a deKungban. Szerencsénkre nem sokára is jött Herdiczkivel s Kerekessel. Alaposan végig jártuk s néztük a terraint [N. Terrain=terep] míg egy óra elteltével ott hagytak. Nemsokára virradni is kezdett s a sűrűsítés elmentével lefeküdtem. Esett az eső s én nagyszerűen aludtam egészen egy óráig délig. Ekkor Zsíros Kenyeret ebédelve Spiróval Kaláberezünk egész délután.⁵⁸ A gazember olaszok egész délután cseszkelték (?) még az éjjel irtózatosszörőzűsük hatása alatt valószínűleg. Öt óra után Kezdünk azután mi is Kontrázni s vagy száz lövés után nem is hagytuk abba míg Közvetlenül a dinerem lába mellé nem csapódott egy golyójuk amikor még az utolsó szót is magunknak rekviráltuk. Ekkor még folytattuk a játékot s Késő este vacsora miatt fejeztük csak be. Közben a Káplárom Nagyot hívták szabadságra Kitől szüleimnek küldtem levelet, hogy személyesen is ellátogasson hozzánk. Az ablós sokára történt meg mert ma is gyönyörű este és éjszaka volt. Sütött a hold úgy mint szép Magyarországon. 12 órára szerencsén is beérkeztünk a harmadik vonalba tartalékba. Gusztovicsot pedig Ki akadékoskodott a Stellungban ott hagytam faképnél. A től Káposzta vacsora után jól is esett ide benn egy pohár tea.

915. július 27.

Levetkeztem egészen s nagyszerűen aludtam 10 óráig délelőtt. Ekkor szép lassan megtisztálkodtam s felöltöztem, hogy a Rapportnál 11 órákor megjelenjek. . . . tíz órázás után meg is történt az egyik freiterem (?) Ki lett kötve. Két órára amiért a Kilencedik századtól lopott rumból berúgott s a szintén lopott lekvárt zsírral ette amitől gyomorgörcsöket Kapott. 2 órára faszolásmunkát is megKaptuk s nyugodtan megettem szerény ebédemet savanyú levest disznó hust burgonyával. Utána a szakaszom küldtem el fát vágni. Én meg naplómát folytatam. Kis lakomban, mialatt Tatár s Pesti Kaláberezik mögöttem. Fél négy óra s most már kezdek a levélíráshoz mert vagy 15 levélre Kellene válaszolni. A feketémet is elköltöm hogy izgatottabb legyen a hangulatom. Késő este mikorra a faszolásért indultak szerencsén befejeztem a levélírást s meg néztem a Kártyázást is. Nemsokára lett beszprechung is. Melyen Sónvágó újra összeszidott amiért tegnap oda nyilatkoztam előtte, hogy nekem nem Kell ilyen olyan Jungführer⁵⁹. Node azután cigarettával is megKínált hogy ne haragudjunk egymásra. 9 órákor miután levelet nem Kaptam Kimentem a szakasszal gyepféglát vágatni. Jó hogy Kint voltam, mert Hedrich éppen Kérdezett Veresstől s nagy meglepődésére szolgált az én Kint létem. Általában ködös volt az éjjel csak néha néha bújt elő a szépen sült hold.

915. július 28.

Egy órákor azonban mivel Kezdett a szél fújni meguntam a dicsőséget s Veresst magára hagyva deKungomban 2 óráig újságot olvastam. Nagyszerű hírek vannak benne bár csak már azt olvasnánk, hogy békét Kötnék augusztusban. Ezután lefeküdvé aludtam 11 óráig miért újra összeszidott Sónvágó mert szakaszom Kiment arbeitra s én abban a hitben hogy Hedrich megengedte a délig való alvást egész nyugodtan aludtam. Ebéd után arbeitra Kellett mennem, de nem dolgoztattam szakaszom, mert esett az eső s a Hoher Trieb nem volt Ködben s be voltunk látva a taliántól. Tepes (?) elbeszélgettünk egy darabig majd 4 órákor bejötttem Gargyával egy kicsit viccelve lefeküdtem s aludtam egy jó óra hosszát. Ezután levelet írok s naplóm folytatam. Jön a vacsorám is. Kitűnő vese-velővel saláta s töltött Káposztából nagyszerűen jól laktam. Utána Besprechnung, melyen megtudtuk, hogy nem reservébe, hanem egyesenes Stellungba kerülünk. Bosszankodtunk de nem volt mit csinálni. El is indultunk mikor beesteledett s jó esőben csakhamar megérkeztünk a szokott helyünkre a balszárnnyra. A taliánok örülten fényszóróztak ma is, mely nem nagyon bátorítólag hatott embereimre. Lövéseket is Kaptunk, de sebesültünk nem volt. Az ablósolás nagyon soká történt meg, mert nekem Kevesebb Stellungot Kellett besetzelni[N. besetz=elfoglalni] mint azelőtt s mellém Szörényi szakaszával Késett.

915. július 29

12 óra után már csak embereim Különösen az ujakat Kellett Kioktatni. Parancsom Kiadása után Sónvágót Kalauzoltam el majd leveleim tanulmá-

⁵⁸ Kaláberezik, kártyajáték.

⁵⁹ Jung: fiatal; führer: vezér, vezető

nyoztam át. Két óra után lefeküdtem s aludtam 11 óráig. Nagy Köd volt, előbb fölkerestem Szörényit hol Pestit is megtaláltam s velük beszélgettem jó darabig. Majd teát csináltattam s Pestivel átrándultunk a Zollner seehez (?) s a III. századhoz. Azután a saját Kezeim által szeletelt immár peccsenyének csinált Kosztoltuk be a főtiszt ural Kinek azután Kitűnően ízlett. Közben Sívágó is megkeresett bennünket Kivel társalogtunk jó darabig mivel esett az eső szűk deKungomban. A . . . reserve understandot csinál a többi zug embereivel. Ezeket még megnéztük majd az eső elől mindhárman deKungomban húzódtunk meg. Dalogatással foglalkoztunk nagyobb részt úgy hogy estig elég hamar telt el az idő. Közben Kaptunk parancsot újabb munkálatok elvégzésére. Én egy másik földött helyen a konyha számára csináltatok alkalmas helyet, mialatt Pesti egy jung Komp. Kommandói lakást kezdett meg csináltatni. Este kijött az egész Komp. Kommandói személyzet s nálam szorongtunk egész éjjel.

915. július 30.

Mikor 3 órakor Sívágóék bementek én lefektettem Pestit magam pedig újságot olvastam. Majd én aludtam el. Közben 10 órakor erős ágyúzást kezdtek a taliánok mely mindinkább erősödött. A nehéz tűzörségük dolgozott nagy kaliberű ágyúkkal nagyobbbrészt az én frontomra. 11 órakor még igazán Kétségbeesetten pár lépésre explodáltak a 28 asok. Pestivel bár egy darabig figyeltük a III. századnál lecsapódó gránátokat. Később a saját biztonságunkra is gondoltunk, éppen ezért mikor nagyobb mennyiségben hulltak a gránátok elhúzódtunk egy Kisebb Takarásba. Mikor pedig d.u. 3 órakor Kezdettségre csendesedni mi is elfoglaltuk földözékünket, mikor pedig a Köd leszállt az arbeitoit folytattuk teljes erővel. Nemsokára előjött Sívágó és továbbá Veress a maga reservé szakaszával. Mi tisztak a biztosításra vonatkozó parancsok Kiadása után beültünk földözékemben s ott beszélgetéssel töltjük időnket. Én mivel már egy pár napja nem aludtam s el vagyok törődve olykor-olykor elszundikálok mint az urak egy cseppet sem vesznek rossz néven.

915. július 31.

Reggel mivel a Szörényi s Pesti szakaszát Veress ablósalta s mivel Szörényi Került mellém Reservébe ő vele voltam egész nap. Reggel én fektüdtem le azonban sajnos újra megkezdődött 10 órakor az én frontom, lövetése újra nehéz tűzörség által s így nem tudtam aludni sem. Az idegekre van annak az ágyúzásnak rettenetes hatása, mert úgy szakaszomban mint századunkban sem sebesülés, sem haláleset nem fordult elő, dacára, hogy mint egyik kollégám megolvasta 10–11 óráig 87 lövést 11–12 óráig 127 lövést Kapott a mi frontunk. A bal . . . abschintznek volt tegnap vagy öt halott és talán 9 sebesültje, máról egy halott és egy sebesült. Egész nap tartott az ágyúzás délután pedig rettenetes gépfegyver tűz infanteri golyózáppal Követve. A délután folyamán láttuk a taliánokat stellungokból lejönni a negyedik század frontjára illetve annak elébe. Egy pár lövést mi is megkockáztattunk, mely valóságos futásra kényszerítette az olaszokat. Mint este a Ködben meg tudtuk a taliánok subabschnitunk (?) jobb szárnyán a Hoher Triebbel szemben az egész nap folyamán támadtak. Többször a kezükben volt már a csúcs, de mindannyiszor vissza

lettek verve. Ez a támadás még a Késő éjjeli órákban sem ért véget. Tőlünk az áldozatok (cca 8 halott 12 sebesült) Közt van szegény Rosenwasser Kollégánk is. A fején fúródott be egy olasz golyó. A jobb szárnyon állandó a munició és a kézigránát hiány van, amelynek pótlását is a mi reserve schwarmunk [N. schwarm=raj] Kénytelen azt pótolni, mert 9 ik század a 2 ik teljes Kimerülése miatt azt volt Kénytelen fölváltani. Este Sívágó újra megérkezett s itt is marad állandóan deKungomban. A biztosításra s a munició pótlásra én is tettem intézkedéseket úgy, hogy nyugodtan várjuk az olasz támadást amelyet minden felől jeleznek. A telefont is bevezették hogyan úgy hogy a Külvilággal is meglehetősen érintkezhetünk közvetlenül. Az éjjel csendesesen telt el annál inkább lármásabb volt a Következő nap.

915. augusztus 1.

Öt óra fele mivel Gargya helyettesít lefekszem s aludtam míg a gránátok és schrapnellek Közvetlen Közelünkben való explodálása nyugodni engedett 10 óráig. Egy darabig a telefonon értesítettük az általános helyzetről, hosszan megtudtuk hogy az olaszok megismételték a támadásukat a Hoher Trieb ellen. Ebéd után nagy lövöldözések hallhatók a jobb szárnyon melyhez a kézigránátok és a mi tűzörségünk jó lövései járulnak. Épen jelentette telefonon hogy a körletünket lövi az ellen tűzőres (?) s ottan is angriffot várnak. Általános a panasz a munició hiány miatt Sívágó d.u. 2 óra alszik, Gargya a telefonnál én pedig naplómát jegyzem. Én is elveszem a Kagylót mely ha nem lenne halálosan unalmasan telne az idő. Délután mivel nagy a Köd dolgoztatok s újabb deKungokat csináltak. Valóságos Kis vár fog kialakulni ebből a sok munkából. Este nagy örömmre Két csomagot Kaptam benne fehér neműt. Az este és éjjel virasztottunk én Sívágó s Szörényi. Legtöbbször telefonálgattunk mellyel egész szépen ellehet az unalmunkat úzni.

915. augusztus 2.

Reggel 5 órakor lefeküdtünk s nagyszerűen aludtam egészen délután 3 óráig, amikor az egész napi általános nagy Köd még nem oszolta el Az embereim nagy munkába fogtak. A mellettem lévő századdal u. i. nincs egyenes összeköttetés s nagy mértékben veszélyeztetve van az alszárnyam. Átnéztem azután tüzetesen a fronton 5 órakor az ebéd után levelet írtam jó Szüleimnek mert bizony gondolom nagyon nyugtalanok már amiért már egy pár napja nem Kaptak tőlem levelet. Majd este jelentések írásával vagyok elfoglalva s telefonálgatok. Jelentés jött, hogy a Lud. . . pass (?) Körül. Két Baon. táborozik mely ágyúval is föl van szerelve. Tehát általános Kompfbereitschaft. Már ma nem támadnak az olaszok állandóan 30 lépésre vannak a mieinktől. A Köd miatt persze nem támadhatunk sem azok sem mi. Mi ma sem vagyunk felváltva s nem is leszünk, mert a 9 ik század van sorban. Az éjjel nagy esőzés volt. Dörgött, villámolt, s mivel nagyon el vagyok törődve lefekszem bár nem tudok aludni.

915. aug. 3.

3 órakor a sok kapott leveleim tanulmányozom át. Igen örülök hogy a leveleim majdnem hiány nélkül érkeznek hozzám. Nemsokára elaludék s

csak az erős ágyúzásra 10 órakor ébredtem fel. Úgy látszik a Hoher Trieb és Lud. . . porst forszírozzik schwerékkel (?) az olaszok. Mivel azonban a Köd Kétfele leszállott fel hagytak a hiába való fáradozással, s így egy Két lövés hallatszik csak. Nem tudom meddig. Most írtunk Balthazárnak gratuláltunk beszédéhez nem tudom válaszol-e rá. Az egész délután mivel nagyon hideg van és fú a szél deKungomban bolondoztunk írogattunk leveleket. Daloltunk is jó darabon. Az olaszok csak kevéssé ágyúznak. Gyögyörű holdvilágos éjjelünkön kipróbáltuk, miután a löhningot Kiosztottam a világító pisztolyunk működését Egy lapot is egy újságot Kaptam, melyben valami béke hír is van, mind azon által nem igen bízunk benne. Hogy elne felejtsem a jobb szárnyunk elleni Támadás alkalmával állítólag fehér Kenyeret is dobáltak át hozzánk a taliánok. Most éjjel általános csend.

915. aug. 4.

Reggel 4 órakor még ébren naplómát folytatam mialatt Sóvágó és Pesti a háború befejezését latolgatják. ½ 5 órakor lefeKszünk bár erős a gyanúm, hogy az olaszok eme szépnek mutakozó napot ágyúzásra fel fogják használni. Jól látom teljesült bár délben a nagy esőzés miatt nem sokat lőttek. Annál inkább ½ 5 órai Kezdettel délután a mi részünKről. Ugyanis a Hoher Trieb egy részét melyet az olaszok megszálltak angriffal visszafoglalják csapataink. 30.5 mősaraink kitűnő pontossággal dolgoztak továbbá Kisebb ütegeink Küldték számtalan mennyiségben és minőségben üdvözeleiket. 3 órakor mikor felkeltünk alig, hogy megebedeltünk mindjárt a bejelentett angriffel voltunk elfoglalva. Istenem milyen is az ember, hogy örültünk mikor embertársaink halálát, pusztulását Konstatáltuk. Egy csöpp Kultura nincs az egész háborúban. Még 7 órakor is tart az ágyúzás részünkről gép és gyalogsági fegyvereink tüze mellett. Este újra összegyűltünk deKungomban, sajnálattal vettük a parancsot hogy Marci áthelyeztetik a 2 ik századhoz. Mindjárt el is búcsúzott s elment. Ezután telefonon értesültünk hogy Ki lettünk nevezve. Veress J-nekm többm, mint semmi, mint ahogy Szörényi mondta. A likőr mellett egészen nagyszerűen töltöttük az éjjelt, bár a hoher Trieben nyugtalankodtak az olaszok. Itt rakettát küldtek hozzánk.

915. augusztus 5.

Miután 3 órakor a faszungot s leveleket újságot megkaptuk s áttanulmányoztuk 5 órakor édes álomra hajtottuk fejünket. Csak egy órakor kelttem fel erős ágyúzásra s szép napsütéses időre. 4 óra fele az ágyúk már nem dolgoznak olasz részről s csendes minden. A Komp. Komdóban társalgunk, miután megtisztálkodtunk, ami bizony ránk is fért. ½ 5 óra után szalad egy ember hozzánk, hogy Varsó elesett. Mindjárt telefonáltunk s meg Kaptuk a hivatalos jelentést. Azonnal 3 as szalvét [N. Salve=sortűz] adtunk a taliánoknak s utána 3-szor éljent ordítottunk át. Majd beszélgettünk s várjuk az estét, hogy neki Kezdjünk Varsó elestének ünneplésére. Háromszoros hurrá ¼ 6 Kor telefonálják hogy Ivangorod (?) is elesett. Valami fenséges, talán egy lépéssel Közelebb újra békéhez. Az éjjelre tervezett mulatás részemről elmaradt, mert nagyon el voltam törődve. Egy néhány levelet is kaptam, mely némi derűre hangolt. Nem tudom mi-

ért de ez a Sóvágó olyan unszimpatikusnak tűnt fel nekem. Meglehet tévedek, de ez az általános megérzeletem. Talán annak tudható be, hogy nagyon zsémbesen viselkedik nem csak velem, de valamennyiünkkel szemben. Mindezek után nem venném rossz néven, ha nem szerencsétlenné jelenlétével. Amint értesülök a III. század hozzánk jön illetve már jött. Abschon. . . reservében (?) van. Gabi nem tudom mit fog szólni az Irén-lakhoz. Na legalább sűrűbben érintkezhetek vele személyesen.

915. augusztus 6 án

Reggel 4 órakor térhettem nyugalomra. Ekkor azonban nagyszerűen tudtam Kipihenni magam s utána pótolni a mulasztásokat. 11 órakor ezek a már régebben megkezdett ágyúzás ébresztett fel s a földözékemhez 15 lépésre lecsapodó gránátok explodálása. Gyönyörű időnk van s az egész napot Tote-Roumban (?) töltjük. A Készülendő Komdós deKungomon dolgoznak: Egész megfelelő lesz ha elkészül. Érdekes megjegyezni, hogy az olaszok sem nagyon jámborul viselkednek. Veress 3-szor futott végig a fronton s egyszer sem lőttek rá. Az ágyúzásuk is csak délig tartott. Ellenben jelentették, hogy a mi S-re egy gépfegyvert vontak fel, szerintem nem igen valószínű az Alpesek szépségeit ilyen gyönyörű délután lehetne igazán élvezni. Sajnos, hogy olyan helyzetben vagyunk, hogy inkább lemondanánk erről az élvezetről. Az éjjel fölvarrt Kat.-i rangjelzés elég jól fest. A pára telt levegőben a hegyek Kontúrjai halványan rajzolódnak a távoli messzeségben. A hegyóriások még most sem vetették le ezen okból fehér mezüket. Az ég felhői festői színezetükkel is érdekesek. Az este s éjjel a szokott foglalkozással telt el.

915. augusztus 7.

Reggel az újonnan készített Kommando helyiségében tértem nyugovóra. Az ágyúzást most is átaludtam s mikor felkeltem 10 óra fele csak egy Két lövést Kaptunk. Újra nagyon szép időnk van. Délután alig volt hallható ágyúlövés s így nyugodtan írhattam meg öt hosszú levelet. Közben Sóvágóval veszttem majdnem örökre, Kinek tendenciózus rosszakarátát már több ízben észrevettem s csak ma adtam tudtára. Nem is igen tetszett ez neki. Mit bánom én ezen beszélgetéstől egészen elkedvetlenedtem. Az én és Veress zugja este reservébe megy még jókor megcsináltuk Pesti az ablöst, mivel ő jött a helyemre. Vacsora után lefeKüdtem egy Kisése majd 11 órafele mikor az 2 ik század 2 szakasza megérkezett elhatároztam a Komp. Kommandónál magam . . . embereim úgy hogy 11 óra volt csak amikor a barakkoknál levő reserve Stellungot elértük.

915 augusztus 8

Azonnal felkerestük Kis deKungomat, majd a levelek elolvasása után aludni tértem. 9 órakor már megtisztálkodtam s alapos mosdást rendeztem, mert Bizony rám fért már. Forgách is itt van mint a 2 ik század parancsnoka. Szabó Gabi a 3 ikkal van itt, alig várom már, hogy alvásából felkeljen. Szeretném látni s vele beszélni, Komor hangulatom még mindig meg van, nem tudom megfejtene minek köszönhetem. A szép idő pedig ellenkező benyomásra ingerel. Ebéd után levelet Kell írni, mert még sokkal vagyok adós. 2 órakor vergatterung [N. vergatterung=gyűlés] a

Kapitány úr tartott előadást a . . . szállításról és alkalmazásáról. Utána a zugom ...reittert Készített, mialatt egy pár levelet megtudtam írni. Este Forgáchnál vacsoráztunk. Nagyszerűen tudja az embert jó Kedvre hangolni. Szabó Gabival is sokat beszélgettem, persze Kiről? Mint ő róluk. Este a szakaszom a faszolást intézte össze is szidott egy Kissé a Kapitány úr. Ugyanis mikor jött nem vettem észre, hogy ő az s Kérdezve, hogy Ki az én azt feleltem, hogy én Kérem ugyanazt csak azután vettem észre. 12 órákor bejöttem lakásomba s lefeküdtem.

915. augusztus 9.

Bár többször zavartak még is nagyszerűen aludtam, melynek oka fáradtságom volt. Reggel reggelire 9 órákor ébredtem csak fel. Megmosdottam meg tiszoráztam. Utána naplót írok s levelet akarok küldeni, de már hallom Sóvágó ordítását úgy látszik Rapportot akar tartani. Én is fogok egy Kicsit Kapni tőle érzem előre. Ez még ebédig nem következett be pedig már Hedrichtől is visszajött. Nagyszerű ebédünk után spa. . . Reiterhez való fákat kellett menni vágatni az én és Pesti szakaszának. Az önkéntesek is hozzánk szegődve elég hamar telt el a délután. Berukolás után levelet írok majd mivel itt a vacsora azt Költöm el. Sóvágó is adja parancsait. Én éjjelre dolgoztatok a zugommal míg saját személyemre nézve alszom.

915. augusztus 10.

Jól is tettem, mert reggel bár a Pesti zugja volt bereitschaftban, még is nekem s Veressnek lett alarm. Először ugyan nekem herstellt (?) lett, de már 7 órákor reggel útban voltam az hoher Triebra. Szerencsére egy Kis Köd ereszkedett le s így lövés nélkül jutottam ki. De fújató marsunk volt szegény embereimnek 300 ... alatt majd le rogytak. Jó magam is el valék fáradva. Lengyelnél ide fenn jelentkeztem Ki már a Veress zugjával a legveszélyesebb helyet ablósoltattam s így én csak mellé jöttem. Egy darabig beszélgettem a . . . Kerc-el, Ki megkedvelve valószínűleg Ki lesz tüntetve arannyal a Hídvégerrel. Délután az ablóst ő végezte s ő adott utasításokat. Én egy sziklában vájt odúban foglaltam magamnak helyet. Gránát ellen is úgy gondolom egy Kissé véd. Az eső még talán csak nem szivárogo be. Egész nap nagy a Köd, nemkülönben a 30–40 lépésre lévő taliának nagyon nyugtalankodnának. Meglehetősen nyugalom van. Az eső este fele sűrű cseppekben hull. Két fegyvergránát, tőlem nem messzire csapódott. Annyira el vagyok törődve, hogy bár a frontot át Kellene vizsgálnom s ébren lenni, nem vagyok képes s ledőlök alszom is bár minden pillanatban felzavarnak. Nem is tud az ember nyugodtan aludni.

915. augusztus 11.

Éjfél után nagy lövöldözést Kezdek amelybe olykor Kézi és fegyvergránát robbanása is vegyül. Nem nyugtalankodtam mert tegnap Hídvéger oly nyilatkozatot tett, hogy az olaszok attól félnek, hogy mi támadunk. Eszünk ágában sincs az angriff. Aludtam tehát tovább, majd csak 9 órákor az ágyúzásra ébredtem föl. Nemsokára azonban elhallgattak s én bementem a Komp. Kommandóhoz meg mondani. Megreggeliztem majd, visszajöttem s délután újra nagy ágyúzást Kezdek stellungainkra, melyből nem egy kettő jutott földőzékemhez közel. Egy deKungomba bele is

fult. 3 órákor elhallgattak újra s fegyvernél nem is lehetett hallani egyebet egész estig. Este azután vacsora után elkezdődött a rémes Kézi és fegyvergránátózás. Hát rettenetes is az. A deKungom mellett explodált egy néhány s bele remegett az egész alkotmány. Később azután elhallgattak, mert este ítéletes hasonló vihar volt felhőszakadással.

915. augusztus 12

2 óra fele Szolyka Keresett fel, hogy aláírjam a Quittungot [N. Quittung=nyugta, elismervény] gáz. . .-ból. Ezután csak reggelimet kaptam be s lefeküdtem. Nyugtalanul forgolódtam ide-oda még 9 órákor az ágyúk egyáltalán nem hagytak pihenni. Az eső s Köd azonban nemsokára beszüntette az ágyúzást bár ma mi nem élveztünk belőle. Délután bár felhős az égbolt nem esik, jó is mert sziklaváram nagyon csorog. János lenn volt Konyhán és ő mondja, hogy annyira bízik mindenki a 15 ikében, hogy béke vagy fegyverszünet lesz, hogy másról nem is beszélnek. Én persze nem hiszek semmit az egészből. Isteni csudának kell Közbe jönni hacsak a mondó vagyok adja az ég, hogy a bakáknak legyen igazuk. Este a 24 cm-es (?) . . . állítólag hajó ágyúval Kezdt el dolgozni. Bár vagy 60–70 lépésnyire explodált úgy hallatszott, hogy a deKungom falát szakítja át, s azzal veszélyeztette, hogy rám szakad a szikla réteg s én szikla sírban alszom örök álmomat. Hála Isten ez nem következett be s az egész további est nagy nyugodtsággal telt el. Az olaszok is úgy látjuk megijedtek egy ágyúzástól, mert az éjjel egy handgránátot sem menesztettek hozzánk. Persze fegyverlövés azért állandóan ébren tartott bennünket.

915. augusztus 13.

Még az éj folyamán nagy eső lett, mely tartott azután egész nap. Én nagyjából aludtam bár keserves helyzetben voltam amennyiben a sziklák köze áteresztette utoljára a vizet bőségesen. Nagyon jól jártunk az egész nap tartott nagy Köddel, mert a tűzőrség nem kezdhetett el munkáját. Ebéd után (al.ü. 4h/1) a Komp. Kommandóhoz rándultam le, honnan az eső újra visszazavart deKungomba. Tegnap még nagyszerű faszolásunk volt. Torta, bor, sör, cigaretták, gyümölcs, stb. stb. apró-cseprő dolgok. Még egy néhány levelet tudtam világosan befejezni. Majd a vacsorám költöttem el s a kapott újságokat is leveleket tanulmányoztam át. Semmi hír bennök a békéről. Szép eredményeink mellett pedig tisztességes ránk nézve békét tárgyalhatnak már egész nyugodtan. Egy újabb téli hadjáratra szerintem gondolni sem lehet. Az éjszakát nagyobb részt beszélgetéssel töltöttük. Az olaszok újra nagyon becsületesen viseltek. Azért halott nélkül mi sem úsztuk meg. Egy emberünket fejen lőttek, egyet egy leguruló Kő ütött fején s mint értesültünk meg is halt, egyre még a deKung szakadt rá s agyonnyomta. Mégis szerencsésebbek vagyunk mi mint a 9 ik századbeliek. Nekik 35 halottjuk siratja a hoher Triebent.

915. augusztus 14.

Gyönyörű szép időre ébredtünk 9 órákor. A mi s az ellenséges nehéz ágyúk egymást Keresik. Ezalatt én a napon írok leveleket s fejezem be naplóm. A néma csendet az ágyúk elsütése s a golyók suhogása teszik olykor-olykor lármássá. Valószínűleg megússzuk e napot, hogy a rajvonál-

nak nem kell rettegni, hogy belénk vág egy gránát. Egész szép ez a vidék egy biztos helyről szemlélve az egészet. Festői látvány, melyhez az égbolt ritka fehér fellegecskéi járulnak. A távoli hegygerinceket a sűrűbb fellegek magukba zárják, mintha elakarnák takarni a hóval borított csúcsokat. A mögöttünk levő faluba már valóságos békeország van, hova még csak látogatóba sem megy ágyúgolyó. A Közelünkben van egy szép Kis tengerszem, melyre már a múltkor indítványoztam, hogy csolnakot Kellene csinálni. Közben azonban megbolondultak az olaszok, melyet azt hiszem régen megbántak. Este szemezt az eső s én hazamentem Sívágóhoz ott Költöttem el a vacsorámat majd mivel az abló még nem érkezett meg vissza mentem deKungomba, hol egészen éjfélig tartózkodtam. Ekkor mivel még mindig nem jött meg a fölváltás lementem a Komp. Komdóhoz hol már Kerekes zászlós is volt, Ki engem ablósolt.

915. augusztus 15. én.

1 óra fele elindultam hazafele. Az út közepe táján a fejem mellett süvített egy golyó el. U.i. az olaszok beállították nappal fegyvereiket, arra a helyre s így gondolnak némi eredményt elérhetni. Mikor beértem még átolvastam e néhány leveletem majd lefeküdtem. Csak reggel 9 óra után Keltem fel. Ekkor nagy tisztálkodást és mosakodást csináltam. 1 órákor pedig Rapporra mentem. Utána mindjárt ebédemet költém, mert bizony már éhes vagyok. Most értesültem hogy Hedrich megy haza. Na ekkor vége a jó világnak. Mert idáig csak volt némi respektje Sívágó előtt az én érdekeimbe. De most ha elmegy Ki lesz az én pártfogóm, senki bizonyára senki a jó istenen kívül. Bízunk tehát ő benne s ő biztos nem hagy el. Egész délután leveleket írtam mellyel csak az est beálltával Készültem el. Vacsorám mely Kitűnő leves, töltött Káposzta s káposztás tésztából állott, kitűnően esett. Éjjelre a szakaszom a faszolasokat vitte Ki a Stellungban levő századoknak. Ki pedig Gabihoz mentem le visitelni. Az éjszaka nagyobb részét nála töltöttem el beszélgetéssel a régi jó időkről. Közben egy csajka a fejére esett s megkarcolta a homlokát egy Kissé, mellyel oly érdekesen nézett Ki mikor beragasztottam, hogy valahányszor rá néztem Kénytelen voltam el nevetni magam. Éjfélkor elváltam tőle mert neki jókor reggel el kellett indulni valami utat csinálni.

915. augusztus 16.

Kitűnően aludtam egész reggeli 11 óráig. Amikor megmosakodva beszprechungra mentem le Sívágóhoz. Az én zugom délutánra szigorú Készenlétkben lesz. Egy üveg bort s egy Kis befőttet Kaptam még a cigaretán kívül. Azt gondoltam hogy vagy ellenségem lesz Sívágó ha Hedrich elmegy, de nem sőt ellenkezőleg. Popovill többször ellátogatott ide s sok rendelkezéseket ad. Most tudtuk meg hogy nem ma, hanem holnap után este megyünk Stellungba csak oda hosszan tegnap előtt eljöttünk a ... Ebédig még 2 óráig egy csomó levelet írok, hogy a Stellungba ne legyen vele sok bajom. Az ebédünk fejedelmi volt. Ilyent még harctéren nem ettünk. Gríz leves, pörkölt, tört burgonya és ugorkasaláta melléklettel, tejbe rizs szilva Kompóttal s újsággént gyenge Tengeri megfőzve végül fekete Kávé. Ezek mellé egy üveg bor, befőtt. Délután a szakaszom Készültség volt. Fel is fért már rájuk egy Kis pihenés. Én pedig lementem Veresshez

hol a maródi Kerekes önkéntessel nagyszerűen eltöltöttük a délutánt. Később nagy erőt Kaptunk melyet az őszi időjárásnak tulajdonítunk. Éjjelre a szakasz deszkát s csillagoKát hord én ezalatt alszom mint a bunda. Ágyúzás az egész nap alatt Kevés volt, úgy látjuk már megunták dicső tűz-őreink ezt is. Bosszúságomra csak egy újságot kaptam.

915. augusztus 17.

Reggel 9 óráig aludtam valami fenségesen. Álomban egy gyönyörű Kis leány mulattatott. Látásból Debreczenben ismertem én. Egynehány-szor találkoztunk s mindég mosolygott rám, mely oly elragadó Kedves Külső Kölcsönzött neki, hogy most itt a harctéren egészen belebolondulva érzem magam. Ha isten megsegít s valamikor visszajutok a legelső alkalmat megragadom, hogy megismerkedjem vele s éjjeli Kis epizódomat elbeszéljem neki. A mindannyi reggeli munkámat elvégezve naplómba foglalom a sajnos csak álomban láttottakat. Szomorú időnk van. Hébe-Korban búvik csak elő a felhők mögül a nap. Eső mondhatni állandóan szemel. Ágyúzás ritkán hallható ez éjjel annál inkább volt fegyverropogás, melybe akkorként egy egy Kézi gránát robbanás s géppuska Kattogás is vegyült. Ebéd után a szakaszom fát vágott lenn a völgyben. Ezalatt Veressel én, Kit igen megszerettem beszélgettünk a szép lányokról s sok másról. Este megvacsorálván lementem Sívágóhoz, Ki velem szemben annyira megváltozott, hogy Ki sem tudom mondani. Ott volt, Brüll tatuci is s nagyszerűen elbeszélgettünk. Mikor ez utóbbi eltávozott, jött Domo-kos s Jámbor, Szörényi Szabó Gabival s oly élénken jó Kedvben töltöttük az estét s éjjelt, hogy Ki sem mondható.

915. augusztus 18.

A reggeli órákban tértünk álomra s már ½ 11 órákor felkeltenek, hogy a század a Király születése napját megüli s 11 órákor lesz egy Kis ünnepély. Ez meg is volt. Klein alezredes s Sívágó tartott beszédet. 1 órákor a liebesgabe kiosztása után ebédelni tértünk. Ez alkalommal közösen fogasztottuk el jó Kis ebédünket. Utána éltettük a Királyt s ittunk jó pezsgőt az egészségére. Kitűnő hangulatban valánk s nem egy lapot Küldtünk ennek külső jelül szeretteinkhez. A Klein Arturnak is írtam egyet: nem tudom felejtteni egyiket sem, mikor oly sokáig foglalkoztam velük otthon. A Késő délutáni órákban oszlott szét a megnövekedett társaság. Ágyúzás Kevés volt ellenben fegyver és géppuska ropogás annál több, még az ünnepség alatt is, mely azonban nem akadályozta a dörgő éljenzésünket. ... órákor útnak indultunk.

915. augusztus 19.

Kerekes zászlóssal beszélgettem jó darabig. Ügyesen konzerv dobozokból csinált egy kis kályhát s annak melege mellett társalogtunk. Az ablósolás megtörténte után 1 órákor lepihentem én is a régi rossz dekungban. 9 órákor ébredtem csak föl amikor Veresshez jöttem szórakozni. Szörényi is lejött s jól eltöltöttük az unalmas időt Közösen megebédeltünk, majd egy új Komp Kmdó helyiséget csinálunk s ott ügyelek fel, mivel a többiek mind lefeküdtek. Általában ködös az idő, ágyúzás ritkán hallható lövöldözés hasonlóképpen. Este fele még jég is esett. Egy levelet

is írtam. 2 csomagot kaptam, ennek igen örülök. A közös vacsora után egy párparancsot adtam ki majd dekungomba térek, s nemsokára elszenderedek. Sokszor fölzavarnak ehhez járul a nagy hideg úgy hogy a lábam is fázott egy kissé. Odakint kisült még fagyott is. Csudálatos mikor a III. század van kint a Stellungban bámulatos csend uralkodik a jobb szárnyon.

915. augusztus 20.

Reggel 8 órakor kibúvok vaczkomból s lejövök Veresshez. Egy befőt-tet mindjárt be is kapunk s az öreg Kerekessel cigarettázunk, sokat beszélgetünk a békebeli állapotokról, s a lányokról. Meglehetősen szép idő van csak a szél fú nagyon. Ágyúzás távolról sokat hallható. Az emberekkel dolgoztatunk, mert ilyen hidegben bizony jó lenne már a meleg dekung. Majd leveleket írok most ha eljön az idő haragudnak ha nem kapnak levelet, ami bizony most sajnos földi a valóságot. Közben közben mi is megfogjuk a fűrészt, csákányt s szorgosan igyekezzünk. Csodálatos hogy a . . .-felől bár nagyon szépen hátba látnak bennünket ágyúval nem lőnek hozzánk. Este együtt vacsorázunk utána szétszolván én parancsaim kiadása után bebúvok dekungomba, honnan ki sem mozdultam reggelig. Gyönyörű éjszaka van úgy hogy az ordonancom kint szívesebben áll mint bent.

915. augusztus 21.

9 óra után bújtam ki földőzékemből s mindjárt hozzáálltam Szörényivel Kivel egészen jó barátságba lettem jöttem be a Komp. Komdhoz. Egész napunk ezzel töltöttem el, csak egy néhány levelet tudtam közben megírni. Ágyúzás nagy ritkán minden oldalról hallható, csak mi nem kapunk belőle. Az ágyúink estefele megszólalt, de bár 3 lövés különösen menesztette a homok zsákokat a levegőbe tölünk 20 lépésnyire a negyedik lövése végül a mi hegyoldalunkat találta. A köd leereszkedésével, el is hallgattott. Közben megfigyeltük mi és az olasz állások közötti szakadékot s ott három holttestet fedeztünk fel. A dinerem vállalkozott is mindjárt, hogy a fölszerelést elhozza de én nem engedtem. Ezek a hullák lehetnek okai annak, hogy erős szél alkalmával oly rettenetes bűz árad a földőzékbe. A hét csöves fegyverek kitűnően működnek. . . be lehet őket állítani. A délután folyamán Novogeorgjevsknek elcsúszott 300 ágyúval a taliánoknak tudtukra adtuk, aként hogy a gránát szárára erősítettük a tábori lapot s fülsértő zajjal sietett az olasz állások mögé.⁶⁰ Vacsora után újra lefeküdtem, mivel azonban támadást jeleztek elrendeltem még a legszigorúbb készenlétet mely minden ember ébrenlétében nyilvánult meg.

915. augusztus 22.

Egész éjjel nem sokat aludtam, oly hideg szél fúj át dekungomon. Forgolódtam összevissza, míg végre Kilencz óra fele Veresshez mentem el. Sűrű sötét ködben van az egész táj, melyet a szél olykor-olykor félrelib-bent. Jó kedvűen daloltunk egész nap annyival is inkább mert tudtukra jött, hogy este föl leszünk váltva. Délután de különösen este azonban oly

kutya, kemény hideg szél fúj, hogy kénytelenek voltunk tüzet rakni, ennek dacára is oly hosszúnak tűnt föl az idő míg az Ablós [N. Ablós=váltás] megérkezett hogy szinte éveknek tetszett. 11 óra fele végre fölváltottak úgy hogy Sívágóval 12 órára minden különösebb nélkül megérkeztem a Reserve Stellunghoz.

915. augusztus 23.

Reggel 11 óráig aludtam igen kitűnően, mikor is felkeltem tisztálkodva 12 órakor a Rapportot megtartottuk. Sívágó igen jó kedvben van, most délután Villachba offene ordnant [itt: szabad eltávozás] kap. Ebéd után nála gyűltünk össze s valahonnan, kerített hegedű hangja mellett kitűnően daloltunk. Ott volt Szabó Gabi is. 4 órakor ment el. Sívágó nagyszerű hangulatban. Ne hogy végre én se parancskodjam egy levelet hoztak a többi közül kihalászva Iréntől. Nagyon megörültem neki, mert bizony már 2 hete nem kaptam. Szép, napfényes időnk van s én lemegyek szakaszomhoz a munkákat ellenőrizni. Feljövét Tokay a műőrástól sikerült egy srappnel hüvelyből készült gyűrűt elrekriválni. Leveleket is jó lesz írni, mert egy néhány nappal el vagyok maradva. Én még vacsora után is tart. ½ 9-kor az őrnagy úr Popovics rendelkezésére Laufgrabent [N. futóárok] csinálunk a szakasszal. Éppen beakartam jönni mikor vizsgálni jött bemutatkoztam neki igen szívesen beszélgettünk. Miután csak éjfélkor jöh-ettem be.

915. augusztus 24.

Ezután betértem Pestiék, hol nagyban folyt a muzsikálás s mulatás, azonban már álmos hangulatban. ½ 2 órakor szétszoltottunk s levetkezve kitűnően aludtam. 12 órakor felkelve nagy tisztálkodást rendeztem. Nemsokára meg is ebédeltem, mely után Pestiért néztem be. A szakaszom leküldtem . . .-hoz való fákat vágni én pedig Jónás cigánnyal muzsikáltattam. 5 óra fele teljesen belöttek bennünket a disznó taliánok s rövid időn belül a közelünkbe lőttek vagy 60–70 srappnell és gránátot. Hála a mindenhatónak sebesülésem sem történt még csak egy sem. A dekungunk tetjére is esett pedig egy darab kő. a nagyszerű idő dacára már 7 órakor nem lőttek az igaz, hogy közbe játszott összes ágyúnk működése, s valószínűleg belöttek az ágyújukat. A hozzánk küldött schrapnelleket még szívesen vesszük, mert Tokay az óras panaszkodott már, hogy nincs anyag, amiből a gyűrűket tudná gyártani. Na most nem fog legalább panaszkodni. Este felé még a postám tanulmányozom és naplót írok majd leveleket mert már ezt is ellustálkodtam. Az Annamarié kitűnő híreket ír Bécsből, bárcsak beválna. Már ½ 8-kor setét van igaz nagyon pára telt a levegő. Este a szakasz megy deszkákat hordani ki a Stellungokba, így én szórakozhatok nyugodtan Pestiék, Tarpai és Jámor is eljött. Dalolgatunk vitatkozunk úgy hogy egész éjjelt igen szépen eltöltöttük.

915. augusztus 25.

Gyönyörű holdvilágos csillagos éjszakánk van mostanában. Reggel 3 órakor még anordnungolva [N. anordnung= intézkedve] még egy pár dolgot, lefekvém s kitűnően aludtam 11 óráig. Ekkor a kötelesség a szakaszom mellé szólított mely Konyhának való helyet csinált jól távol tőlünk

60 Az orosz hadsereg 1915. augusztus 20-án adta fel a novogeorgjevskzi erődőt.

nehogy a füstje e reserve állást elárulja. Nagyon szép időnk van. Csodálatos hogy, hogy lehet egyik nap olyan hideg, másik nap pedig meleg. Ebéd után egy darabig leveleket írok, majd elnézek az újonnan felállított ágyúinkhoz. Az egész hasonló egy emelőhöz, ha még egy méteres vas-tag csövet gondolunk hozzá. 15 cm-es Mozsár Krakkauból jöttek. Csak srapnellt lő, a patronja egy kis rongyba bevarrt puskapor. A löveg egy otromba vas tömeg, melynek a végén egy kis srófocska van. Még a régi fajta a visszahatós nem hátra fele, hanem le és fel nyilvánul. Készlete 25 drb gr. Visszajövet Tarpai doktorral beszélgetek. Az Érdekes Újságba beküldte a Monte ...-it s ráírta hogy az a hegy, melyet sem mi sem a olaszok meg szállni nem tudnak s úgy jött ki az a hegy melyet az olaszok meg szállni nem tudnak. Este vacsora után Pestiékhez mentem, mivel ma van a neve napja. Hát leérkeztemkor legnagyobb bámulatomra a ... Distinctiót viseli. Megmagyarázták s telefonice a király születésnapja alkalmából valóban kinevezték sőt még Fánkot és Kerekest is. Nosza volt is nagy mulatás a kettős alkalomra. Érdekességnek Csiky Berci, Kiss Béla cimbalmosa egy sajtó fából készítette cimbalmon játszott nagyszerűen. Szabó Gabi, Jámbor s Tarpai voltak a többen kívül a lakomán 20 üveg bor mellett volt még sonka, parmezán, olíva s más jó dolog, jó kedv nagy mennyiségben.

915. augusztus 26.

Szabó Gabi egy kicsit rosszul van de mi tovább mulattunk s az öt óra együtt talált bennünket. Igen jó hangulatban voltam, miért lefeküdtem, hogy egy kicsit kipihenjem magam mert estére Stellungba megyünk. 11 órákor azonban már talpon vagyok s átveszem a jó hagyományos levegőt, a szép napsütés idő mellett. Ágyúink ritkán szólalnak s számíttják lövegeink a levegőt. Visszhangjuk ellenben van olyan nagy, hogy azt hinné az ember összedőlnek ezek a hegyóriások. Délig még naplóm folytatam s leveleket címezek, mert egy néhányat aláírtam a fiúkkal. A reggelim csokoládés kávé cvibekkel [N. Zwieback=kétszersült], kitűnően ízlett. Azt beszéljük, hogy nemsokára elmegyünk erről a helyről. Kicsi a valószínűsége bár úgy lenne azért, mert ha most nem is, de a következő alkalommal én kerülök a Kopecre (?) és ott egy kissé nagyon közelről kell beszélgetni a talián urakkal. Ezalatt a téli háborút egész komolyan készítik elő. Nem is tudom megérteni, hogy beszélhetnek most a békekötésről s más efféléről. Délután a konyhát csináltatom. Nagy ágyútűz alá vették a mieink éppen a homokzsákokat ahogy szaladtak a taliánok le onnan mutatja az, hogy schrapnelleket menesztettek még utánuk. Kis naplóm méltó befejezése lesz azthiszem az, hogy az oroszok legerősebb vára Breszt Litovszk fegyvereinknek. ... A jelentőségét nem kell fejtegetni, hiszen tudja mindenki, hogy az utolsó nagy vára ez az oroszoknak s most már talán még keményebben tudunk elbánni ezzel a demokratizált hadsereggel. Már ezzel újra közelebb jutottunk a békéhez s ha ilyen mértékben folyik az orosz sereg üldözése, úgy nem sokáig fejthetnek ki ellenállást az orosz forradalom katonái. Már azt gondoltam, hogy nyugodtan fog folyni a mai nap, amikor az ellenséges ágyúk teljes erejükből tüzelni kezdték a hegycsúcsot. Nekünk nemsokára alarm, majd az 1 és 2 szakaszunk megerősíteni a 9. századot. Szerencsére már alkonyodott úgy, hogy egyetlen lövés nélkül nem tudtak jönni. Kisült azután, hogy 9-esek azért késtek a meg-

erősítéssel, hogy hamarabb felváltjuk őket, amit el is értek. Én 9 órákor a szakaszommal mely a kenyeret és a konyhát hozta ki még éjfél előtt felérkeztem a Stellungomhoz. Most láttam s Kerekest váltottam fel. Gyönyörű holdvilágos csillagos az éjszaka s néma csend az egész tájba, mintha itt most akarna nyár lenni, de amelyet én a vihar előtti csendnek vélek csak. Igen erősen tartja magát, hogy elmegyünk a Stellungból az ezredünk bal szárnyára. Bár igaz lenne, mert ezt a kopár helyet már utálok. Mennyivel jobb volt a ...-on ott legalább volt természet s ha ez van úgy minden bánat felejtve. Az elmékedéseknek azonban nem feleletünk. Ha isten velünk, kicsoda ellenünk! – Senki bizonyára senki! –

1915. Augusztus 27.

Ami segedelmünk jöjjön az Úrtól ki teremtett tart és igazgat mindeneket Ámen! Kerekes deKungjában virradatig elszórakoztunk s akkor édes álomra hajtám fáradt testem. 11 órákor felkelve a deKungokra tetőt állítottunk össze s így legalább vízmentesekké tehetjük s Kisebb veszéllyel dolgozhatunk azok javításán. Ebéd után Pesti azzal a hírral jön, hogy estére le megy, mert a skiruphoz [N. ski krupp=síhátvéd] osztották be. Nagyon örült a fiú neki alig lelve helyét szépen lefestette magának a következő hónapot mesés színekkel ecsetelve. Egy Kis délutáni álom után csomagoltam egyes dolgokat. Vacsora után a Komp. Kmdóba vagyok, hol Pesti alig bír már magával oly nehezen várja a Tatucinak Keresztelt Brüll hadnagyot. Egy pár levelet is kaptam, de tisztí Gebürök nem igen jönnek mostanában.

915. Augusztus 28.

Végre valahára Kopogtatnak az ajtón s belép Brüll Tatuci. Pesti nem sokáig is időzött már ment, hogy mentül hamarabb biztos helyen legyen. A Tatuci igen Kedves öregebb hadnagy. Mindjárt beszédbe is elegyedünk vele, bár erősen állítja ő is, hogy a napokban elmegyünk még is igen Kicsiny reménye van hozzá. A friss Pesti Hír lapját mindjárt nyakom csíptem s reggelig az utolsó betűig Kiolvastam. 11 óráig újra nagyszerűen aludtam. Ekkor egy pár bombát eresztettünk az olaszokhoz, mert egy Kissé nagyon szemtelenül Kezdték már viselkedni. Majd naplóm folytatam, miközben egy ágyú golyó suhog el nem nagyon magasán deKungom fölött. Kimegyek megnézni, hogy nem löjjük e, hát nem sokára zúg egy darab kő felém s isteni szerencse, hogy Kupán nem vágott. A lábamtól 10 cm-re csapódott a földre. A mi ágyúgolyónk bevágódásától repült hozzánk. Használt azonban az olaszoknak, mert némi csend az egész vonalon. A Ködös páratelt levegőn át olykor-olykor Keresztül tör a nap játszi sugara, úgy hogy Kellemesnek mondható az idő. Írás közben almát rágok s czukrot szopogatok mert bizony 1 órára már Kezd éhes lenni az ember. Jön is mindjárt az ebéd. Ebéd után egy pár hivatalos jelentést adok le, majd segítők Szörényinek deKungjának készítésében. Ez eltartott az egész Ködös délután. Este vacsora után parancsokat adtam ki majd míg a tekintélyes póstám s a még tekintélyesebb tisztí gebürökmeg nem érkeztek. Mindjárt vissza is vonultam s bekosztoltam a Kapott sajtót s vaját mézzel. Gyönyörű nagy körtéket kaptunk melyhez még szilva s bor cigaretta jött. Nemsokára a Pesti Hírlapot is megkaptam s ezzel mulattam jó darabig.

915. Augusztus 29.

2 órákor már annyira álmos voltam a jó meleg lakásban, hogy Kénytelen voltam lehunyni szemeim s aludni. Egész reggeli 11 óráig aludtam, amikor újra jelentéssel zavartak fel. Teát csináltattam s jó cukrosan czvibakkal be kosztoltam. Nagy a Kőd azért mégis hallatszik olykor-olykor ennek félre. . . egy-egy csattogás az olasz fegyverekből. Leveleket írogatok majd naplóm folytatom s megyek ebédre. Délután telefonálgattam hegedűért Herdiczkihez s anyagért a Kmdóhoz majd mivel esett az eső beültem az öreg Tatuczihoz s beszélgettünk vacsoraig. Majd vacsora után még összesen 6 drb levelem megérkezett. Mérgesek voltunk, amiért az egyik ör mester lefogta a Pesti Hírlapot s nem szórakozhattam vele. Dekungomban még jó darabig fenn tanyázok majd édes álomra hajtám fejemet.

915. Augusztus 30.

Ködös hideg napra ébredtem mély álmomból fel úgy reggel 11 órakor. A mindennapi elvégzése után már az ebéd is megjött. Fánkot ettünk, mely egy cseppet sem harctéri eledel. Ebéd után nagyobb részt loptam Brüllnél, a napot s filozofáltunk nagyban. Csakhamar elterjedt a hír hogy a napokban ablósolva lesz az egész abschnitt s megyünk az ezred balszárnýára. Ezek mellett azonban amint kellett volna nem kapott ablóst a század. Jelentések olvasása és írása mellett csakhamar beesteledett s vacsorához láttunk. Utána megvártuk még a leveleket mert éjfél fele érkezett meg s akkor a rémesen hideg időben egy schwarmoments (?) felvittem feldwachéra ablósolni ez ott már négy napja levőket. A kályhába jól befűtünk s naplómát kell befejezni. Igazán jó hogy elpályázunk innen, bár a Kitűnő deKungok mind elkészültek, na de ott is találunk majd azt hiszem nem lesz okunk panaszra mert legalább faluba is kerülünk.

915. Augusztus 31.

2 óra fele alvásra hajtom fejem s csak 12 órakerébredtem fel. Jól bete-
áztam bár nincs nagyon hideg. A nap szépen süt melyet a tűzérség fel is
használ s egymás után Küldik üdvözléseiket. Ebédemig egy pár levelet kell
megírnom, mert talán csak holnap este kapunk leváltást. Így pár nap óta
nincs jó étvágyam s ma is csak keveset tudtam falatozni. Ebéd után tel-
jes erejükből dolgoztak a tűzőrök s az olaszok tőlem pár hajításnyra küld-
ték Kisebb Kaliberű gránátjaikat. Egy Kmre hideg is van s behúzódnak a
Komp. Komdóba. Este vacsora után megint a póstát vártuk megérkezni
mivel én nem ablósolom a jobb szárny szakaszát pihenésre tértem. Nem
valami jól érzem magam, miért alvásom is nyughatatlan.

915. Szeptember 1.

Már nyolc órakor talpon vagyok s élvezem a szép nyári napot. Mosakodás után telefonálok majd naplót írok. Leveleket is Kellene írni mert a tegnapi nappal a tábori posta számunk 603 lett. Nem tudom minek lehet ez az előjele. 12 után benézek a Taticuihoz. A Sívógó már tegnap megjött úgy látszik nem jött be a számítása. Nemsokára ezután rettenetesen rosszul lettem. Fájt a fejem, testem zúgott az agy. Már azt gondoltam, hogy pusztulok és veszek egészen a Késő éjjeli órákig. Ott hányKódtam dide-regtem lázzal oly nyűgösen mint egy gyermek. Így talált meg az ablósóló

9-ik század. Nagy keservesen tudtam bevánszorogni a barakkokhoz, ahol a doktor hivatott magához. Megmértük a lázat 38 fok mutatott. Láttam az arcáról, hogy komoly bajt lát bennem, de nem szóltam semmit. Egy gr. Chinint adott. Alig tudtam bevenni s lenyelni. Hazavánszorogtam, rögtön betakartattam magam s meglehetősen jól aludtam.

915. Szeptember 2.

7 órakor már nem tudtam aludni, megmértem újra a lázt 38,9 fokot mutatott. Nagyon megijedtem az orvos bár még most sem mutatta. Most már azonban nem chinint, hanem aspirint vettem be, mely minden undor nélkül lenyelhető. A délelőtt még foghagymát szalonnával Kívántam meg s mint a hőmérő mutatta délben 37,2 fok lázam volt csak. Délután daloltam is már s jó hangulatom volt. Este a hőmérő újra 37,6 fokra szállt föl. Szabó Gabiék mulattunk egész éjjel, minek a doktor nagyon ellene volt s még meleg bort is Kóstolgattam. Nagyon álmosan éjfél tájban tértem nyugovóra.

915. Szeptember 3.

9 órákor már felkeltem s megmértem a persze nagyon gondolt látás: Ez mindössze 37,3 fok volt, ami a doKtort is megnyugtatta. Jól is éreztem magam. Megmosakodtam s délben jól beKosztoztam a töltött káposztából s palacsintából. Délután Leveleket írtam mely csak későn fejeződött be. Ezután kártyáztunk a doktorral lórumot. A lázam 37,6 fok. A levelek Között volt az apám s az egész család fényKépe. Az öregem tiszteletre méltó Komolysága nagyon megdöbbenően hat a szemlélfőre. Látszik rajta hogy sokat gondolkodik s elmélkedik. Általában szép a fény Kép, de a hangulat nem, valami jó rajta. Úgy megsajnáltam a családot, hogy szinte magam is elkezdtem sírni. A jó Isten mért nem adál szárnyat, hogy utolérhetném az anyai vágyat. Vacsorára hazajöttem, de egy Kis ecczetes burgonyánál és hagymánál egyebet nem ettem. Értésültünk, hogy még egy hétig Körülbelül itt maradunk. Megyek (8 h), hogy az orvosnál egy Kis jó hangulatot szerezzek, mert így nagyon fojtó a belsőm érzése. Jól is találta magát a társaság amíg Sóvágó be nem jött, de ez különösen rámvetett egy néhány célzó pillantást. Alig is vártam, hogy fölszedje rothadt testét, hogy egy Kissé jobb hangulatba menjek át. Nemsokára ezután mi is szétoszlottunk s mindjárt le is fekdtem.

915. Szeptember 4.

Reggel 9 órakor ép az orvoshoz akarok menni, mikor Sívágó rám ordít, hogy vagy beteg vagyok vagy nem s talán egyszer már jelteni is kellene. Borzasztó dühös voltam. Megyek az orvoshoz mondom neki a történeteket s tanácsolja írjak dienstzettett. Meg is tettem s Sívágó előtt hivatalosan Kijelentette: 4 napi pihenőre van szükségem. Alig jövök haza hivat Sívágó, hogy orvosi bizonyítvány szükséges 3 napon túl s elégedjek meg ennyivel, mivel holnap úgyis bemegyünk a faluba. Egész délelőtt feküdtem, délután pedig a Kapott Turgot (?) vettem be. Estefele a Kovács őrmester deKungjában hallgattam a rossz Jónást mesélni. Közben azután oly rosszul lettem, hogy mikor az orvostól hazajöttem Kisebb szédülés vett erőt rajtam. Rókáztam is mely éreztem, hogy aránytalanul Könnyeb-

bé teszi betegségem. Az éjszakát lázasan aludtam végig. Sokszor fölébredve s hangosan beszélve K. szülemtől még egy Kis csomagot is kaptam levélborítékkal s papírral.

915. Szeptember 5.

9 órakor ébredtem fel. Reggeli után még pihentem, mivel 10 óráig esett hó nagyon lehűtötte a levegőt. Később süt a nap ezután a légfrissége még mindig megkapó. Lapot s levelet írok. Böske tegnap megkapott lapján írja máskülönb, hogy vagy Bár még nem ittunk pertut nem bánom ha a Kicsikével így levelezünk. Ha még otthon találkozunk meg is említem neki. A minket ablósoló fekete parolás tisztek egy más után rekognoscálják a terepet és a helyzetet. Úgy látszik a körülményekből ítélve ma lemegyünk. Délben Bittera azt tanácsolta Kérjem meg az alezredest, hogy hamarabb induljak én el, mivel beteg vagyok. 5 órakor az alezredes engedélyével valóban útban vagyok a falu fele. Kimondhatatlan jól eső érzés tölti el az embert ha hátra fele megy, Valóságos élvezet volt daczára a fáradtságos utunk a lejövetel. A táj szépségeiben is többször megálltam Jánossal gyönyörködni. Késő este utunk vége fele harangszó ütötte meg füleinket. 3 hónap után először hallgatni harangszót. Az ember akaratlanul lekapja sapkáját s mormog egy Mi atyánkot. Mikor Nölblingbe érkezünk a pakkunkat Kurszinszkinél tettük le s bementünk megvacsorázni és sörözni. Jó hangulatban érkezünk meg Kurszinszkihez hol meleg bort ittunk azután pedig szállásunkon aludni tértünk.

915. Szeptember 6 án

Meglehetősen jó alvás után reggel 7 órakor keltünk fel Kulcsárral Kivel együtt aludtam. Ekkorára már a század is leérkezett úgy hogy minden különösebb nélkül csatlakoztam mikor 8 óra után Buttendorf (?) fele elindultunk. Kutya Kemény marsch után délután 6 óra fele érkezünk meg végállomásunkra. Az egész banda a reggel Kikapott sok bortól berűgva alig tudott velünk tartani úgy hogy sokan még le is maradtak. Kircherthbau báró Hemeberg (?) brigadérosunk előtt még el is defilírozunk (N. defilieren=díszmenet). Tropolluchbau (Tröpolach) a 2 itt bataillonnal találkoztunk Köztük Fusztákkal Kinek lelkére köttem hogy keressen fel. Rácczal is beszéltem. Jól néz ki mindegyik. Útközben láttunk orosz foglyokat dolgozni igen jó kedvel. A quartier wacherelek előre el lettek küldve s hamar megkaptuk szállásunkat. Mindjárt fel Kerestük a vendéglőt s egy pár Krigli sört be is Kosztoltam. Vacsora után nem sokára le feküdtünk mivel a hosszú és fáradtságos út nagyon Kimerített bennünket. Hónapok óta először alszom ágyban elképzelhető tehát milyen nagyon jól esett. Bár szobánk szegényes berendezéssel bír, még is nagyon fényesen eleget tesz egy harctéren levő igényeinek. A dinerem is nem sokára meg került bár a reggeli vernyás egy Kissé még mindég látszott rajta. Ezt a félrelépését megbocsátom, mert hát 3 hónapi Stellungban létet után megengedhető neki.

915. Szeptember 7.

9 óra után keltem mindjárt hozzá is fogtam az öltözéshez és tisztálkodáshoz, János a maródi Kocsira feltett és már elveszetnek hitt hátizsá-

komat nem sokára elő Kerítette úgy hogy mindenem rendben meg van. 12 órakor már egy besprechnung után leülhettem menageizni mely után Szörényivel egy pohár sörre mentünk el. 3 órakor a Baön tisztjei Karddal és revolverrel felszerelve együtt állanak a divisionartra várva. Először Hannebergnek mutatkoztunk be majd az autón megérkező vezérkari vezérőrnagynak Frembergernek. Nagyon jó pasinak látszik mindegyik az öreg Hammerbergnek fél lába rövidebb mint a másik. A divisionáris Kis Köpczös csak németül tudó ember Ki szívesen elbeszélgetett velünk. Meg is jegyezte, hogy engem meg Gabit legalább faszolásokat kell megcsinálni mert dekorálva vagyunk. A jövőnkre vonatkozólag mondta, hogy egyelőre nagyon sokáig itt maradunk ha valami közbe nem jó. Mikor elment Horth ezredesünk megKérdezte a nevem mire én bemutatkoztam. Jó pofa az öreg is. Egy pár pohár sör után KurgsimKit (?) Kerestem még fel Kerekessel majd megvacsoráztam s daczolva a fiúk hívásával naplóm folytatom s leveleket írok. Ezalatt a bakák mulatnak, dalolnak nagyon jó kedvük van. Hát ha igaz hogy Karácsonyig itt lehetünk úgy nekünk sem lehet okunk a búslakodásra. Levelek írása után édes álomra hajtom fejem, bár a fiúk lumpolni hívtak.

915. Szeptember 8.

Már javában alvám mikor 1 óra felé jön be részegen Veress s nagy lármájával nem engedett nyugodni. Közel egy pár óráig diskuráltam vele jól mulatva bolondos beszéden. 9 óra után Keltem fel amikor is a tetőtelenítésnél kellett felügynem. Grosz Péterrel sörözgettünk ott közbe míg 12 óra nem volt, s haza nem jöttünk. Ebéd után megkértem Sóvágót, hogy engedjen át a másik faluba. Mindjárt el is indultam s nagy örömömre megtaláltam Lajcsit s Lusztákat is. Egész délutánt velük töltöttem egy pár pohár sört be is kaptunk közös akarattal. Este fele egy autóra Kapaszkodtam fel s úgy robogtam haza. Itthon nagy Rapport s parancskiadás után vacsora majd mivel egy Kissé szomorú hangulatban vagyok. Markovits Zsiga mutatott egy lány fényképét s a hűgánál érdekelve vagyok miért az öreg Kerekes önkéntessel neki adjuk fejünket egy pár üveg vörös bornak. Előszedtük azután még a régi jó nótákat is úgy, hogy 12 óra lett mire elvégeztük. Ekkor már le is óhajtottam feküdni. Elégnek találtam a búslakodást.

915. Szeptember 9.

Reggel 10 órakor keltem század ügyeletes tiszt hivatásaként a Rapportnál is megjelentem. Utána Sóvágó vizsgálta a ... és értesített, hogy déltől Baön inspektós leszek. Az alezredesnél jelentkeztem is Kovács őrmesterrel, majd megebédeltem. Szörényivel egy darabig óbégattunk, Később én leveleket írok naplóm folytatam. Rövid időre be-be borul, de általában jónak mondható az időjárás. Meglehet hogy a fiúk visszaad-ják délután a látogatást. Egy Kicsit elmulatnánk az unalmassá kezdő lenni időt. Még csak az ágyúdörgése hallható ide. K. szülemnek írjak, hogy Kis Bandi felKereste őket. Vajjon nem a Kicsikének a megbízásából e. Szeretném, ha nevetnének velem s legalább a messze távolból nem Kellene sóhajtozni hozzájuk; levélben Ki fejezhetném előttük érzelmeim. Délután Luszták keresett fel bennünket Kivel Kurszinszkihez néztünk ki egy Kis jó

fajta meleg borra. Nem sokáig maradtunk s miután tisztekkel kibeszélggettük magunkat s elkísértem melegen elbúcsúzva egymástól, vacsora után nálunk gyűltek össze a fiúk s pezsgő mellett a reggeli órákig mulattunk vidám hangulatban.

915. Szeptember 10.

A fiúk nagyobb részt berúgva 3 órákor távoztak. Mi pedig Veressel álomra hajtottuk fejünket. Sokáig aludtam volna ha Sónvágó fel nem zavar, hogy 8 órákor Rapportnál jelenjek meg. Bosszúsan teljesítettem parancsát de ügyeltem arra, hogy ennek megtörténte után azonnal hazajöjjen leveleket írni. A szolgálatom minden különösebb esemény nélkül telt el. Ebéd után ki kellett rukkolnom Veressel hova nemsokára Lajcsi is megérkezett biciklivel. Ki is bicikliztem magam alaposan. Közösén is átrándultunk a Közselfekvő Fenigbe (?) majd visszahozott. Vacsora után Kerekessel szórakoztam majd mivel egy pár napja nem aludhattam sokáig s mivel reggel a kirukkolásnál jelen kellett lennem korán lefeküdtem. Érdekes, hogy az időjárás itt állandóan derült. Ha egy Kis fellegecske meg is jelenik olykor minden hatás nélkül eltűnik. Úgy látszik ez az örök jó idő birodalma.

915. Szeptember 11.

Már 7 órákor jó alvásomból felzavartak s Kirukkoltam a gyakorlótéren az alezredes is látogatott meg bennünket s nekem meg Veressnek egész délelőtt iskola volt. Berukkolás előtt én próbáltam egy kis századgyakorlatozást, hogy nem-e felejtettem e még mindent el. Egy Kis gyakorlat tényleg ráfért. 10 órákor már hazajöttünk. Leveleink áttanulmányozása után a tiszti menágerban gyűltünk ebédre. Kitűnő ebédünk elköltése után hórukkolás. A századot hazafele jövet én vezettem s az alezredes úr előtt defilíroztam. A 4 ik zugot Kifogásolta egy Kissé, Lajcsi is megérkezett s együtt mentünk a ...musikra, melyet egy marszenekar adott tőlünk. Kellemesen elsórákoztunk Scholaszter barátunkkal, Kit már rég vágytam megismerni. Hát igazán Kedves ember. ½ 7 kor a Közeli Fenigbe (?) rándultunk át egy tucaton, s egy Kis hordó sört fogyasztottunk el hamarosan. A vacsorára azonban megérkeztünk mely után azonnal lefeküdtem dühösen, mert a holnapi napra Különösebb paranccsal lettem megbízva.

915. Szeptember 12.

5 órákor Kellett kelnem s már várt a század. Kapitány úr vezetése mellett Ki különben szerintem igen Kedves ember útnak indult a Baön a közei faluba. Ott deszkákat szedtünk föl s vittük fel Stellungba. Jó darabig Kitűnő autó úton mentünk szép árnyas helyen mely vízmósásokban és esésekben Különösen bővelkedett. Egy pismár (?) alezredes jött velünk Ki szintén jó fiúnak látszott. 12 órára értünk fel bár utunk vége egy Kissé rossz volt. Ott a 37 esek fogadtak bennünket mindjárt megmutatva reserve Stellungjaikat. Hát még ilyet én sem láttam. Gránát mentes 7 — 8 ággal ellátott szobákba jutottunk, mely földözék voltát csak a Kilövő lyukaival árulja el. Belül Két Kályha, asztal, padló s a rüstüngök a legnagyobb rendben az ágyak felett. A tisztek udvariasan Kalauzoltak s magyarázták a helyzetet. Nemsokára ebédre hívtak. A tisztek együtt menagiztak s mi

is velük. Fesztelen kollégális élet van náluk, melyet semmiféle vélemény eltérések nem zavarnek, Kitűnő menázi mellett a gramfon mulattatott bennünket. Közben Kaptam egy fényképet is a Stellungról melyet hazaküldök még ma: ½ 3 Kor sajnos búcsút kellett venni a Kedves társaságtól s nagy lépésekben jöttünk egészen hazáig. Még Sónvágónak adtam csak Rapportot ezután a zenét hallgattuk. Este levelet, naplót írok, majd vacsorára megyünk. Vacsora után — a hosszú úton Kimerített, mert nemsokára lefeküdtem s nagyszerűen aludtam Gabitól is elbúcsúztam.

915. szeptember 13.

Reggel Kényelmesen 8 órákor keltem. Megborotválkoztam majd egy jó könyvet olvasandó Kiültem házunk elébe. Nemsokára egész Hemeberg jött erre s magához szólítva megkérdezte nevem mire ezt válaszolta „Ja, 61 sie siend ein berühmter manni”. Délig loptam a napot s mérges Kedtem ... nem jött postám majd ebédelni mentünk. Hazajövet újra találkoztunk Hemeberggel. Itthon nagy levélírásba Kezdtém. Megírtam haza hogy gyűrűt fogok küldeni Irénnek meg hogy Gabi föl ment a Stellungba. A búcsúzásnál mikor elváltunk azt mondtam éj boldogul. Vajjon telejesül-e. Szép napfényes időnk van. Egy repülőgép tőlünk balra mutatkozott is nagy magasságban de később már nem próbálkozott. Sónvágó Kétszer is bejön hozzám, hogy a parancsot adjam Ki ha hazajön a század. Már ma már paroláztunk is, kezdünk jó viszonyban lenni egy mással. 6 órákor elterjedt a hír, hogy századunkból egy szakasz holnap fölmege Stellungba. Biztosra vettem, hogy én megyek oda legalább Sónvágótól megszabadultam volna. Majdnem örömmel vettem tehát a hírt, hogy holnap reggel 7 órákor abmarchra készen áll az egész Baön. Megyünk Her. ...ba hol bevagoníroznak. Lajcsi is fölkeresett nemsokára kitől szívélyesen elbúcsúztam a vacsoránál már sejtettük, hogy Tarvisba megyünk. Beszélték azt is, hogy Laichbach betörték, de mint ez Később Kiderült Koholt hír volt. Vacsora után még egyszer Kipihentem a jó ágyban magam Kitűnően aludva reggelig.

915. szeptember 14.

8 órákor a musik hangjai mellett már útna voltunk Hermagorba.⁶² Az ezredes intézett hozzánk beszédet, majd a szent atya végre *Te benned bíztunk eleitől fogva* énekeltük el. Nem nehéz mars után délben érkeztünk meg. Rüstüngjainkat lerakva egy vendéglőbe mentünk, hol már várt az ebéd. K-el generalmajor is megérkezett. A musik egész ebéd alatt játszott. Egy Kereskedésben gyönyörű szőke lány volt, Kivel csakhamar barátságos viszonyba Kezdtém. A lakásukra is elmentem, hol körtét s virágot kaptam. Sajnos 4 óra 20 perckor indult a vonatunk s csak holmi apró dolgot tudtam még bevásárolni. Tarvisban sötét este szálltunk ki. Az állomáson megvacsorázva a pár Kilométerre levő faluban Kutattam lakásom után, melyet pár órai Keresés után megtaláltam. De fáradtságomért bő jutalom várt. Szép szoba, gyönyörű ágy fehérneművel. Pásthly hadnaggyal

61 Német — Igen, ön egy neves ember!

62 Hermagor-Presegger, település Alsó-Ausztriában.

egy szobában aludtam Ki tegnap este rukkolt be csak a századhoz. Csakhamar nyugovóra tértem, hogy fáradt testem Kipihenje magát reggelre.

915. Szeptember 15.

½ 8 órakor Kényelmesen felöltözve Vergatterung, majd egy nagyobb térre vonultunk, hol egy Feldmarschallleutnant (altábornagy) előtt volt vorbeimars (elvonulás). Engem megszólítással tüntetett Ki s szalutált Kitüntetésemhez.⁶³ Kezet is fogott velem s melegen üdvözölt. Jóképű excelentiás bácsika volt. Kissé poros úton gyalogoltunk egészen délig. Amikor egy falu mellett levő rossz Kényelmetlen deszka barakkokban hol Sívágó mindjárt a nyakamba nyomta holnap délig az inspektiosságot. Össze is veszem vele alaposan alig várom az alkalmat rá, hogy Kibabráljak vele a sok sérelemért. Legrosszabb a dologban, hogy Kint Kell lenni és aludni. De legalább Kipihenem magam s levelezésemet lebonyolíthatom. A falu Reibel (?) is egy óra járásnyira van tőlünk. Az öreg Kerekessel ebéd után az erdőben ledőltem s egy Kis déli álom ragadt szemeimre. Deszka-bódében, melybe még az őrmesterek is hálják ágyat s asztalt csináltak mialatt a bakák sütnek, főznek s nagyban zajongnak. A tábori posta számunk újra megváltozott és pedig 220-ra. Vajon mennyi postaszámunk lesz még? Este az őrmesterekkel s egy Perics (?) nevű Kollégával sokáig elbeszélgetve töltöttük az időt majd lefeküdtem s nagyszerűen aludtam.

915. Szeptember 16.

9 órakor ágyúzás keltett fel. A taliánok lőtték a falunkat többé-kevésbé jó eredménnyel. Szerencsén, hogy a falun kívül vagyunk elszállásolva, mégis nagyobb biztonságban. Úgy látszik a gyárat szeretné megsemmisíteni, mert ottan körül explodálnak a 15 cm-esek. Szép idő van, csak az ágyúzással teszik kellemetlenné. Az ablósolásig levelet, naplót írok meg olvasok. Közbe-közbe szemléljük, hogy trefferék (?) egyáltalán nem mutatkoznak. Állítólag Tarvisba hol tegnap éjjel megszálltunk 28-assal belőttek s talán sebesült is van. Délután mikor megebédeltem 2 órakor ablósolt Pasics (?). Hazajöve egy biciklit megreparáltam Kováccsal s azzal mulattam egész délután. Este vacsora után a vendéglőben gyülekeztünk, hol az alezredes is megjelent. Kitűnő hangulatban Jónás s a czimbalmos Berki muzsikája mellett

915. Szeptember 18.

Már 3 óra előtt talpon vagyok Miután összeszedem útítársaim útnak indulunk Korom sötétben. Utamat csakhamar fölhalálom s 4 emberem élén egyedül marsolunk, az erdőben. Szép utunk volt, bár még sötét csak helyenként emelkedésekkel. Mire teljesen bevilágosodott már célunknál voltunk a Tisch Kopf 1437 m magas Kótéján (?). Egy főhadnagy volt szíves itt útbaigazítással ellátni, melyet ugyan vállalkozásával az első vonalban egy zászlós magyarázatával s a sajátos tapasztalatommal egészítettem ki. Gyönyörű árnyas erdőben van a Stellung, mely élvezetében a taliánok zavarnak a legkevésbé. Bár ők magasabban vannak inkább szeretnék a mi

helyünkön Stellungban lenni, hová még tűzörséggel nem is lőttek. Alapos megfigyelések után hazafele indultam s csakhamar egy pár órai út után megérkeztem célállomásunkra. Itt megtisztálkodva azonnal ebédelni mentem, hol már együtt voltak. Egy Kis sörözés is volt, mely után telehassal Bitterainak (?) adtam le jelentésemet. Ezután naplót írok s leveleket mert már egy Kissé lusta vagyok. A változatlan szép idő egészen jó kedvben tartja az embert. Se tegnap se ma nem lőttek a faluba, nem tudom meddig tart ez a gyönyörű élet. Ellátogattunk a kis boltba majd Sívágó s Herdeczky bolondozását nevetjük. Vacsorára újra összegyűltünk, hol Sívágóval babráltak Ki rettenetesen. Haza is kergették. Mi vagy 11 óráig ameddig a sör betartott együtt ültünk s majd mi is hazatartottunk. Egy Kissé bántott, hogy Herdiczky a Kadettokra egy Kellemetlen célzást tett, de azért nagyon jól aludtam.

915. Szeptember 19.

Reggel 8 órakor ébredtem fel. Lassan felöltözködtem s miután gyönyörű időnk van a falu ágyúzás nélkül sétálni indultam. Nem sokára miután a Kis nőt is meglátogattam hazajöttem naplót folytatni. Úgy hallik hogy 6 hónapi hazatérénlét után szabadságnak. De nem igen bízom benne habár jövő hónap 10-étől nagyszerűen esne egy pár nap. Ebédre összegyűltünk, melynek végeztével nagy levélírással Kezdek. Ennek befejeztével Gargyával és Kardossal sétálni indultam a faluba. Útközben Kaptam mióta itt vagyunk az első postát cca 10 drbot. Csakhamar elterjedt a hír hogy talián sebesült foglyok tartózkodnak itt, azonnal fölkerestük őket. Kérdésünkre a szivar betörő Képű bersaglierik hogy szívesen jöttek-e a háborúba élénk tiltakozással feleltek.⁶⁴ Szerintük ők már nagyon Ki vannak merülve. Flitschnél támadtak s mi miközben vagy háromszáz sebesületlen foglyot is ejtettünk visszavertük őket. Ezután a bányába ereszkedtünk le a villamos liften. Gyönyörűen Kiépített tárnába jutottunk, melyben villamos Kocsik közlekednek. Itt történik a csapatok munitióval s élelemmel való ellátása s az azokkal való érintkezés. 260 méterre mentünk le s igen nyers Környezet vett körül bennünket. Feljövételünkkel pedig csupa víz lett a ruhánk. A bánya villanyvilágítással van ellátva s nagy tisztaság és rend uralkodik mindenütt. Telefonvezeték is van. Olmot és Zinket bányásznak belőle. Vacsora után leveleket írok. Kis Bandi írt s rajta Tildy és Ansin (?). Végtelenül megörültem a Kicsikék kezeírásuknak. Azt hiszem fognak írni külön is majd idővel. Szívesen várnak csak Kerüljek vissza. Levelezéseim elintézése egészen 12 óráig tart. Jól vagyok a villanyvilágítás-ból bár szemem nincs hozzászokva.

915. Szeptember 20.

Reggel 8 órakor keltem. Újra szép időnk van. Miután szokott sétámat elvégeztem levélíráshoz fogtam. Ebéd után kirakodást Kellert tartanom, melyet 4 órakor már be is fejeztem. Ezután Kováccsal, Kardossal s egy önkéntessel a bányát látogattuk meg újra. Most már esőköpönyeget is vettem magamnak s jó mélyre behatoltunk a tárnába. Láttuk működni

63 Valójában 1915. szeptember 18-ával nevezték ki zászlósnak.

64 Bersaglierik, olasz speciális hegyivadászok.

a villamos vasutat, amint munitiót szállított. Gyönyörű az egész bányának a berendezése s mindenütt a legnagyobb tisztaság, rend uralkodik. A nagy mennyiségű vizet csatornával vezetik el s így lehetséges az, hogy nem önti el az egész bányát a víz. Mindazonáltal egészen fellélegeztünk, mikor visszajöttünk. Ez a természetes fény nem pótolható semmi mással. Nemsokára azután vacsorához ültünk, melynek végeztével a fiúk Kártyázását néztem sokáig. 11 órákor feloszlván a társaság én is haza jöttem s Sívágó s Veress levelet írt én lefeküdtem.

915. Szeptember 21.

Vég nélküli álmaimból felébredve 1/2 9 órákor a legénységhez kellett kimenem. Egy kissé hűvös a lég. Később azonban melegebbre fordult. Fürdéshez kellett vezetnem a bakákat, mely aránylag elég gyorsan ment a falu fürdőjében. Délre talán kész is lesz a század. Miután megtízoraiztam paprikásszalonnát ugorkával s Sívágó lovaglásába gyönyörködünk, naplóm folytatam s délig leveleket írok. A délutáni rendes beszélgetés végeztével Zsiga rábeszélte a fürdésre s így vele elmentem. Majd vacsoráig náluk beszélgettünk. A vacsoránál tudtuk meg azt az örömdetesnek látszó hírt, hogy Szerbia ellen megkezdtek az offenzívát. Bár nem tudni jóra-e vagy rosszra válik, minden bizonnyal élénk helyesléssel kell fogadnunk, ha annyira erősnek érezzük magunkat, hogy egy újabb offenzíva sikerrel intézkedik gaz ellenségünkkel szemben. Vacsora után a fiúk a ramchilztak melynek csak csendes szemlélője maradtam.

915. Szeptember 22

2 órákor oszlott fel a társaság Veress vagy 60 korona veszteséggel. Végül már nagyban hazamasíroztak. Most tudtam közvetlenül szemlélni és tapasztalni, hogy miért tudnak annyian beugrani a szerencsejátékba. Leülnek pl. hogy egy partit végig játszik azután pedig mikor elveszti viszszaakarja nyerni, majd még többet még végre elbukik. Itt ugyan nincs sok értéke a pénznek, de azért ha rászokik itthon sem fogja elhagyni. Tehát mindenestre bolondság sőt rossz lelkűség pénzre játszani. Hazajövetkor még bekosztoltunk egy Kis szalonnát majd lefeküdünk. Bár 7 órákor kellett volna kelni mi nagyon álmosak lévén csak 1/2 9 órákor ébredtünk fel. Kirukkoltunk a bár egy Kissé hűvös, szép napsütéses időben, de már 10 órákor uzsonnára újra itthon voltunk. Egy Kis Kompót is vettünk s oly jól esett mintha Debreczenben valamelyik Cukrászdában ennénk tésztát. Délig naplót s leveleket írok, mert egy Kissé már újra elhanyagoltam. Levelem csak egy jött Lajostól, melyben értesít hogy Ki vagyok nevezve zászlósnak nemsokára azután Bittera is leküldte a Kinevezési sorrendet. A vacsoránál a többiek már majdnem mind a zászlósi rangot viselték. Az ezredes úr Hittl is velünk vacsorázott. Vacsora után mindjárt hazajöttünk s aludni tértünk.

915. Szeptember 23.

Réggel 9 órákor Keltem. A fiúkat néztem, amint játszanak mindenféle bolondságot. Délben átvettem a feldrubot (?) mert rám következett a szolgálat. A várta elosztást parádésan megcsinálom ebédhez ültünk. Úgy hallatszik, hogy a napokban visszamegyünk Rattendorfba s azután talán

Doberdóra. Ebéd Közben leveleket is kaptunk én Iréntől is. Magának írom ezt a levelet jelíggel köldte s talán utána kell gondolni magának aki engem nem szeret. Ravaszodik azután hogy miért nem írok, s meg fog rám haragudni. Az utóbbi időben — mondja — nagyon mellőzöm. Igyekszem majd Kikorrigálni hibáimat, mert nem szeretném ha még haragban lennék mielőtt viszontlátnánk egymást. A fürdésemet bevégezve a lovagló terepet néztem majd naplóm folytatam s leveleket írok. Az idő szép egy Kissé az igaz friss. Ma láttunk egy repülőgépet is tiszta fehér színűt, mely a nap fényében gyönyörűen csillogott. A falunkat elkerülve nyugati irányban távozott. Vacsora után a rendes Kártyázás éj félutánig.

915. Szeptember 24.

3 óra volt mire lefeküdhettünk Veress újra vesztett. 9 órákor Keltem s ugyan kellett igyekeznem hogy 1/2 10 órára a Baön Vergatterungnal jelen legyek. A dekorációk Kiosztása miatt volt az egész Kis hecc. Sívágó most is felsült. Még nekem is kellett sügni neki. Szép idő van, melyet az urak lovaglásra használnak fel. Én pedig levelet írok. Ebéd után én rukkolok a századdal. Játékokat rendezünk Közben elmegyek a levelekért. Nekem Böskétől volt egy levelem. Nagy érdeklődéssel bontom fel, hát uram isten tudtomra adja hogy menyasszony. Egy kapitány veszi feleségül. Elgondolkodtam rajta, hogy valamikor talán az én úgy gondoltam ezt Ki s nem így számította ő sem valószínűleg. Három éves ismeretségünk után bizony nem ilyesmit vár az ember. Nem hiába is félttem mindég a Kaposvári úttól de balul is ütött ki. De ne félj Kislány nem átkozlak ne félj tőle mert ha rád ajkaim átkot szórna soh' sem szerettelek volna, pedig valamikor olyanforma véleményen voltam. Most már tehát dalolhatjuk én húzattam a fülebe úgy jött a könny a szemébe és mi lett a nóta vége más húzatja a fülebe csendesen. De volt nincs fene bánja, volt nincs vigye kánya egy kis lányért búsulni nem jó. Elszorul a szívem egy Kissé tagadhatatlan, de amikor a milliók között akikért küzdünk ő is közte van egy semminek az érzelme annyira számba sem jön, hogy már csak én sem gondolkodom felette. Ennek a velejét meg is írtam Böskének valószínűleg ő gondoskodik róla, hogy tudtára adja neki mit szolgált ehhez az ideál. Vacsora után mindjárt lefeküdünk s nagyszerűen aludtunk reggelig.

915. Szeptember 25.

Réggel 9 órákor borult időre ébredtünk. Fürödni akartam, de mivel javították nem lehetett. Egy pár lapot vettem majd hazajöttem s újságot olvastam. Egész nap esik az eső. Ebédkor jó darabig elbeszélgettünk. Bulgária mozgósít. Talán megüzeni a háborút Szerbiának s hamarabb vége lesz ennek a rettenetes nyomorúságnak, talán még rosszabb. Mindenestre Kíváncs vagyok ebből a bizonytalanságból menni. Esvén az eső nem rukkolok, Újságot olvasok s a levelekre válaszolok. Az aranyos Kis Juci levelet írt. Okosan elmélkedik többfelőlről. Egészen megteszett ez a kislány sajnos, hogy a körülmények nagyon ellenem vannak. Talán lehet lesz még segíteni rajta. Böske a debreceni lövészárokból küld üdvözlöt. Este vacsora után, Forgáchot látogattam meg Ki már jobban érzi magát, mely után hazajöttem naplóm s levelem írása végett. Az eső változatlan heves-séggel tart. Állítólag Románia megüzente volna nekünk a háborút?! So-

kak véleménye szerint mi a Doberdora megyünk. Nem jó jelnek tekintem, hogy a fronthoz közelebb fekvő falukból menekülteket látunk jönni. Meglehet ugyan, hogy csak a Kémkedés miatti Kiűritésről van szó. Sóvágó s a többiek be vannak rúgva s még mindég isznak. Hadd mulassanak – talán – utoljára, Ki tudja, holnap mi lesz velünk! Én pedig ezalatt válaszolok az én aranyos Kis Irénkémnek.

915. Szeptember 26.

Reggel 11 órakor esős időre ébredtünk. Ebéd után nem sokára hazajöttünk s én Veressel vitatkoztam. Este fele Zsugával sétálni indultunk s bejártuk az egész Raily-t (?). Közben sokat beszélgettünk a lányokról, Pestről s más egyébéről. Ezt a fiút mindég kedveltem s ez a véleményem most is megmaradt. Vacsoránál Különféle hírek terjedtek el, Görögország Bulgária után általános mozgósítást rendelt el, állítólag Szerbia ellen nagyon Kétkedve fogadom ugyan ezt a hírt valamint Románia magatartására vonatkozó Különféle kósza híreket. 9 óra után még naplót írok s újságot olvasok majd mivel reggel Korán fel kell kelnem lefekszem.

915. Szeptember 27.

Reggel bár már 7 órakor felkeltünk, a nagy eső miatt, nem rukkoltunk. Az egész délelőttöt naplopással töltöttük, mely végre már unalmassá vált. Fürödni nem lehet, mert javítják legfeljebb leveleket írhatok. Ebéd után fölmentem Kulcsárékkal Perrccsel és Oborzittal jó darabig lórumoztunk. Nem tudtam azonban maradni gondolván, hogy levelek jöttek. Sajnos nem teljesedett gondolatom, mert nemhogy levelet nem kaptam, de még újságot sem. 220-ra jönnek a küldemények. Vigasztal, hogy más is csak újságot Kapott. 603-as postánkat az ezred abban a reményben, hogy talán nem sokára találkozunk vele nem küldi el hozzánk. Vacsora után vörös bor mellett dalogattunk, mulattunk a Késő éjfél óráig. Jámbor Friczi kitűnő muzsikált hozzá, mi pedig gondtalanul élveztük a Perczel játékát.

915. Szeptember 28.

Még 2 órakor is együtt ittak az urak, hogy számban alaposan lefogyva. Kurzsinszky nagy vitába ereszkedett Zsugával, melyet utóvégre is másik Kollegámmal meguntunk s hazajöttünk. Sóvágó még akkor is leveleket írt. Én mindjárt lefeküdtem s kitűnően aludtam. Reggel 10 órakor Kávéra és arra ébredtem, hogy Kályhánkban ropogott a tűz, Kívül ezalatt esik az eső. A hegyormokat pedig frissen leesett hó fehéríti meg. Úgy látszik, beköszöntött az ősz s ezzel talán a tél is. Ebéd után 1/2 3 Kor Karddal és övvel fölszerelve egy tűzörkapitány temetésén jelenik meg tisztikarunk. A temetés Katonai pompával történt. Ott volt Fernengel is Hanneberg is. Kivonult a város egész tiszti Kara s Két század Katonaság. Megható jelenet volt mikor a Koporsót sírba eresztették s a kürtös a general marsot fújta. Ezután hazajöttünk s én leveleimet tanulmányozom át. Ha az fényképét is elküldték. Bár már úgy szólván semmi Közöm nem lehet hozzá, még is jól esik három éves ismerősömnek a közelléte habár képen is, habár hűtelenül is. Nyugodjunk meg azért isten bölcs végzésében. Ha az isten nem egymásnak teremtett. – Jobb lett volna messze távol. Haragudni ezért a tetéért sem tudok azonban sőt Kívánom hogy éljen boldogul s járja az élet

útját szerencsésen – Úgy hallatszik legújában, hogy megyünk Galíciába. Hát bizony nem a legrozsásabb életnek nézünk elébe – még akkor sem, ha Szerbiába vesszük utunkat. Holnap talán már biztosan elmegyünk. Állítólag az ezred már Hemmagorban (?) van. Sokat nyavajognak – gondolkozhatnak már egy Kissé a békéről is. Késő este még mindég levelet írok. Már fél alvásban voltam, azonban mikor egy ordonance parancsot hozott, hogy holnap délután 1 órakor abmars. A végleges direktió azonban ismeretlen.

915. Szeptember 29.

Reggel 10 órakor Kissé borultas időre ébredtünk. A rossz Gargya Marci is megy, sárgaságban van. Általános Készülődés az útra. Szerencsénk, hogy nem zuhog az eső. 11 órakor ebédeltünk s már egy órakor indultunk Tarvisba, hova négy órakor már megérkeztünk, mivel lejtős utunk volt. Tarvisban a G. M. Fernengel (?) búcsúzott tőlünk s az est beálltakor megindult vonatunk. Nem mondhatni hogy hangulatunk nyomott lenne, amiért hirlik Doberdóra megyünk. EllenKézőleg senkinek rossz érzése nincsen s jó hangulatunknak nótázásban adunk kifejezést. Naßlingig ahol megvacsoráztunk európai kényelemmel, hamar eltelt az idő. Egy fél órai ott időzés után vonatra szálltunk s a bundába, melyet a szakaszomtól rekviráltam jól beburkolózva Kisebb megszakításoktól eltekintve reggelig aludtam. Egy kisebb falucska vendéglőjében volt alkalmunk egy Kis Kávét inni.

915. Szeptember 30

Az utazásunk további része a legnagyobb esőben történt. Kellemes szórakozásokkal tettük vidámmá az egyhangú utat. A vidék hasonló északmagyarországi terepünkhöz nagyobb részt erdős s mindenütt szállás, erődítéseket, földőzeket, drótkerítéseket sokat találtunk. Az állomások legtöbbször orosz foglyok dolgoznak. Rakodó parkot művészkednek mindenütt. Dél fele megérkeztünk a tengerparthoz nem messzire levő Nabrezina (?) végállomásunkra. Az eső esett, csak a vele járó gyenge köd maradt meg, mely nem engedte, hogy tisztán lássuk az Adriát. Amíg megebedeltünk a Restiben a legénység egy Kis erdőben hevert, mert már itt gyakoriak a repülőgépek. Állítólag a napokban egy tengeri Kisebb ütközet is volt, meglehet azonban, hogy csak költött dolog az egész. – Ebéd után útnak indultunk a pár Kilométernyire levő Hivnóra. Jó idő van. Mellettünk vagy 7–8 autó robog el útközben benne mindenféle vezérkari törzstisztek és generálisok 5 órakor már elszállásolva az esőtől biztos helyen szép lányok nézésével foglalkozunk. Végtelenül jól eső érzelem fogja el az embert, ha hónapok múltán Közelében érezhet egy szép nemhez tartozó személyiséget. Nem is teketóriáztam sokat az első kedvező alkalmat megragadva megcsókoltam a nem nagyon tiltakozó Kicsikét. Vacsoránkat is itt költöttük el, melyhez a háziak szállott, bort, diót szolgáltatnak. 1/2 9 Kor pedig, egy kis pihenés nagyon felfér aludni tértünk a mellettünk levő ház egy Kis nyavajás szobájában Veressel. Az útközben lemaradt Sóvágó is megéhezett. Az eső pedig szakad. A históriájához tartozik, hogy nem messze a tengertől, amelyet a faluból egész szépen lehet látni,

egy óriási kötött léghajó áll a légtengerben. Úgy látszik figyel a tengert, hogy hajókon közelednek rajta?

915. Október hó 1.

Egészen jól aludtam szénából csinált ágyamon s csak reggel 8 órakor ébredtünk fel. Az eső egész éjjel esett s most is borultas. Az éjjel Tölbek állítása szerint nagy ágyúzás volt hallható. Pesti szintén megérkezett a tki. Kursból (?). A Kis lányokhoz jövök mindjárt s naplóm folytatom. Tölbek állítása szerint nagyon rossz helyre megyünk még nem bírta egy ezred sem egy hónapnál tovább. Tény az ha innen elmegyünk talán lehet Kilátás, hogy életben érijük meg a háború végét s talán egészségben is! Az eső esik, én pedig a Kis lányokkal viccelek. Tatárt s Friczit is meglátogatom. Ott is van egy szép Kis lány. Általában az a tapasztalatom, hogy az idegen lányok között több szebb s ideálisabb akad. Ebéd után a Pesti fényképjeit hívtuk elő, majd a doktorral átrándultam a Kifelé Precnikbe (?), majd onnan Mavhinjébe (?), hol a II.-be Baön van. Lajcsit, Szabó Gabi látogattam meg hol az utóbbira gyerekes magatartása miatt egy kicsit megharagudtam. Egy gyönyörű szép szlovén lánnyal találkoztunk s Luszták meg Lajcsi társaságában szépen eltöltöttünk egy órácskát. Szabályosan kövères arca oly puha s még is tiszta. Fogai hófehérek, ajkai vérpirosak – s még nem büszke. Gyöngén hárítja el kezeinknek átkarolására irányuló mozdulatát, de nem haragszik meg ha át is ölelem. Orcának tapintása jól eső érzéssel tölti el valómat, és azon gondolatnak szeretnék kifejezést adni, hacsak jobb körülmények között találkozhatunk rövid időn belül vele. Egy pár pohár boros szívélyes búcsú után visszafele indultunk. Messziről a tenger halovány színe tűnik fel, majd egy repülőgép s ágyúzás vonja figyelmünket magára. Luftballon mindjárt le lesz húzva a repülőgép pedig Nabrelinára (?) állítólag egy pár bombát dobva eltávozott. Nemsokára gyors menetben hazaérkeztünk. Vacsora alatt még a Kis lányokkal enyeletem, vacsora után pedig söröztünk az alezredes társaságában. A tábori posta számunk újra megváltozott és pedig 73-ra. Az eső állandóan erősen esik, mi pedig 10 óra fele lefekszünk.

915. Október hó 2.

1/2 8 órakor áll a század, mivel azonban esik az eső, nem rukkolunk. Ellenben a lányos házban naplót s levelet írok. Dél fele megállt az eső s mind a fiúk az alezredes társaságában ivásnak láttak s mivel a nap is szépen süt, nekivágtam az útnak a tenger felé. Egy matróz kitől Később egy Tengerész jelvényt is kaptam, Kalauzolt bennünket. Egy kollégámmal egy pár őrmesterrel azután megnéztük az erődítéseket, melyekre szerintem semmi szükség. Egy kőfaragó gyár romjai, a háború első napjainak az emléke. A tenger nyugodt. Apró hullámocskák csapódnak a parthoz, mely méla bús ütemeivel melancholikussá teszi az ifjút. A nap fény sugarai gyönyörűen tükröződnek vissza a víz felszínéről. Bár nagyon távol a lég párateltsége miatt nem lehet látni Pobe Agnileja (?) egy Két gyárkérmény torony ez olasz part nagyszerűen felismerhető. Egy Kis öböl mely békében a Listiana (?) fürdő nevet viseli. Kihalt szállodában a Brigadéros Contra Admiral lakik. A park gyönyörű épségben van honnan egy pár szálrózsát is loptunk. A város utcája tele van tengerésszel, Kik feltűnő kíván-

csisággal szemlélnék mint idegeneket. A matrózzal betérünk azután egy vendéglőbe, hol jól besörözve szeptéren, melyen a lovakat én hajtottam gyorsan hazatértünk, felejtethetetlen volt előttem ez a Kis Kirándulás, s ha isten segít békében szeretném ugyanezt megismételni – Késő este érkezünk meg s azzal fogadnak, hogy holnap reggel abmars. Nagyot is züllöttünk lustálkodásunkban s még az alezredes úr is táncolt a házbeliekkel. Én azonban már 10 óra után lefeküdtem, mert tudtam hogy holnap nagy feladat megoldása vár rám.

915. Október hó 3.

5 óra után a dinerek már felköltenek s öltözünk. 6 órakor a legnagyobb esőben már útban voltunk. Az út oly nagyon sáros hogy még a lábszárvédőnk is eltűnik a szemünk előtt, ha belelépünk. Alig egy pillanatra megállva szakadatlan mars után dél felé jön az Aviso (?) egy falu előtt, hogy vorbei mars rechs. Egy Kis életet lehel ez a pár szó belénk s bár még mindig esik az eső a Hunyadi induló ütemei mellett vígan lépdegéltünk Ő felsége József főherczeg előtt. Egy Kis pihenő után újra elindultunk s irtózatossárbán nemsokára megérkeztünk egy Kövekkel s Kis fákkal borított dombocskára. Itt sátozt kellett ütni s lepihenhetek a bakák. Nekem mivel már nem jutott lakás építtetnem kellett. Egy szakasszal mindjárt hozzá is kezdtem. Bár már 4 óra estére fedél alatt volt, de mivel Kátrányos papírt nem lehet kapni nem háltam benne. Vacsora után Kulcsár, Oborzil, Zsuga s Pesiccsel egy azelőtt kolerás házba földön aludtunk meglehetősen jól. Fáradt tagjainknak Kitűnően esett a nedves ruháktól megszabadulni.

915. Október hó 4.

9 órakor ébredtem föl s miután az isztentiszteletről elkéstem Lupean Kapitány úrral beszélgettünk. Nem esik az eső. 10 órakor tisztí Versammlung (gyülekezés). 3 Baön tisztjei jöttek össze a Brigadéros uraknak bemutatkozni. Vezérkari ezredes az ősz öreg bácsika s bizony nem a legjobbakkal vigasztal. 30–40 lépésnyire jóformán dekung nélkül vagyunk szemben a taliánokkal. Azért vigasztal mert ágyúkkal felannyit nem dolgoznak mint eleinte. A Besprechnung délre ért végett. Mivel az éjjeli helyünket a Rgmts Arzt [N. egészségügyi szakasz] elfoglalta betegjei számára sátramban ebédelek s még a nap is sütvén, naplót s leveleket írok – Az ágyúzások csak délben szűnnek meg, délután újra kezdik. Reggel pedig még nagy fegyver ropogás is hallható volt. Vacsora után a szokott fényezés-éjjel pedig, melyet hirtelen összetákoltt lakásunkban töltöttünk ágyúzás és fegyverropogás. Tábori posta szám 109 lett.

915. Október hó 5 én -

Jó alvásomból 5 órakor már a napos Kelt fel, hogy menjek a hadnagy úr parancsára arbaitolni századdal. Nagyon mérges voltam, végül azonban örültem, mert Lajos is ott volt, s jó társaság verődve össze Kellemes eltöltöttük az időt – Az eső egy keveset esett, de Később még a nap is kibújít – Ebédre hazajöttünk s már délután nem én mentem dolgozni. Az alezredes velünk ebédelt Kis lakásunkban, majd én leveleket s naplót írok – Stellungba holnap este megyünk, ma este pedig a századparancsnokok. Egy 61-es Zászlóssal beszéltem Ki nem nagyon veszélyesnek mondja

a frontot. Ez igaz is lehet, ha figyelembe vesszük, hogy az ágyúk állítólag a tűzvonalat ritkán szerencsétlenül lövegekkel. Nagyszerű barakkokat építünk méteres falakkal, melyben talán még élvezettel pihenünk a télen. Repülőket csodálatos még idáig nem mutatkoztak úgy látszik a borultas időjárásnak lehet betudni. Lajcsival egész délelőtt együtt voltunk s jól kibeszélgettük magunkat, vacsora után Kulcsárék gyűltek össze a zugs Kommandánsok mivel a többi parancsnokok orientálódni a Stellungba mentek 10 órakor azonban már ágyban valék, hogy jól kialudhassam magam nyugodtan ezen a héten utoljára,-

915. Október hó 6 án -

Október 6 az Aradi vértanúk napja. Gyászba borul emlékezésre a hangukat, bár távol vagyunk személyileg tőlünk érzelmeink velők vannak most ép úgy mintha sírjuknál állunk. Az elismerés hála lobogója meghajtva előttük s fogadalmunkat megismételve esküszünk hogy rabok tovább nem leszünk, még ha sírjaink Kietlenségére Kell is gondolni. 8 órakor nagy bűgásra ébredtem. Egy olasz repülőgép cirkál a levegőben. Gyönyörű idő van. Nemsokára elkezdik nagyszerűen ágyúzni a mieink s már már etalálják, mikor segítségünkre feltűnik Két repülőgépünk a távolban. Nagy gyorsasággal jönnek de a talián észre vette a bajt s ágyúink tüzetől Kísérve elfutott. Ezután még vagy 3–4 repülőgép zúgott-búgott felettünk, de a miénk voltak — Általában csend van s lassan, lassan felhősödni Kezd az ég. Tízórás után naplót s levelet írok mert már estére megünnel Stellungba. Tegnap fél füllel nagyon rossz híreket hallottam ügyünket illetőleg, Belgium, Oroszország is Szerbiában valószínű csak Kósza hír az egész. Ebéd után egy kötött léggömböt is engedünk fel. Óriási nagy sárga tömeg alul egy Kis kosárral, mely a megfigyelő helye. Az idő még mindig szép. Általános Készülődés az abmarsra. 5 h 20' Kor állott a Baön, még azonban Hölz-t megvártuk, míg eljött embereivel egészen sötét lett. Rettenetesen rossz sáros úton bandukoltunk egész éjszaka. Tédig érő sárnak még csak oda se néztünk. Az út végét pedig fal mellett tettük meg, amit Katonák csináltak, mert ott már több sebesülés történt. Szerencsénkre s ezért hála a mindenhatónak, nem történt semmi baj, bár utunk végén igen sűrűn jártak körülöttünk a golyók,-

915. Október hó 7 -

2 óra fele járt az idő mikor embereim egy részével megérkeztem az első vonalba. Egy Kadettot kellett ablósolnom Ki ezelőtt a 39-nél szolgált. Jó darabig elbeszélgettünk együtt, majd embereim osztottam el. A szemtelen taliánok pedig mindég cseszcolnak. Egy Kis túró evés után lefeküdtem s aludtam körülbelül 12 óráig. Ekkor már javában tartott az ágyúzás repülőgépre úgy mint a talián rezervére. Nagy nehéz ágyúkkal löjjük Őket, mely irtózatosan detonál s sok mindent vet fel a hova leesik. Egy Kissé távol van ugyan tőlünk, de azért jól megfigyelhetjük. Az én dekungom meglehetősen jó, bár beázik, s nem lehet egészen Kinyújtózkodni. Mivel szép idő van bejárom a frontot s Péchyhez is ellátogatok. A 61-eseknek van kitűnő dekungjok. Meg a Gránát sem járja. Melyen a föld alatt van s bizony nem tesz benne Kárt holmi 28-as sem. Visszajövet megebebelek s az ágyúk szakadatlan dörgése közt naplóm írom. Érdekes hogy a taliánok

még csak nem is ágyúznak a mieink piszkálják őket folytonosan. A helyzet jó időben legyen mondván elég jó s még nem is látjuk velünk szemben az olasz állásokat. Szép kilátás nyílik a tengerre, valamint a plató s az ezalatt lévő síkra. A léggömbből mindkét részről őrzik a hazát. Este fele óriási ágyúzást Kezdték a mieink. Az olasz részről meg a Kisfegyver szőlött hevesen. Barátaim eleinte be voltak gyulladva mikor azonban mind-egyikhez elmentem egy Kissé megnyugodtak. Egész éjjel mint rendesen lövöldözgetnek rakettáznak mi pedig csak figyelünk. Az ágyúk még éjszél szólnak, búgnak.

915. Október hó 8.

Mikor világosodik én is ledőlök egy Kicsit s sokszor föl föl ébredve 8 óráig fekszem. Mikor mivel szép idő van bár borultas átjárom a frontot majd dekungom bejáratánál leveleket írok. egy kicsit meleg is van. Repülőgépek cirkálnak a levegőben, melyre Különesen mi erősen tüzelünk. A taliánok részéről Kisebb közökben vagy 15 járművet láttunk Keringeni Stellungjaink mögött. Nem tudom honnan van nekik ez a sok. Tőlünk egy szállt fel csak de ez sokáig időzött Olaszországban. Hiába látták a taliánok, szépen hazajött. A dinerem János nagyon rosszul érzi magát. Sajnálom szegényt bár javulna meg. Pesti is ellátogatott hozzám különben sem valami veszedelmes helyen vagyunk. Rendetlen időben ebédelek csak éppen hogy egyek valamit. A kenyér nagyszerű inkább ezt fogyasztom. Délután Kerekes önkéntes s Veress is feljött hozzám azokkal komázok. Ismerkedünk a Terepviszonyokkal s bolondozunk. Az ágyúk különösen részünkön nagyon szólnak. Ki is Kergette a taliánokat földözékeikből. Este fele megismétlődött a tegnapi hecc, óriási lövöldözésbe Kezdték a taliánok a mieink pedig viszonzózták. Alig tudták elcsendesíteni az éj folyamán megismétlődő fegyverharcot. Úgy értesültem közben hogy Luszták a vállán könnyebben megebesült. Később levelek is érkeztek Kardostól is, Ki igen meleg hangon ír.

915. Október hó 9 én

Reggel 6 óra feléig szundikáltam nyugtalanul, majd embereimet fektettem le s virasztok én Bügsführerem helyett. Gyönyörű bár Kissé borultas reggel van. A nap gyakran Kitinginget ritkás fellegek mögül s Kellemes színt ad a vidéknek. A taliánokhoz tartozó falvak, városok minden egyes háza szépen Kivehető. Ágyúink már most megkezdtek bömbölésüket. Én pedig naplóm írogatom. Ebéd előtt embereimmel beszélgetek utána pedig az ágyúink hatását szemléljük. Estefelet Kijön Sónagó széjjeljelni. Egy pár jelentést írok majd bakáimat vizsgálom meg. A nagy raketbázis mint minden este most is meg van. A fegyverek azonban nem ropognak oly nagy vehementiával. Általában nyugodtan tellik el az este majd pedig az éjjel.

915. Október hó 10-én

6 órakor ismét fölkelek s dekungom előtt gyönyörködök a nap feljöttben majd egy Kicsit elszunnyadtam. A János egyszer csak bekiált. Tesék kijönni mert közel jár a gránát, hát ott dekungom körül egymásután explodál vagy kering darab. Reggel a Laufghabenben robbantottak s azt

vélte gyanúsna a talián s arra lövöldözött. A szakaszom közepére jö-vők s leveleket írok. 11 órakor jön egy baka s jelenti, hogy telefonérte-sítés jött Belgrád elestéről. Branó Belgrádot ostromló katonák: Múljátok fölül önönmagatokat s semmisítsétek meg az orgyilkos tanyát. Mosako-dás után egy Keveset eszek bár Konservéből csinált tejes kávéval, 9 óra fele jól laktam. Az ágyúzás mindkét részről tart. Bár felleges az ég jó idő van. Délután folyamán, mivel a taliánok észrevették hogy nem tétlenkedünk nagy ágyúzást kezdtek frontom ellen. Szerencsére hála a mindenhatónak semmi eredménye sem volt erőfeszítésüknek. Egy néhány lövegjük meg is halt. Este egy ideig C-al beszélgettem, majd vacsoráztam s leveleim vet-tem át, végül bár a Kis fegyverek s némileg ez ágyúk is szóltak nyugtalan álomra hajtom fejemet.

915. Október hó 11 én -

Miután a nap kezdett feljönni már talpon vagyok. Embereim pihen-ti küldöm. Szép idő van. Egy két sziklát még Kiemelünk; majd leveleket s naplót írok. Közben megjelenik egy repülőgépink nagyon alacsony, mi-ért fegyverrel is lőnek a taliánok rá. Egy Kört csinál s vagy egy néhány száz méterrel feljebb folytatja az olasz tűzörség működése közben útját Olasz-országba. Egy fél óra múlva jön vissza s újra erősen lövik. Rossz tűzörségeik lehet, mert Kilométer messzeségben explodálnak lövegeik. Mialatt repü-lőnk jelentésekkel megrakva talán már haza is érkezett, tűzörségünk Ki-sebb Kaliberrel dolgozza frontunkkal szemben lévő Stellungjukat. Egyre másra küldözi ébresztőjét. Távolról Lacifgrabenünk szüntelen kalapácsol csattogása hallik. Reservében lévő embereink szorgoskodnak. Egy talián repülőt ágyúink 10 óra fele nagy tűz alá vettük s amint Később telefonon értesítettek Kényszerítették a leszállásra amely a Baöns Kmdo Környé-kén meg is történt. Ebéd alatt s után 156 nehéz ágyúkkal lőtték a talián Stellungot. Később pedig mint a Beobachter a Bubakter mondta egy ágyú fődözeküket romboltak ágyúval széjjel. Most láttam először életemben gránátot a levegőben, mikor siet a földre. Olyan mintha egy Követ vág-nak magasról a földhöz. A délután folyamán Machinengewerből lőttek a II Züg. dolgozó emberei s egy ember mindjárt meg is halt. Az áldozatok zöme a tegnap szíven lőtt emberrel Két halott összesen. Állítólag azonban mikor ágyúink dolgoztak nagy jajgatás hallatszott a taliánok részéről. Az embereim lassan dolgoznak én pedig jelentésem írom a Komp. Kmdónak. Szerbiában állítólag Kétszáz Kilométeres vonalonként volnánk a legújabb telefon értesítés szerint, amely szerintem azonban megerősítésre szorul — Mivel a mi állásainkat erősen lövik egy batterie ágyúink Lágékkal (?) fe-lel jó eredménnyel. Este és éjjel a szokásos lövöldözés.

915. Október hó 12.

A szokásos módon reggel 6 órakor Kelek. Mosakodás ebédelés után a szokásos munka. Igen jól haladnak embereim s már úgyszólván minden oldalról földve vagyunk. Este a tengerparton soha nem látott ágyúzás volt, mely még a Késő éjjeli órákban is tartott. Már csak a föld folytonos rengé-séből s a levegő szűnni nem akaró rezgéséből Következtetünk, de rette-netes harc lehet ott. Az éjjelre újra támadást aviálnak (?), mely a jelekből a Későbbi ágyúzásból Következtetve meg is volt.

915. Október hó 13.

Borult időre ébredtünk. Egy új tűzör beobachtert kaptunk Pákozdy nevű kadétot Kivel miután egy pár ágyút felfedeztünk kitűnően érezzük ma-gunkat. Az egész napot úgyszólván együtt töltjük. Ebédemet is megosz-tottam vele. Ebéd után pedig mivel esik az eső s nem lehet megfigyelni beülünk Péchy hadnagyhoz Kártázni. Bár nem nagyon tudok Nuliberezni (?) még is mikor vacsorához felálltunk egy pár Koronányi nyereségem volt. Vacsora után újra összeültünk s jó fajta cognac mellett danoláztunk, még 11 órakor az ablós meg nem érkezett. Én hozzám a 45 ös Kadét na-gyon Későn érkezett, úgy hogy Kénytelen voltam össze is szidni, mert az esőben nem nagyon kellemes volt várni rájuk. Nagy nehezen sikerült az-után embereimet végre a Komp. Kmdo (Kommando) összeszedni s utnak indulni a Baöns Kmdo fele meglehetősen nagy lövöldözés közben.

915. Október hó 14 -

Keserves gyaloglás után megérkeztünk a faluhoz, hol már egész bátran lehetett menni. De az út nemhogy javult volna ellenKözleg rosszabodott. Már-már dühösek voltunk mikor végre reggel fele agyon fáradva megér-keztünk a Lágerünkbe. Nagy nehezen becsületes szállást is kerestünk a 4 ik század zászlósaival le is feküdtünk. Ebéd után 3 óra fele keltem fel s mi-után az esőben dolgozó embereinket megnézem újságot olvasunk egész estig. Vacsora után Kapitány úr Sz-le bejött hozzánk. Ő vele beszélget-tünk jó darabig, majd a fiúk lármáztak én pedig édes álomra hajtam fe-jemet hűvös lakásunkban.

915. Október hó 15.

Reggel Későn Keltünk. Mivel nagyon szép időnk van a szabadban sü-tkéreztünk, bolondozunk. Bosszús voltam egy Kissé, hogy már több nap óta alig kaptam postát. Az ebédet Kapitány úrral költöttük el. Utána leveleket írtunk. Kulcsárral majd neki fogtunk lórumozni. Ezzel azután csak eltelik az idő. Még a Baöns. Kmdo vagonjába is ellátogatok. Irigylem azokat Kik szabadságra mennek. Így Pesti az alezredes úr. Végasztal azonban hogy egyszer én rám is csak majd Kerül a sor. Az előjelekből ítélve, nem re-mélhetem csak decemberre. Mindegy ez csak egészségben tudjak haza menni. Vacsora után a Kapitány úrral sokáig elbeszélgettünk a jövőről s múltról. Már a tisztí kar is kezdi Komolyan venni a bakaparancsot, hogy Szerbiába fogunk menni. Jól fog esni az a Kis pénz is amelyet felszerelésre Kapunk illetőleg kilenczvenkoronát. Na ha meg a gázsi is emelkedik ép-penséggel Kitudunk jönni belőle.

915. Október hó 16 án

A reggelt újra ellustálgottuk. Érdekes, hogy mivel távol vagyok Sívágótól nem igen zavar holmi arbeittal. Dél előtt egy Z...hoz (?) írt le-véllel foglalkoztunk, amelyben egy Emma nevű leány ír igen felvilágosult dolgokról. Sokat nézegettük azután a sűrűn fel feltűnő repülőgépekre való tűzörségi tüzelést is. Szabó Gabi is meglátogatott bennünket. A gazem-ber még talán hamarabb haza megy szabadságra mint én. De nem baj csak egészség legyen. Ebéd után hívat Sívágó. Tudtomra adja hogy vár-ható egy alarm s legyünk erre elkészülve. Az emberekre pedig a dolog-

nál Kell felügyelnem. Nem igen tartok attól hogy alarm lesz s levelezem, naplót írok kint a szabadban, egy emberem pedig előléptetésre adom be. Vacsora után Besprechünger [N. Besprechung=megbeszélés] hív magához Sóvágó, melynek tartalmára a strammságra való kötelezés vala. Visz-szajövet egy ideig Kapitány úrral, főorvos úrral beszélgettünk, majd ezek eltávoztával mulattunk bor mellett, amíg a Kapitány össze nem szidott a nagy láрма miatt.

915. Október hó 17-

Reggel 7 órakor Kelünk, mert nyolc órakor istentisztelet. Ezen mi is megjelentünk sőt, még az úrnak szent vacsorájából is részesültünk. Nagy örömmre több levelet s csomagot is kaptam. Különösen ez utóbbi nyerte meg tetszésünk. Kolbász, szalonna s jó tészta, mind olyan mi szem szájnak ingere. A híreink is kielégítőek. Gyönyörű szép idő olykor olykor repülőikkel – Ebéd után Kártyáztunk, majd leveleket írok, vacsorám jó hazaiból készült mely után egy Kis makai (?) volt újra – Nemsokára azonban elvették minden kedvemet ettől is mert holnap reggel 6 órakor már 250 emberrel deszkáért kell menni a falu mellé. Le is fekszem korán –

915. Október hó 18 -

A parancsot időben elindulok s minden különösebb nélkül visszaérkezem. Nagyon szép idő van s mi a repülőgépeket figyeljük. A tegnap először látott nagyobb kaliberű srappellel ma sem lőnek közel a taliánok. Tízóráim után naplóm írom s ezred muzsikánkat hallgatják. U. kadett volt Kinél egy Kedves Kis lánynak van a fényképe, a haza megyek alkalomadtán megismerkedem vele. Most csak üdvözetlem küldöm neki. Délután Kártyáztunk s bolondozunk. Sóvágó is magához hívatott egyszer, s mint észrevettem nagyon megváltozott velem szemben és pedig előnyösen. Vacsora után nemsokára aludni tértünk. Nyugtalanul aludtunk valamennyien, mert a távoli folytonos ágyúördögések idegeinkre rossz hatással voltak.

915. Október hó 19-

7 órakor már Kint vagyok félszázaddal a barakkokon dolgozni – Szép idő van bár a szél egy Kissé fú – Unalmas a dolog s alig várom, hogy dél legyen. Nagy nehezen ez is elérkezett. Ebéd után összekapok, a doktorral beszélgetek majd fél öt órakor elindulunk a stellung felé. Nagyszerűen jöttünk. Jó kedvem van dalolgotok s fáradtságot még nem is érzek. Mikor a Baön Kmdó.-hoz értünk üdvözlésünkre a disznó taliánok Két srappellt küldtek, pont a dollína Közepére, mintha fegyverrel lőttek volna, Kitől ilyen az isteni gondviselés, csak fél oldala volt tele emberekkel s azok éppen a másik felébe estek. Rosszabbik esetben elpusztulunk valamennyien. Az út többi része már tategraben (?) lévén nagyobb részt nem volt olyan veszélyes, mint a múltkor s szerencsésen Kiérkeztünk a korábbi helyünkre. Itt azután vártak ránk a rosszabbnál-rosszabb hírek. 3 napig folyton lőttek a taliánok nehéz ágyúkból s a szegény Kadettet, Kitől itten is bocsánatot Kérek, összeszidtam a múltkor volttreffer (?) agyonütötte dekungjában. Nem valami kedvező jel ugyan, de bízunk istenben annyival is inkább mert már Két nap óta nem lőttek ide – A dekungok elég

síralmas állapotban vannak. Én is behúzódok egy Kicsi lyukba az ablóst hivatalosan elintézem.

915. Október hó 20-

Reggelig nyugtalanul szundikáltam egy-egy Kicsit, de bizony azután nem lehetett és pedig azért, hogy a talián talán utána akarván pótolni Kétnapi mulasztását, vagy talán támadni akarván, ami valószínű is óriási ágyúzást Kezdet, milyent még életemben, nemcsak nem láttam, de még nem is gondoltam. Elég talán, ha csak annyit jegyzek meg, hogy a dörögések pillanatokra sem szüneteltek. A levegőben suhogó gránát és pedig nagy Kaliberű folyton zúgott bűgött s igazán lőpor füsttel volt telve a levegő. A stellungunkat egész hosszában folytonos explodálások resztették s felhőbe burkolták. Emeletnyi magasságú fekete porfelhők, hozzá olyan bűz, mely Kábítja az embert látszik a becsapódásokat. 10 órakor egy fél órára megszűnt a tűzörsegi tűz s követte különösen részünkről a fegyver-géppuska ropogás. A honvédeket támadtuk úgy látszik, meg a 3 ik századot de úgy látszik eredménytelenül, mert nemsokára még intenzívebb lett a tűzörsegi tűz az egész vonalon s ez nem is szűnt meg csak az est beálltával. Délután volt a legkellemetlenebb helyzetem. A Káplárom dekungjában mialatt beszélgetünk s 50 lépésnyire potyognak a nehéz lövedékek egy a Kilövési lyuk előtt robbant fel s oly óriási füst jött be a lyukon, hogy kénytelenek voltunk egy másik dekungba jönni. Alig mászok ki a futóárok mellé egy másik rám kiállt, a dinerem, hogy menjek be, alig lépek be a dekungba a lövészárokból egy harmadik gránát csapódik, Közben pedig az előbbi dekungba egy másik. Egy Kicsit meg voltam lepődve az isteni gondviselés ilyen csodálatosságán, mely fokozódott este mikor Két emberem jelentkezik Kicsi fejsebbel, hogy engedjem le őket a szanitéczhez. Ez a Két emberem volt összes veszteségem. Ellőttek pedig vagy ötszáz lövedéket ránk. Négy dekungot szétrombolt, drótkadályunkba csapott s hála az égnek minden baj nélkül megúsztuk azt a felejthetetlen napot. Bár most este lőnek ágyúból egyet Kettőt s a fegyver ropog remélhetőleg nem lesz senkinek semmi baja. Vaj ha ugyanezt mondhatnánk hat nap múlva tartalékban s akkor mikor a békét megkötötték. Tehozzád fordulunk mennyei Felség azt illetőleg, Ki számba tartod az utolsó fűszálat is és gondot viselsz mireánk. Tudjuk, hogy bűnhődni kell, de engedd, hogy Kérjük szent Fiad szavaival ha lehet hárítsd el tőlünk a Keserű pohárt – mindazon által ne úgy legyen amint mi, hanem amint te akarod – Amen –

915. Október hó 21-

Reggel 5 órakor már újra általános ágyúzás. Ez azonban még rettentesebb méreteket öltött, mint a tegnapi. A nehéz ütegek minden elképzelhető fajait elszórták ránk a lövegek százait. Végre 10 órakor abbahagyták s kezdetét vette a gyalogsági támadás – Először 8–10 ember szaladt földözékeink felé, majd követte őket 3–4 sorban a rajvonal tömegesen óriási fegyverropogás, géppuska kattogás s olykor olykor egy egy Kézi gránát explodálása. Nemsokára ezután a tűzörsegi újra működni Kezd. Srappelljait a rajvonal mögé küldözgeti, hogy megakadályozza a Reserve felfejlődését. A mi tűzörsegiünk sem lopja a napot. Gyönyörűen lövi a ro-

hanó taliánokat KiK Közül nem egy bukik fel — A Stellungban azután nem lehet tudni mi történik, mint később értesültem azt elfoglalták, de egy gegenangriffünk (ellentámadás) Ki vetette őket belőle. Többeket pedig elfogtak. Az én frontom előtt pedig ezalatt egy néhány vortpatronille féle mutatkozott, KiKet a mi lehető legintenzívebb tüzelésünk azonnal megfutamtított — 12 órákor már újra nagyágyúzás. Folytatják ott ahol elhagyták — 1/2 3 Kor egy erősebb ellenségi különítményt rohant szakaszom fele, KiKet óriási tüzelésünk előbb lefekvésre, majd megfutamodásra kényszerített. És ezalatt folyton folyvást tart az ágyúzás. Nem egyszer csap le földözékem falához, de minden esetben hála a Teremtőnek semmi baj nem történt. Este fele tőlünk jobbra a 61-et támadták, KiK azonban mint sejtem szintén visszaverték a támadást — Oborzil is meglátogatott Kinek szakasza úgy szólván tönkre ment. Ő magán is a kimerülés jelei. Mondja, hogy szegény Perics is meghalt. Áldás és béke legyen rajta. A taliánoknak pedig a méltó büntetés — A gondviselő istenünk úgy rendelte, hogy szakaszomból senki meg ne sebesüljön a mai nap, sőt még a Reservéből sem. A tegnapi veszteség 15 ember a századtól, a mai egyel szemben talán 8 — Ezekért is nagyon kár s sajnáljuk szegény társainkat.

915. Oktober hó 22.

Mint tegnap úgy ma is már korán reggel elkezdte a nagy ágyúzást. Ezt azonban csak a mellettünk levő szakaszhoz küldte rémesen nagy lövegeit. Ágyúzása éppen oly nagy volt általában, mint tegnap. Szokásához híven 10 órákor támadt a jobb szárnyon, de eredménytelenül, mire újabb ágyúzás újabb támadás 1 órákor. Ez alkalom minket is támadtak egy fél szakasz körülbelül rohant felénk teljes gőzzel, mi pedig nem késtünk őket illendően fogadni. Óriási fegyverropogás részünkről, sorakban ingadozás, majd felfordulás, Ki pedig elillanhatott szaladt visszafele. EgyKettő még elmaradt meghúzódva KiKre azután mint vadász a nyúlra úgy leskelődünk meg is sebesült egy jó néhány. Ezalatt balra mellettünk gyülekezés s rohanás állásaink fele. Mi oldalba kapjuk őket majd tüzéink is észrevéve a Készülő támadást egymásután eresztették lövegüket — Láttuk amint egy Két szerencsétlen felkapott a levegőbe a gránát s hajította messze. Másfelől láttuk amint egy talián fehér Kendőt lobogtatva szaladt szállásainkhoz, mikor odaért Kézi gránátot vágott embereink közé. Persze megtorolták társainknak sebesülését. Egy másik eset, ahogy szaladtak felénk egy ember Ki valami sarzsit viselhetett feltartja kezét és puskáját s rohan felénk. Nem szükséges magyarázni a továbbiakat. A délután folyamán a jobb szárnyon levő szakaszhoz Kilátogatott Sívágó. Elnéztem én is hozzá hol egy 61 es . . . volt. Őket is támadták tegnap úgy mint ma. Fogoly is lett a taliánokból KiKtől megtudták úgy tegnap az embereknek bort adtak ma pedig újabb ezredeket vittek támadásra ezeket pedig likörrel itatták le. Ők is kivették a nyomorultakat. Este fele újra megszűnik az ágyúzás csak néha lőnek egy néhányat, s átveszi a szót a Kis fegyverropogás.

915. Oktober hó 23 án

Az egész nap rettenetes ágyúzással kezdődik s mindvégig tart. Átnézek egy kevés időre a szomszédos 61 es Dollmába s néhány pillanatra gránát mentes helyen vagyok. Nemsokára azonban visszamegyek

dekungomban. Jó is volt mert kezdődött a támadás. Nagy tűzzel fogadtuk őket s bizonyára nagy veszteségeket szenvedtek. A balszárnyon a 4 ik századnál volt Kemény helyzet. Estére el is foglalták jó darabon a Stellungunkat s embereink húzódtak mindég jobbra úgy hogy már már a századunkat is a lehető legnagyobb veszélyben volt. Kétségbe is estünk s lemondunk saját magunkról is. Egyszer a mienk máskor az övéké voltak állásaink. Kilátásba helyeztek megerősítést is, de ez nem akart megérkezni. Iszonyatos helyzetben voltunk.

915. Oktober hó 24 én

Végre nagy várakozás után 3 óra fele Kaptunk egy szakasz megerősítést s másfél századot, mellyel egy honvédszázados csinált azonnal támadást. Hoztak Két 11. 4. A-t (?) is nekünk meg volt egy úgy hogy alig szóltak ezek meg a különben csendes éjszakában már is elhallgattatták a hátunk mögött levő gépfegyverüket. El is zsákmányolták mindjárt. Egy hatásos tüzelés s a következő pillanatban már az egész vidéket megremegtető hurrá hallatszik s miénk nagy darabon a Stellungunk. Csakhogy még ezzel sem fejeződött be minden. Alig hunytuk le Veressel a szemeinket . . . s alig ébredtem fel szalad Veress jobbra, hogy meg vagyunk fogva. Azonnal Kiugrottam s mentem én is utána szerencsémre, mert mint Később Kerekes mondta a harmadik dekungban már taliánok voltak. Leszaladtam Reservéért s azokat mindjárt felfejlődtem a mi katonáinkkal összevegyült taliánokra. Sokat el is fogtak közülünk ez alatt, de nem sokára már újra sturm s a taliánok nyújtják fel Kezeiket megszámlálhatatlan mennyiségben. Másnap összeszámlálás alapján volt vagy 300—400 — Ehhez véve még a rengeteg sebesültjét és halottját óriásinak mondható veszteségeiket. Ezzel szemben nekünk vagy 100 fogoly s vagy 30 sebesültünk van. Gépfegyver zsákmány nálunk 3, a harmadik századnál szintén 3, s rengeteg munitio és fegyver. Alig szűnt meg a Kézi tusa még egy óráig a taliánok fegyverszünetben voltak velünk, hogy halottaikat eltakarítsák azután pedig egész nap különösen délután nagy ágyúzás. Az idegem már már felmondta a szolgálatot. Este s éjjel végre egy Kis pihenőhöz jutottam. Nagy örömről ezután nemsokára megtudtuk, hogy az éj folyamán ablósolva leszünk. Nagy az öröm mert már nagyon el vagyunk csigázva.

915. Október hó 25.

4 óra fele felváltottak bennünket a 29 esek s mi megkönnyebbülve fordítottunk hátat a taliánoknak. A Baöns Kmdónál ezután értesültünk több mindenről. Balla Lajcsi Könnyebben megsebesült Kulcsár pedig fogoly lett. Már megvirradt egészen mikor egy Dollinában egy falu Marcottáni mellett meghúzódtunk mint Brigade Reserve.⁶⁵ Repülőik járnak de nagyon feltűnő hogy néma csönd van. Alig hallatszik egy egy ágyúlövés. Borultas az idő de elég enyhős. A Belohnungseingabe, napló s levelek írása után jól fog esni egy Kis pihenés — Kitűnően aludtam vagy 2 óráig. Ezután pedig a fiúkkal beszélgettünk majd a Belohnungseingabét csináltam Sívágó megbízásából. Beoltunk mi boldog boldogtalant Biztos hogy Ki

65 Helyesen Marcottini.

fog jönni, hiszen mindenfelől jött a dícsérő távirat. Trónörökösztől, József főhercegtől, Conrádtól. Engem is beadtak a többek között, de kevés szöveggel, mindazonáltal remélhetőleg fogok kapni valamit. Este terjedt el a hír, hogy újabb beosztások lesznek. Sívágót mindjárt letették a Komp. Kmdói állásról, melyen az öreg rettenetesen elkeseredett. Később megtudtam, hogy én is el vagyok innen helyezve és pedig a 3-hoz.

915. Október hó 26.

Még az éjjel jelentkeztem Komp–Kmdánsomnál Laybek József tartalékos főhadnagynál. A 2 ik szakaszának vagyok a parancsnoka. Van még Két hadnagy egy kdt s vagy nyolcz Kdt. asp. Nálam is kettő s egy önkéntes. Mikor a beosztással végeztünk aludni tértünk bár avisolva lett a szigorú Kampf bereitschaft (készenlét). Reggel 8 óra után keltünk borultas időre. Az ágyúk ma egy Kissé inkább szólnak mint tegnap. Nagymosás után reggelizünk majd az új aspiránsokkal s tisztekkel ismerkedünk, Szatmáry Józsi is ide került ahhoz a századhoz továbbá Nagy és Boros hdgy – Mindegyik igen intelligens ember Különösen kedves a Komp.Kmdánsom Laybeck. Egyáltalán nem lehet semmi panaszom a beállott változás miatt. Délután naplót és levelet írok. Kulcsár testvérenek is tudatom vele, hogy a Dezső fogoly. A szabadságolásom talán bekövetkezik mert csak egyedül én vagyok itt oly régen – Este fele újra erősebb ágyúzás van, össze sem hasonlítható azonban az ezelőttiekkel – Vacsora után leveleim tanulmányozom át, majd nemsokára lefekszünk.

915. Október hó 27 én –

Éjjel még az esőtől is kellett egy Kicsit szenvednünk, Reggel 9 óra fele keltünk fel s jó meleg fehér Kávét reggeliztünk. Utána a főhadnagy úr, Nagy hdgy, a Kdt és én 21-ezni ülünk. Délután mikor az őrnagy úrnak a századot össze kellett szedni akkor hagytuk csak abban én vagy 6 Kor.nyerességgel – Sok emberünket elvisznek a 2 ik Baönhoz daczára, hogy még csak most osztottak el. Esős idő van egész nap olyKor olyKor ágyúzással. Több ember Koborgó golyóktól már megsebesült – A helyzettel általában nagyon megvagyok elégedve. A délután és este nagy beszélgetés és Kártyázás – Kitűnően érezzük magunkat a legnagyobb megelégedésemre –

915. Október hó 28 án [Itt a napló megszakad.]

László Kürti—Klára Papp

'There is not one drop of culture in this war'

– Diary of József Kecskés from 1915

Here we introduce the WWI diary of József Kecskés, a small officer who was extremely lucky, he only suffered minor injuries and was awarded the prestigious knorable title of a vitéz. His diary reveals remarkable similarities and differences in style and content from other diaries written during the Great War. The author was a young man from a well-to-do craftsman-merchant family from the large eastern city of Debrecen, a place often referred to as the Calvinist Rome of Hungary. He adhered to the protestant faith and his religiosity is a constant element throughout the diary, written from April 11 to October 27 1915 on the frontlines in Galicia and Italy. Other stylistic commonality include a special language filled with words of local dialects as well as with the words of the army. These words are most often than not in German. The author is keen to show that this narrative is emotionally charged and as such it not only preserves past events, it also constructs recent actions by placing the writer in the middle of the narrative. Being far away from home, often separated from fellow soldiers and their own units, soldiers are placed at the „threshold” of being in-between. This liminal status can be seen in the highly emotional individual feelings: Kecskés and his comrades sooner or later start became scared and their preoccupation had to do with wishing a speedy closure of the war. Most importantly, we learn that what constantly come up in the minds of the soldiers fighting in the trenches are the love of their families and country, and the wish to see the end of the war very soon. This later pacifism counters their initial enthusiasm when they enter the army.